

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KIRSAL YERLEŞİM PEYZAJ KARAKTER ANALİZİ VE
DEĞERLENDİRMESİ: ANKARA – ÇANKAYA İLÇESİ EVCİLER
MAHALLESİ ÖRNEĞİ**

Yekta KÖSE

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

**ANKARA
2016**

Her hakkı saklıdır.

TEZ ONAYI

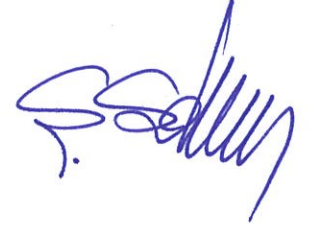
Yekta KÖSE tarafından hazırlanan “Kırsal Yerleşim Peyzaj Karakter Analizi ve Değerlendirmesi: Ankara – Çankaya İlçesi Evciler Mahallesi Örneği” adlı tez çalışması 02/08/2016 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman : Prof. Dr. Şükran ŞAHİN
Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Jüri Üyeleri :

Başkan : Prof. Dr. Şükran ŞAHİN
Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Üye : Yrd. Doç. Dr. Havva Ülgen YENİL
Aksaray Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Üye : Yrd. Doç. Dr. Işıl KAYMAZ
Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Prof. Dr. İbrahim DEMİR
Enstitü Müdür V.

ETİK

Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez içindeki bütün bilgilerin doğru ve tam olduğunu, bilgilerin üretilmesi aşamasında bilimsel etiğe uygun davrandığımı, yararlandığım bütün kaynakları atıf yaparak belirttiğimi beyan ederim.

02.08.2016

Yekta KÖSE

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KIRSAL YERLEŞİM PEYZAJ KARAKTER ANALİZİ VE DEĞERLENDİRMESİ: ANKARA – ÇANKAYA İLÇESİ EVCİLER MAHALLESİ ÖRNEĞİ

Yekta KÖSE

Ankara Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Şükran ŞAHİN

Kırsal yerleşimlerin sahip olduğu doğal ve kültürel özellikler, bu alanların şekillenmesinde ve gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Kırsal yerleşimler farklı uygarlıkların kültürel izleri ve çeşitli doğal kaynaklar ile biçimlenerek farklı peyzaj karakterlerine ve özgün kimliklere sahip olmaktadır. Günümüzde kentli insanların turizm isteği, yeni yerleşim alanları arayışı ve doğal alanlara yönelimi gibi ihtiyaçları karşılama açısından kırsal yerleşimler giderek artan baskı altındadır. Ek olarak kentsel alanlar çeperlerinde genişlerken, kırsal alanlardaki yerleşimleri de varolan yapılaşma biçiminde değiştirip dönüştürmektedir. Kırsal yerleşimlerin gelişimine ülkemizde ihtiyaç duyulduğu yadsınamaz bir gerçektir fakat peyzaj karakteri dikkate alınmadan oluşturulan yerleşimlerin gelişimi hem ekolojik dengeye hem de kültürel değerlere zarar verebilmektedir. Yerel ölçekte kırsal yerleşim peyzaj karakteristiği çalışmalarına katkı sağlamak amacı ile bu çalışmada, Ankara - Çankaya ilçesi Evciler Mahallesi'nin sahip olduğu peyzaj karakteri incelenmiştir ve kırsal peyzaj karakterinin değerlendirilmesi için öneriler sunulmuştur. Evciler Mahallesi'nde zamanla süregelen doğal ve kültürel özelliklerin yerleşimin peyzaj karakterini nasıl oluşturduğu ortaya konulmuştur. Bu amaçla; yerleşimde incelemeler yapılmış, peyzaj karakter tanımlanması Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) aracılığı ile haritalanmıştır ve peyzaj kimlik özelliklerini değerlendirme matrisi ile yerleşim peyzaj karakteri belirlenmiştir. Evciler Kırsal Yerleşimi'nin peyzaj karakteri, vadi içerisinde yamaçlara yerleşmiş kırsal peyzajdır.

Kırsal ve kentsel alanlar için fiziki gelişimi esas oluşturacak tasarım rehberleri dünyada giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Kırsal alan ve yerleşimlerin peyzaj karakterine dayandırılmadan hazırlanan tasarım rehberleri, doğal ve kültürel özelliklerin korunmasında ve gelecek nesillere aktarımında temel veriden noksan kalacaktır. Gelişmiş dünyada olduğu gibi ülkemizde de kırsal yerleşimlerin peyzaj karakteri mekânsal plan ve tasarım çalışmaları için belirleyici ve yönlendirici olmalıdır.

Ağustos 2016, 156 sayfa

Anahtar Kelimeler: Kırsal Yerleşim, Kırsal Peyzaj Karakteri, Köy Tasarım Rehberleri, Kırsal Peyzaj, Peyzaj Karakter Tipleri.

ABSTRACT

Master Thesis

RURAL SETTLEMENT LANDSCAPE CHARACTER ANALYSIS AND
ASSESSMENT: ANKARA, ÇANKAYA, EVCİLER NEIGHBORHOOD SAMPLE

Yekta KÖSE

Ankara University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Landscape Architecture

Supervisor: Prof. Dr. Şükran ŞAHİN

Natural and cultural characteristics of rural settlements have an important role in development and formation of these areas. Having been shaped by various natural sources and cultural traces of different civilizations, rural settlements have different landscape characters and original identities. Nowadays rural settlements are under pressure due to urban dwellers' tourism desire, search of new settlement areas and tendency to natural areas. Furthermore, rural settlements are also changing and converting in existing construction forms while urban areas are expanding in their boundaries. Development of rural settlements is a need for our country but developing without considering landscape character may harm both ecological balance and cultural values. In this study, landscape character of Ankara- Çankaya, Evciler neighborhood is scrutinized so as to contribute to rural settlement landscape characteristics studies on a local scale and suggestions are offered for evaluation of rural landscape character. The study reveals how natural and cultural features form the landscape character of settlement. For this purpose, examinations are done in the area and landscape character description is mapped by Geographic Information Systems (GIS) and landscape character of settlement is determined by assessment matrix of landscape identity characteristics. Landscape character of Evciler rural settlement is rural landscape settled in sides of valley.

The importance of design guides that will constitute a basis for physical development for rural and urban areas is gradually increasing. Design guides prepared non-depending to rural area and settlements landscape characteristics will be shortcoming of main data in terms of protection of natural and cultural characteristics and their transmission to next generations. Landscape character of rural settlements should be determining and leading as for spatial plan and design in our country just as it is in developed world.

August 2016, 156 pages

Key Words: Rural Settlement, Rural Landscape Character, Village Design Guides, Rural Landscape, Landscape Character Forms.

TEŞEKKÜR

“Kırsal Yerleşim Peyzaj Karakter Analizi ve Değerlendirmesi: Ankara – Çankaya İlçesi Evciler Mahallesi Örneği” isimli bu çalışma Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans programında hazırlanmıştır.

Evciler Mahallesi’nde yapılan bu çalışma ile kırsal yerleşimdeki peyzaj karakterinin tanımlanması ve kırsal yerleşimin peyzaj tipolojisi ortaya konularak kimliğinin korunması temel amaç olarak belirlenmiştir. Doğal ve kültürel peyzaj özellikleri ile oluşan kırsal yerleşim peyzaj karakterinin belirlenmesi, sınıflandırılması ve haritalandırılması detaylı olarak yapılmıştır.

Yüksek Lisans tez danışmanlığımı üstlenerek başta konunun belirlenmesi olmak üzere çalışmanın her aşamasında bilgi ve tecrübesi ile desteğini esirgemeyen; çalışmanın yürütülmesindeki anlayışı, desteği, sabrı, candan ve sıcak yaklaşımı ile her koşulda yanımda olan tez danışmanım ve öğrencisi olmaktan onur duyduğum değerli hocam Prof. Dr. Şükran ŞAHİN’e en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Evciler Mahallesi’deki alan çalışmalarım sırasında misafirperverliklerinin yanı sıra bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan Evciler Mahallesi Muhtarı İhsan PARABAKAN’a ve gerekli verilerin toplanmasında ve değerlendirmelerde yardımlarını gördüğüm Çankaya Belediyesi Kent-Tarım Çalışma Grubu Proje Koordinatörü Mehtap YÜKSEL’e teşekkürlerimi sunuyorum.

Tezin her aşamasında içinde bulunduğum koşulları kolaylaştırmak, desteklemek adına sabır, anlayış, fedakarlıklarından dolayı başta kardeşim Fahrinisa KÖSE olmak üzere; hayatımın her aşamasında sevgileri, hoşgörülerini, maddi ve manevi destekleriyle hep yanımda olan, babam Ruhi KÖSE’ye, annem Ayşe KÖSE’ye ve kardeşim Rutkay KÖSE’ye teşekkürlerimi sunuyorum.

Yekta KÖSE

Ankara, Ağustos 2016

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	
ETİK.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜR	iv
KISALTMALAR DİZİNİ	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	viii
ÇİZELGELER DİZİNİ	x
HARİTALAR DİZİNİ	xi
1. GİRİŞ	1
1.1 Çalışmanın Amacı	1
1.2 Çalışmanın Kapsamı.....	2
2. KURAMSAL TEMELLER.....	4
2.1 Tanımlar	4
2.1.1 Peyzaj karakteri	4
2.1.2 Kırsal peyzaj	6
2.1.2.1 Tarımsal peyzaj	7
2.1.2.2 Sanayi peyzajı.....	8
2.1.2.3 Rekreatif peyzaj	8
2.1.3 Kırsal yerleşim peyzaj karakteri	9
2.2 Literatür Özeti.....	11
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	32
3.1 Materyal.....	32
3.2 Yöntem	33
4. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	41
4.1 Kırsal Yerleşimin Genel Özellikleri (Evciler Mahallesi).....	41
4.1.1 Coğrafi konum ve ulaşım	42
4.1.2 Yerleşim tarihi.....	43
4.2 Kırsal Yerleşimin Doğal Peyzaj Özellikleri (Evciler Mahallesi).....	47
4.2.1 İklim özellikleri	47
4.2.2 Jeolojik yapı.....	48
4.2.3 Jeomorfografya özellikleri.....	51
4.2.4 Hidrolojik yapı	54
4.2.5 Toprak özellikleri.....	57
4.2.5.1 Arazi kullanım kabiliyeti sınıfları.....	57
4.2.5.2 Tarımsal verimlilik durumu	60
4.2.6 Arazi örtüsü /Arazi kullanımı.....	63
4.2.7 Bitki örtüsü	65
4.2.8 Yaban yaşamı	69
4.3 Kırsal Yerleşimin Kültürel Peyzaj Özellikleri (Evciler Mahallesi).....	69
4.3.1 Yerleşim alanı.....	69
4.3.2 Demografik özellikleri	81
4.3.3 Mülkiyet durumu	82
4.3.4 Ulaşım ağı.....	82
4.3.4.1 Mahalle içi ulaşım ağı	82

4.3.4.1 Mahalle dışı ulaşım ağı	83
4.3.5 Ekonomik yapısı	86
4.3.5.1 Tarım alanları ve yapısı.....	86
4.3.5.2 Hayvancılık.....	88
4.3.6 Maden sahaları.....	90
4.4 Kırsal Yerleşim Peyzaj Karakter Analizi	92
4.4.1 Evciler kırsal yerleşiminin peyzaj karakteri	93
4.4.2 Evciler Mahallesi kırsal peyzaj karakteri.....	106
5. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	108
5.1 Bulguların Çalışma Alanı Olan Evciler Mahallesi Açısından Değerlendirilmesi	108
5.1.1 Kırsal yerleşimin miras değeri.....	108
5.1.2 Kırsal yerleşimin ekonomik değeri.....	108
5.1.3 Kırsal yerleşimin dönüşüm değeri.....	111
5.2 Köy Tasarım Rehberleri Açısından Yerleşim Peyzaj Karakter Analiz ve Değerlendirilmelerinin Önemi	112
5.3 Kırsal Yerleşim Peyzaj Karakter Analizi: Yöntemsel İyileştirme Önerisi ve Uygulama Olanakları	113
KAYNAKLAR	136
EKLER.....	141
EK 1 Köy Bilgi Formu	142
EK 2 Ankara Kenti Ve Evciler Mahallesi Kullanıcılarının Profilini ve Taleplerini Araştırma Anketi.....	151
ÖZGEÇMİŞ.....	156

KISALTMALAR DİZİNİ

AKK	Arazi Kullanım Kabiliyeti
ANK-GLB	Ankara-Gölbaşı
CBS	Coğrafi Bilgi Sistemleri (GIS)
CORİNE	Çevresel Bilgilerin Koordinasyonu Projesi (Coordination of Information on the Environment)
GPS	Küresel Konumlama Sistemi (Global Positioning System)
ICOMOS	Uluslararası Anıtlar Ve Sitler Konseyi (International Commission of Monuments and Sites)
KAFZ	Kuzey Anadolu Fay Zonu
KKAFZ	Kırşehir – Keskin Aktif Fay Zonu
LCA	Peyzaj Karakter Değerlendirmesi (Landscape Character Assessment)
NPK	Azot-Fosfor-Potasyum
TGF	Tuzgölu Fayı
TMMOB	Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odası Birliği
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1 Çalışma yöntemi akış diyagramı.....	35
Şekil 3.2 Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümün'den Evciler Mahallesi'ne ulaşım güzergahlarının harita üzerinde gösterimi	38
Şekil 3.3 30 Kasım 2015 arazi sörvey çalışması.....	40
Şekil 4.1 Evciler Mahallesi'nin coğrafi konumu	43
Şekil 4.2 Evciler Cami'sinin görünümü.....	45
Şekil 4.3 Evciler Mahallesi'nde bulunan kitabeli Üçağaç Çeşmesi.....	46
Şekil 4.4 Evciler Mahallesi'sinin uzaktan görünümü	53
Şekil 4.5 Evciler Mahallesi içindeki derenin bulunduğu alandan bir görünüm.....	55
Şekil 4.6 Çalışma alanı bitki örtüsünden bazı örnekler.....	67
Şekil 4.7 Çalışma alanı bitki örtüsünden bazı örnekler.....	68
Şekil 4.8 Yerleşim alanında bulunan su kaynaklarından örnekler.....	71
Şekil 4.9 Yerleşim alanında bulunan su kaynaklarından örnekler.....	72
Şekil 4.10 Yerleşim alanında bulunan su kaynaklarından örnekler	73
Şekil 4.11 Evciler İlkokulu.....	74
Şekil 4.12 Yerleşim alanındaki köy konağı.....	75
Şekil 4.13 Evciler yerleşim alanından örnekler.....	76
Şekil 4.14 Evciler yerleşim alanından örnekler.....	77
Şekil 4.15 Evciler yerleşim alanından örnekler.....	78
Şekil 4.16 Evciler yerleşim alanından örnekler.....	79
Şekil 4.17 Evciler yerleşim alanından örnekler.....	80
Şekil 4.18 Yerleşime ulaşım sağlanan yoldan bazı görünümmler	84
Şekil 4.19 Yerleşime ulaşım sağlanan yoldan bazı görünümmler	85
Şekil 4.20 Peyzaj kimlik özelliklerini değerlendirme matrisi – doğal kimlik bileşenleri	94

Şekil 4.21 Kırsal yerleşimin peyzajındaki topografya ve bitki örtüsünün uyumu.....	96
Şekil 4.22 Peyzaj kimlik özelliklerini değerlendirme matrisi – kültürel kimlik bileşenleri-I	98
Şekil 4.23 Evciler Mahallesi’nde bir konutun plan ve görünüşü	100
Şekil 4.24 Evciler Mahallesi’nde bir konuttan bazı örnekler	101
Şekil 4.25 Evciler Mahallesi’nde bir konuttan bazı örnekler	101
Şekil 4.26 Evciler Mahallesi’nde bulunan evlerin ağıllarından bazı örnekler	102
Şekil 4.27 Evciler Mahallesi’nde bulunan evlerin ağıllarından bazı örnekler	102
Şekil 4.28 Evciler Mahallesi’nde bulunan evlerin ağıllarından bazı örnekler	103
Şekil 4.29 Peyzaj kimlik özelliklerini değerlendirme matrisi – kültürel kimlik bileşenleri-II	105
Şekil 5.1 Doğal kimlik bileşenleri – matriste bulunan bileşenler	117
Şekil 5.2 Kültürel kimlik bileşenleri-I – matriste bulunan bileşenler	118
Şekil 5.3 Kültürel kimlik bileşenleri-II – matriste bulunan bileşenler	119
Şekil 5.4 Matrise eklenmesi önerilen bileşenler.....	120

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 3.1 Veri matrisi	33
Çizelge 3.2 Çalışma adımları	34
Çizelge 4.1 Evciler toprak profili.....	57
Çizelge 4.2 Arazi verimlilik sınıfları	61
Çizelge 5.1 Kırsal yerleşimler ve kırsal alanlar için değerlendirme ölçütleri.....	121
Çizelge 5.2 Tez konusunu kapsayacak ifadeleri içeren ulusal ve uluslararası belgeler	122

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 4.1 Jeoloji haritası	50
Harita 4.2 Jeomorfoloji haritası.....	52
Harita 4.3 Hidroloji haritası	56
Harita 4.4 Arazi kullanım kabiliyeti haritası.....	59
Harita 4.5 Verimlilik haritası	62
Harita 4.6 CORİNE 2010 (Global Forest Change/Google Crisis Map).....	64
Harita 4.7 Doğal vejetasyon haritası	66
Harita 4.8 Tarım arazileri haritası	87
Harita 4.9 Mera alanları haritası.....	89
Harita 4.10 Maden sahaları haritası	91
Harita 4.11 Alanın peyzaj karakter tipleri.....	107

1. GİRİŞ

1.1 Çalışmanın Amacı

Kırsal yerleşimler yörenin ve bölgenin, peyzaj kimliği ve potansiyeli hakkında bilgi veren yaşam alanlarıdır. Kırsal yerleşimlerin bulunduğu çevre; üretim teknikleri, yerleşim deseni ve sosyal yaşantının belirlediği peyzaj özellikleri ile temsil edilen özgün kimliklere sahiptir. Bu kendine özgü kimliğinden dolayı ulusal planlama çalışmalarında sadece kentleri değil kırsal yerleşimleri, kır-kent bütünlüğü içinde ve kırsal kalkınmayı hedefleyen planlamalara gereksinim duyulmaktadır. Bu sebeple ulusal mekânsal planlama çalışmalarında kırsal yerleşim karakteristiklerinin analizi ve değerlendirilmesi önemli eylem planları arasında yer almaktadır.

“Günümüzün planlama pratiğinde, kırsal alanlar yalnızca imar koşullarının belirlenmesi bağlamında yer almakta ve bu yer alış, “köy yerleşik alan sınırları” içinde veya “iskân dışı alanlar” kapsamında olmaktadır. Oysa kırsal alanların doğal peyzajının bozulması, kırsal yerleşim alanlarının nüfus kaybetmesi, tarımsal üretimden uzaklaşılması, kırsal yoksulluk, yerel mimari özelliklerin kaybı vb. sorunlar, tam da mekânsal planlama sistemi içinde çözüm bulunması gereken sorun alanlarıdır” (Anonim 2009).

Kırsal yerleşimlerin kalkınması hedefleyen çalışmalar ile ilgili olarak Çankaya Belediyesi Evciler Mahallesi ve çevre mahallelerde çalışmalar başlatmıştır. Öte yandan kırsal yerleşim karakterini belirlemeye yönelik ulusal çalışmalar oldukça sınırlı sayıdadır. Bu konuyla ilgili; “Kırsal yerleşim peyzaj kimlik özelliklerinin tespiti, korunması ve geliştirilmesine yönelik değerlendirme matrisi önerisi (Erdem 2012)”, “Peyzaj Değerlerinin Korunmasına Yönelik Kırsal Kalkınma Modeli Üzerine Bir Araştırma: Seben İlçesi (Bolu) Alpağut Örneği (Cengiz 2003)”, “Özgün Peyzaj Karakteristiklerine Sahip Mekânlara Yönelik Bir Peyzaj Planlama Yönteminin Ortaya Konulması; Bozcaada Örneği (Ayhan 2007)”, “Peyzaj Karakter Analizi: Artvin Şavşat İlçesi Örneği (Erdoğan 2014)”, ”Doğal Peyzaj Özelliklerinin Kırsal Yerleşimler Üzerindeki etkileri: Bartın Örneği (Yılmaz ve Atik 2006)”, “Bölge - Alt Bölge (İl)

Ölçeğinde Peyzaj Karakter Analizi ve Değerlendirmesi Ulusal Teknik Kılavuzu (Şahin vd. 2013)”, “Evedik Köyü: Bir Köy Monografisi (Aran 1938)” gibi kırsal yerleşim karakterini anlatan bazı çalışmalara rastlanmaktadır.

Bu bağlamda bu tez çalışmasının temel amacı, Ankara ili Çankaya ilçesi Evciler mahallesi doğal, kültürel ve görsel açısından sahip olduğu peyzaj özelliklerini belirlenmesi ve kimlik oluşturan bu özelliklerin korunarak geliştirilmesine yönelik önerilerin üretilmesidir. Çalışma alanı örneğinde kırsal yerleşim peyzaj karakterini belirlemeye yönelik bir çalışma yürütülmüştür. Çalışma alanı olarak Evciler Mahallesi'nin seçilmesinin nedeni Büyükşehir Belediyesi 5216 sayılı yasa ile köy tüzel kişiliğinden mahalle statüsüne geçmiş ve kentlerin hemen yanı başında kentleşme baskısı altında kimliğini yitirme ya da dönüşüme uğrama riski altında olmasıdır.

Çalışmanın hipotezi aşağıdaki biçimde kurgulanmıştır; kırsal yerleşimler yörenin ve bölgenin, peyzaj kimliği ve potansiyeli hakkında bilgi veren yaşam alanlarıdır. Bu nedenle yerleşim özellikleri peyzaj karakter tipleri ile birlikte değerlendirilmelidir.

1.2 Çalışmanın Kapsamı

Kent çeperinde yer alan yerleşimlerin, imar uygulamalarıyla özgün peyzaj karakterlerini yitirme riski bulunmaktadır. Bunu önleyebilmek amacıyla, kırsal yerleşim envanter ve analizlerinin doğal, kültürel ve görsel peyzaj özelliklerinin dikkate alınarak gerçekleştirilmesi gerekir. Tez ile böyle bir çalışma Evciler kırsal yerleşimi örneğinde gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma örneğinde; çalışma alanı hakkında bilgi verilmektedir, peyzaj özelliklerinin ayırt edici niteliklerinin ve bunu oluşturan öğelerin analizi yapılmaktadır, çalışma yöntemi ile mekânsal kimlik kaybını önleyebilecek bilgiler oluşturulmaktadır. Kırsal yerleşimlerin fiziksel yapısı, tarihsel gelişim süreci, sosyal yapısı ve ilişkileri, yaşam biçimi, ekonomik yapısı, mekânsal çeşitliliği ve demografik yapısının irdelendiği mevcut yöntemler ve araçlar araştırılarak ortaya konulmuştur. Tez çalışmasında sonuç olarak, sözü edilen bilgilerden yola çıkarak kırsal yerleşimde peyzaj koruma stratejileri geliştirilmiştir.

İlk bölümde peyzaj karakteri, kırsal peyzaj, kırsal yerleşim peyzaj karakterine ilişkin tanımlar ve örneklerin verileceği literatür incelemeleri yer almaktadır. İkinci bölümde araştırma süresince kullanılan materyaller ve yöntemlerden bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde alanın genel, doğal ve kültürel özellikleri verilerle desteklenerek anlatılmıştır.

Dördüncü bölümde ise alanın peyzaj karakter tipleri ve kırsal yerleşim peyzaj karakteri materyaller ve yöntemlerle aktarılmıştır. Beşinci bölümde Evciler Mahallesi'nin peyzaj karakterinin korunmasına ve değiştirilmesine yönelik değerlendirme yapılmıştır. Son bölümde ise kırsal yerleşimin kültürel peyzaj değeri; miras değeri, ekonomik değeri ve dönüşüm değeri olarak ele alınmaya çalışılmış, yerleşimin peyzaj karakteri belirleme açısından değerlendirilmiş ve köy tasarım rehberi olarak yerleşim peyzaj karakterinin değerlendirilmesi yapılmıştır.

Analiz ve değerlendirmenin bilimsel ve evrensel olabilmesi için materyal ve yöntem başlığı altında daha önce yapılan yerli/yabancı çalışmalar incelenmiş, elde edilen bilgiler kullanılmış, yöntem ve çalışma boyunca izlenecek yol buna göre belirlenmiştir.

Çalışma sırasında çalışma alanına ilişkin yazılı ve sözlü kaynaklar elde edilmeye çalışılmış ve alana arazi sörveyleri gerçekleştirilerek, yerinde tespit için anket çalışması yapılmıştır. Evciler Mahallesi'ne ait elde edilen veriler tez kapsamında bölümler içinde ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

2. KURAMSAL TEMELLER

Çalışma amacının ve kapsamının sınırları belirlendikten sonra araştırmanın anlaşılabilir olması için kuramsal temeller bölümünde; peyzaj karakteri, kırsal peyzaj ve kırsal peyzajın alt bileşenleri ile ilgili tanımlara yer verilmiştir.

2.1 Tanımlar

Evciler Mahallesi kırsal yerleşim örneğinde yapılan peyzaj karakter analizi ve değerlendirme çalışmasında, peyzaj karakter analizi ve değerlendirmesi yapılmadan önce peyzaj karakteri ve kırsal peyzaj hakkında bilgiler verilmesi planlanmıştır. Bu amaçla, peyzaj karakteri, kırsal peyzaj ve kırsal peyzajın alt bileşenleri olan; tarımsal peyzaj, tarımsal yerleşim, tarımsal arazi, sanayi peyzajı, rekreatif peyzaj ve kırsal yerleşimin peyzaj karakteri kavramları literatüre dayalı olarak ortaya konulmuştur.

2.1.1 Peyzaj karakteri

Avrupa Peyzaj Sözleşmesi (2000)'ne göre peyzaj; insanlar tarafından algılandığı şekliyle özellikleri, insan ve/veya doğal faktörlerin etkileşimi ve eylemi sonucunda oluşan bir alandır (Anonim 2015a). Öte yandan kentsel ve kırsal alanlarda peyzaj sürekli bir değişim içerisindedir. Peyzaj tanımlamalarında bu değişim dikkate alınmalıdır. Diğer bir anlatımla, peyzaj karakter tanımlamaları mekânsal ve zamansal olarak yapılmalıdır.

“Peyzaj, onu oluşturan öğelerin kompozisyonu ve bu öğelerin karşılıklı etkileşimi ile oluşan süreçlerle biçimlenmektedir. Tek bir parametredeki değişim tüm peyzajı değiştirebilmektedir. Peyzaj, holistik yaklaşımla anlaşılabilir bir kavramdır. Bu bağlamda, peyzaj değerlendirmelerinde her bir öğenin, bütün içinde diğer öğelerle olan etkileşimi çerçevesinde ele alınması gereklidir. Diğer bir anlatımla, bir peyzajı

tanımlayabilmek için, onu oluşturan her bir ögeyi bütün bağlamında ifade etmek gereklidir” (Şahin vd. 2013).

“Bir peyzajı (ya da peyzajın karakterini) biçimlendiren mekanizmalar, peyzaj ekolojisi bilimine çok değerli katkılarıyla ünlü Forman ve Godron (1986) tarafından aşağıdaki üç başlıkta açıklamaktadır. Dolayısıyla bir peyzaj analizi süreci de bu başlıkları kapsamalıdır” (Şahin vd. 2013).

- Peyzaj yapısı
- Peyzaj fonksiyonu
- Peyzaj değişimi

Peyzaj karakterini tanımlayan doğal ve kültürel bileşenleri ile birlikte analiz edilen peyzaj öğeleri arasındaki etkileşim ve süreçleri korunma, geliştirilme yönetim ve planlama eylemleri için önemli bir kaynaktır. James and Gittins (2007)’e göre peyzajın tanımlanması, aynı zamanda yerel ve bölgesel peyzajı çevresindeki alanlardan ayıran ve onu farklı kılan özelliklerinin belirlenmesi ve açıklanması sürecidir (Erdoğan 2014).

Swanwick (2002)’e göre, “Peyzaj karakteri, bir peyzajda kalıcı bulunan farklı ve algılanabilir elementlerin oluşturduğu desen ve bunların insanlar tarafından nasıl algılandığını ifade eden terimdir. Jeoloji, toprak, bitki örtüsü, alan kullanımı, yerleşim alanları, vb. özelliklerin farklı mekânsal kombinasyonlarını yansıtmaktadır. Bir peyzajı diğerinden ayıran, iyi veya kötü yargısına ulaştıran, belirgin, tanımlanabilir ve sürekliliği olan özelliktir. Peyzaj karakter analiz çalışmalarıyla belirli bir alanın örtü tipi ile birlikte diğer alansal özellikler tanımlanmaktadır” (Şahin vd. 2013).

Atik ve Ortaçesme (2010)’ a göre, Peyzaj Karakteri, bir peyzajı diğerinden ayıran, iyi veya kötü olduğu yargısına ulaştıran, belirgin, tanınabilir ve sürekliliği olan özelliğini tanımlarken; Peyzaj Karakter Analizi farklı, ayırt edici özelliği olan alanların, peyzajların tanımlanması, sınıflandırılması ve haritalanmasıdır.

The Countryside Agency and Scottish Natural Heritage (2001)'e göre, Peyzaj karakteri, daha iyi veya daha kötü gibi tanımların yerine birini diğerlerinden farklı kılan peyzaj elemanlarının tutarlı ve belirgin bir deseni olarak tanımlanmaktadır. Özetle, kendine has özelliği olan peyzaj desenleridir (Wascher 2005).

2.1.2 Kırsal peyzaj

Kırsal peyzajın, kent peyzajından birçok farklılığı olduğu gözlemlenmektedir. Sadece geleneksel yaşam normlarının değil, tarımda ve diğer alanlarda; sanayileşme ve makineleşmedeki gelişmelerle insanlar kırsal yerleşimlerden kentsel alanlara göç etmektedir. Fakat eski yaşam ve geleneksel ritüellerin devamının sağlandığı kırsal alanlar hala karakterlerini yansıtmakta ve birbirinden farklı olmaya devam etmektedir.

Türkiye sınırları dâhilinde yer alan tüm yerleşim yerlerinden nüfusu 20 001 ve daha fazla olanlar “Kent”, 20 000 ve daha az nüfusa sahip olanlar ise “Kır” yerleşim yerleri olarak kullanılmıştır (Anonim 2015b).

“Kırsal peyzaj, insanın doğa içinde kentsel amaçların dışındaki faaliyetlerin ortaya koyduğu çevrenin görünümüdür. Bu faaliyetler esas itibariyle tarımsal olabileceği gibi, endüstriyel, rekreatif veya ormancılığa yönelik olabilir” (Aran 1975).

Korkut vd. (2010)'e göre, “kırsal peyzaj, doğanın bir parçası olan insanın karakterine ve yaşamına uyum sağlamış, rahatlık ve huzur vermekle birlikte doğanın diğer varlıkları ile bir bütünlük yaratmaktadır. Tarla alanları, meyvecilik, sebzeçilik ve zeytinlikler, hayvancılık işletmeleri, çiçekçilik işletmeleri, sulama tesisleri vb. kırsal yaşam ile ilgili peyzajlardır” (Khabbazi ve Yazgan 2012).

“Kırsal alan ya da peyzajlar, esas olarak kentsel ve doğal alanlar arasında geçit ve bir bakıma tampon bölge görevi üstlenirler. Tarımsal alan ve yerleşimler, sanayi ve turizm yerleşimleri, rekreasyonel alan ve yapılar, kültürel anıtlar, yollar vb. kültürel öğeleri ve

bitki örtüsü, fauna, koruma alanları vb. doğal öğeleri ve özellikleri bulunmaktadır” (Koç ve Şahin 1999).

Kırsal peyzajların birbirinden farklı dört önemli fonksiyonu bulunmaktadır (Koç ve Şahin 1999):

- Gıda üretim yerleridir.
- Köy el sanatları ve merkezileşmiş sanayi için yerleşim zemini oluştururlar.
- Tarım ve diğer üretim- ekonomi dallarında aktivite gösteren insanların yerleşim alanıdır.
- Kentlerde ve sanayi yerleşimlerinde yaşayanların rekreasyon ve dinlenme yeridirler.

İnsanların bu alanlardaki uğraşlarına göre kırsal peyzajda tarımsal peyzaj, sanayi peyzajı, rekreasyonel peyzaj vb. farklı görünümler oluşmaktadır (Koç ve Şahin 1999).

2.1.2.1 Tarımsal peyzaj

İnsanların ekonomik amaçları doğrultusunda gösterdikleri çabalarının sonucu ortaya çıkan peyzajdır (Akdoğan 2014).

“Dünya üzerindeki insanların doğayı değiştirdikleri ilk faaliyet tarımsal alanda olup, tarımsal peyzaj ilk kültür peyzajı olarak nitelendirilebilir. Tarım peyzajının karakterini esas itibariyle, arazi yapısı, toprak ve topografik özellikler, su ve iklim gibi doğal etkenler, insanların örf-adet ve kültürleri ile birlikte ülkeden ülkeye ve bir yerden diğerine değişen çeşitlilikte tarımsal peyzajlar ortaya koyar. Doğal peyzaj içinde tarla açılması, tarla parselasyonu, teraslama, yollar, sulama kanalları, açık drenaj hendekleri, dağınık ve tek tarım işletmeleri, köy yerleşimleri, köy meydanı, köy okulları, hayvancılık işletmeleri ve ağaçlar, yaylalar, doğal çayırlar ve meralar, tarımla ilgili çeşitli yapılar, su değirmeni, tarım bitkilerinin kapladığı yeşil örtü, meyve bahçeleri vb. gibi tesisler tarımsal peyzajın bünyesini meydana getirir. Tarım arazisi içinde korunmuş

orman adacıkları, koruluklar, sulak alanlar, bataklık ve maki parçacıkları, çoğu kez tarla içinde rastlanılan soliter ağaçlar, güzel çiçekli dekoratif ağaçlar, köy korulukları, mezarlıklar gibi tarımsal peyzajın bünyesini zenginleştiren varlıklardır. Tarımsal peyzaj, genellikle insanların verimlilik amaçlarına hizmet eden ve bazen de karlılık esaslarına dayanan uğraşların sonucunda ortaya çıkan bir peyzajdır” (Gül 2000).

Tarımsal peyzajı oluşturan doğal ve kültürel elemanların sonsuz varyasyonları içinde ana elemanları tarımsal yerleşim ve tarımsal alanlar olarak gruplanabilir (Koç ve Şahin 1999).

2.1.2.2 Sanayi peyzajı

Gelişmiş ülkelerde sanayi tesislerinin, maden ocaklarının, endüstriyel diğer mekânların peyzajıdır. Burada oluşan çirkin görüntüleri kapatmak, çevre ve hava kirliliğini azaltmak için yapılan çalışmalardır (Gökalp ve Yazgan 2013).

Kent dışında yer alan endüstriyel kuruluşlar ile onlara hammadde sağlayan taş, kum, kömür ve maden ocakları gibi kaynakların oluşturduğu peyzajdır (Akdoğan 2014).

Sanayi peyzajı, kırsal alanlar içindeki sanayi kuruluşlarının ya da sanayiye hammadde sağlayan uğraşı alanlarının ortaya koyduğu görünüm olarak tanımlanabilir (Koç ve Şahin 1999).

2.1.2.3 Rekreatif peyzaj

İnsanların eğlenme, dinlenme ve genel kapsamda boş zamanlarını değerlendirme aktiviteleri için ayrılmış ve düzenlenmiş olan alanların görünümüdür. Piknik ve kamp alanları, plajlar, çevre parkları, manzara yolları, turistik köy işletmeleri bu alanlara örnektir (Dirik 2005).

“Rekreatif peyzaj kırsal alanlarda insanların eğlenme, dinlenme ve boş zamanlarını değerlendirme amaçları için ayrılmış ve düzenlenmiş alan ve yapıların görünümüdür. Piknik ve kamping alanları, plajlar, motel, otel ve tatil köyleri vb. rekreatif peyzaj kapsamına girmektedir. Bu alanlar ve yapılarını bilinçli bir planlama ile doğa içinde eritilmeleri, doğa ile bir bütünlük oluşturmaları gerekmektedir. Bu açıdan aşırı kullanım ya da bu alanlara fazla yüklenme, hem yararlananlar hem de çevre doğal etmen ya da özellikleri açısından olumsuz sonuçlar doğurmaktadır” (Koç ve Şahin 1999).

Rekreatif Peyzajlar kentsel alanların sorunlarından kaçan ve doğadan yararlanmaya ihtiyaç duyan insanlara olanak sağlamaktadır. Kentsel alanlara göre doğal alanların daha fazla bulunduğu ve birbirine benzemeyen mekanlar sağlayan bu peyzajlar, kırsal peyzajın farklı bir görünümüdür.

2.1.3 Kırsal yerleşim peyzaj karakteri

Kırsal yerleşimler içinde buldukları peyzaj karakteri ile birlikte tanımlanmaktadır. Peyzaj karakteri değerlendirilirken karakteri oluşturan tüm bileşenler ele alınmalıdır. Kırsal yerleşim karakteristiği oluşurken her ne kadar yerel, doğal, kültürel özellikleri ve üretim teknikleri önemli ise bunun yanında kırsal yerleşimde yaşayan kırsal insanın yaşam ritüelleri, gelenekleri, anlamlı kıldığı soyut ögeler de bir o kadar önem arz etmektedir.

“Kentsel alanlarla kıyaslandığında daha az nüfus yoğunluğuna sahip olmak üzere, genellikle uğraşı alanı tarımsal üretim olan yerleşimlere kırsal yerleşimler adı verilmektedir. Ülkemizdeki bu tip yerleşimler; insanlar tarafından çeşitli nedenlerle kurulmuş olup, günümüze kadar gelmiştir. Bu süreç, tarihi gelişme çerçevesi içinde oluşmuş ve çoğu yerde yerleşim planlaması ilkelerinden yoksun olarak ortaya çıkmıştır” (Kızıloğlu 2006).

“Kırsal yerleşme kırsal alanın bir parçası olup, daha küçük bir birimi ifade etmektedir. Kırsal yerleşme genel anlamda şehirlerin dışında kalan bütün yerleşimleri içine alan

geniş bir mekânı ifade etmektedir. Kırsal yerleşimler, kırsal alan çalışmaları içerisinde yer alan bir araştırma konusu olmakla birlikte, araştırmalar daha çok kırsal alan bütünü içerisinde yer alan yerleşimlerin fiziksel yapısı, tarihsel gelişim süreci ve sosyal yapının irdelenmesi konularına odaklanmaktadır. Kırsal alan, kırsal yerleşim ve kırsallık kavramları birbiri ile iç içe olan ve çevresel kimlik, yaşam biçimi ve sosyal ilişkiler anlamında kentsel yaşantı ve kentsel çevrelerden ayrılan koşullar bütünü ifade etmektedir” (Erdem 2012).

“Yerel değerlerin ve doğal koşulların belirleyici olduğu, fiziksel yapı ve bu yapıyı üreten, destekleyen ve devamlılığını sağlayan önemli bir bileşen olarak sosyal yaşantı örüntüleri ile kırsal yerleşimlerin her biri özgün kimliklere sahiptir. İdari statü ve demografik özelliklerin yanı sıra kırsal yerleşimleri tanımlayan en belirgin nitelikler yerleşimin peyzaj özellikleridir. Ancak, küreselleşme, kentsel gelişim ve bu iki ana faktöre bağlı olarak gelişen diğer eğilimler kırsal yerleşimlerin kendi dinamikleri ile uyuşmayan içeriklerin ve müdahalelerin gelişmesine ve kırsal yerleşimlerin belirli bir değişim süreci içerisinde girmesine neden olmuştur. Söz konusu değişimler, en etkin şekilde doğası gereği kırsal yerleşimleri tanımlayan en belirgin unsur olarak peyzaj değerleri üzerinde gözlemlenmektedir. Bu kapsamda peyzaj özellikleri kırsal yerleşimleri içerik olarak tanımlayan, yerleşimi hayatta tutan ekonomik etkinlikler ve sosyal yaşantı ile şekillenen fiziksel karakteri tanımlamaktadır” (Erdem 2012).

Öte yandan UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization/Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) kültürel peyzaj tanımından yola çıkarak bir kültürel peyzaj olarak kırsal yerleşim tanımlamalarının somut özellikler kadar; peyzaja ilişkin sosyal algı biçim, estetik ve algısal değerler, yaşamsal ritüeller vb. soyut özellikleri de içermesi beklenir.

2.2 Literatür Özeti

Bu çalışma kapsamında peyzaj planlama, peyzaj karakteri, peyzaj karakter analizi, kırsal peyzaj, kırsal yerleşim konularında yerli/yabancı literatürler incelenmiş ve özetleri verilmiştir. Evciler Mahallesi'ne ilişkin daha önce çalışılmış az sayıda kaynak bulunmaktadır. Çalışma alanı ile ilgili kaynakların az olmasından ve elde edilen veriler o bölgede bulunan tüm mahalleleri kapsadığından dolayı veriler revize edilmiş veya yeniden oluşturulmaya çalışılmıştır. Evciler Mahallesi'ne ilişkin elde edilen kaynaklardan biri "Ankara İli Bala İlçesi Tohumlar, Kömürcü, Evciler Köylerinde Kırsal Kalkınma Potansiyelinin Tespiti Üzerine Bir Araştırma" isimli doktora tezidir. Literatür özetleri içerisinde bu çalışmaya da incelenerek, yer verilmiştir. Ülkemizde kırsal yerleşimlerin peyzaj karakteri ile ilgili çalışmaların öncülerinden biri olan "Evedik Köyü: Bir Köy Monografisi" isimli çalışma da literatür incelemelerine dahil edilmiştir.

Alanın peyzaj karakterini belirlemek amacı ile "Kırsal Yerleşim Peyzaj Kimlik Özelliklerinin Tespiti, Korunması ve Geliştirilmesine Yönelik Değerlendirme Matrisi Önerisi" isimli doktora tezinde kullanılan matris örneği revize edilerek, peyzaj karakter belirme yöntemleri arasında kullanılmıştır.

Literatürler; bilgileri, çalışma amacı, yöntem, parametreler, araştırmacının değerlendirmesi ve son değerlendirme başlıkları ile tablo halinde verilerek anlaşılır bir yöntem ile sunulmaya çalışılmıştır.

Aran, S. 1938. Evedik Köyü: Bir Köy Monografisi . Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Yüksek Ziraat Enstitüsü, 160, Ankara.			
YÖNTEM	PARAMETRE	ARAŞTIRMACININ DEĞERLENDİRMESİ	DEĞERLENDİRME
<p>Köy meselesi varlık olarak her şeyden önce bir doğa içinde bulunduğundan bu kitapta doğa da Cografik, Morfolojik, Jeolojik, Klimatolojik bakımdan bütün öğeleriyle araştırılmıştır. Sosyal ve idari varlıkları da olduğu gibi verilmiştir. Tabiat, Cemiyet ve İdare alemleri içinde köyün incelemesi yapıldıktan sonra onun ekonomik varlığı önemi alınmıştır. Bu varlıklar ulaşım, sanat, ticaret ve ziraat bakımından ayrı ayrı araştırılmıştır. Ekonomik varlıkların incelenmesinde özellikle ziraat geniş bir yer alır.</p> <p>Araştırmada sık sık köye ziyaretler yapılarak, anket yapılmıştır.</p>	<p>Köyün tabiat şartları</p> <p>Köyün idari durumu</p> <p>Köyün içtimai durumu</p> <p>Ulaşım ve nakil</p> <p>Köyün el zanaatları</p> <p>Ziraat</p>	<p>Köyün içinde bulunduğu tabiat şartları, idari teşkilatı ve sosyal durumu köyün ekonomik durumunu direkt etkilemektedir. Yerleşim yeri seçerken doğal özellikler büyük rol oynamaktadır. Nüfusun besleneceği kadar elverişli sahalara tercih edilmektedir. Evedik Köyü elverişli tabiat özelliklerine sahiptir. Evedik arazisinin akar suya sahip olması ve yer altı sularının bolluğu gibi morfolojik özellikleri de vardır. Bu özelliklerle köy arazisi oldukça farklı tarımlar için elverişlidir.</p> <p>Bir çok eksikliğin farkına varılmıştır. Bunların çoğunun tamamlanması ekonominin iyileştirilmesine bağlıdır. Ekonomide zanaat ve ticarete büyük gelir sağlar fakat köy bu konuda geri kalmıştır. Köy ekonomisinin temelini ziraat oluşturmaktadır. Bu yüzden yeni toprak kanununun bir an önce uygulanması daha fazla imkan sağlayacaktır. Tarım aletleri varlığı artırılmalıdır. Köy ziraat işlenmesinde de çok geridedir. Mahsüller pazarda değerinden az satılmaktadır ve köylüye hiç iş kazancı kalmamaktadır. Kısaca sermaye rantı yoktur. Sonuç olarak yerli sanayiler ve işletmelerin sayısı artırılmalıdır.</p>	<p>Araştırma 1938 yılında yapıldığından günümüzle kıyaslandığında bir çok açıdan farklılıklar göstermektedir. Fakat köy monografisi imkanlar kısıtlı olmasına rağmen sözlü ve görsel net şekilde ifade edilmiş, tarımın önemi vurgulanmış ve öneriler sunulmuştur. Köyün tabiat şartları, idari durumu, içtimai durumu, ulaşımı ve el sanatları ayrı ayrı başlıklar altında sorunlar ve çözümleri şeklinde sunulmuştur.</p>

Cengiz, T. 2003. Peyzaj Değerlerinin Korunmasına Yönelik Kırsal Kalkınma Modeli Üzerine Bir Araştırma: Seben İlçesi (Bolu) Alpağut Örneği. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 302, Ankara.

ÇALIŞMA AMACI: Türkiye’de kırsal alanlardan kentlere olan göç, işsizlik, kırsalda genç nüfusun az olması vb. gibi sorunlar bu alanların yer yer terk edilmesi ve atıl hale gelmesine neden olmuştur. Bu nedenle kırsal alanlarda çağdaş ve sürdürülebilir yaşa mekanlarının oluşturulması ve ekonomik faaliyetlerin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda yapılan bu araştırma; kırsal kalkınma için alan kullanım planlarının rolünü tanımlamaktadır. Kalkınmada mekanın organizasyonu temel alınarak arazi kullanımı ve dağılımının miktarı belirlenmiştir. Kaynak kullanımının saptanarak, uygun kalkınma modelinin bulunması hedeflenmiştir (Cengiz, 2003).

YÖNTEM	PARAMETRELER	ARAŞTIR. DEĞER.	DEĞERLENDİRME
<p>Araştırmada kullanılan yöntem, ekolojik planlama yöntemlerinin birleşimidir. Kullanılan yöntemin en önemli özelliği peyzaj değerlerinin nitelik ve nicelik bakımından ele alınmasıdır. Mc HARG, AMMER ve BENTS ile WEDECK’in kullandıkları yöntem, alanın doğal potansiyelinin kapsamlı olarak envanterinin çıkarılması ve elde edilen verilere göre ekolojik yapıya uygun alan kullanımının saptanması esasına, SAATY’nin AHS yöntemi ise belirlenen alternatiflerden hangisinin alan için en uygun olduğunun saptanması esasına dayanmaktadır.</p>	<p>Tarla ve bahçe tarımı için, arazi kullanım yetenek sınıfları, toprak derinliği, erozyon, drenaj, eğim, sınırlayıcı toprak özelliği, baki, yağış, sıcaklık, su varlığı ve ulaşım faktörleri incelenmiştir. Alan kullanım olarak çayır-merada; arazi kullanım yetenek sınıfları, sınırlayıcı toprak özellikleri, erozyon, drenaj, eğim, baki, yağış, sıcaklık, su varlığı ve bitki varlığı faktörleri incelenmiştir. Rekreasyon-turizm alan kullanım için; yükseklik, jeomorfografya, drenaj, erozyon, yağış, sıcaklık, su varlığı, bitki varlığı, alan kullanım, ulaşım ve tarihi değerler ile faktörleri incelenmiştir.</p>	<p>AHS yönteminde; faktörler ve hepsinin birbirine göre göreceli ağırlıkları sonucu istatistik verilerle göre Alpağut Köyü’nün kırsal kalkınması için önerilen alternatif alan kullanımları önem sırasına göre;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Önerilen alternatif alan kullanımı rekreasyon-turizm (0.392 özdeğer) 2. Önerilen alternatif alan kullanımı tarla ve bahçe tarımı (0.386 özdeğer) 3. Önerilen alternatif alan kullanımı çayır- mera (0.221 özdeğer) 	<p>Araştırmada Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS) yöntemi ve ekolojik planlama yöntemleri kullanılarak hem subjektif hem de objektif bir araştırma yürütülmeye çalışılmaktadır. Ekolojik planlama yöntemlerinde köyde yaşayan halkla ilgili çalışmalar gerçekleştirilmekte ve bu sayede daha doğru sonuçlar elde edilmek istenmektedir. AHS yönteminin sonucuna göre alanın rekreasyon-turizm kullanımına en uygun ve sırası ile tarla ve bahçe tarımı, çayır-mera kullanımlarına uygun olduğu görülmektedir.</p>

<p>Sarioğlu, M. 2003. Ankara İli Bala İlçesi Töhumlar, Kömürücü, Evciler Köylerinde Kırsal Kalkınma Potansiyelinin Tespiti Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, 228, Ankara.</p>			
<p>ÇALIŞMA AMACI: Kırsal kesimde yaşayan halkın karşı karşıya bulunduğu ve çoğu kez üstesinden gelemediği sorunları bu tür çalışmalar ile çözüme ulaştırılması ve yaşam düzeyinin yükseltilmesi amaçlanmaktadır (Sarioğlu, 2003).</p>			
YÖNTEM	PARAMETRELER	ARAŞTIRMACININ DEĞ.	DEĞERLENDİRME
<p>Çalışma ile ilgili olarak muhtarlarla ve İlçe Traim Müdürlüğü elemanlarından köylerde ilgili genel bilgiler elde edilerek köy bilgi formu hazırlanmıştır. Köy bilgi formuna ek olarak soru cetveli ile bilgi toplanmıştır. Soru cetvelindeki soruların cevapları için kod planı hazırlanmıştır. Bu sayede yanıtlar sayısallaştırılmış ve bilgi kayıt formuna işlenmiştir. Bu veriler Excel ve SPSS paket programlarına aktarılmıştır. İkili ilişkilerin belirlenmesi ve yorumlanmasında Khi-kare testi uygulanmıştır. Daha sonra bilgiler SWOT analizi yardımı ile değerlendirilmiştir.</p> <p>Bunların yanı sıra köylere sorvey çalışmaları yapılarak, elde edilen verilere Hızlı Kırsal Değerlendirme (HKD) yöntemi kullanılmıştır.</p>	<p>Yörenin mevcut sosyal, ekonomik, yöresel ve kültürel durumları kırsal kalkınma ilkeleri açısından incelenmiştir.</p> <p>Tarımsal faaliyetler, eğitim, sağlık, beslenme, haberleşme, ulaşım durumları ile karşılaşılacak sorunlara ilişkin bulgulara yer verilmiştir.</p> <p>Kırsal kalkınma çalışmasına katkı için yörenin kendine özgü doğal, ekonomik bir çok avantajı kullanarak, yükseltmek ve olanak yaratmak için çalışmaların nasıl olması gerektiği ile ilgili bilgiler göz önünde bulundurulmuştur.</p>	<p>Araştırma yapılan ilçeler engebelidir ve köylerde yol, su, elektrik, kanalizasyon gibi alt yapı ve sağlık, eğitim gibi üst yapı hizmetleri yetersizdir. Köylerde monokültür tarım yapılmakta olup, verim düşüktür. Düşük verimlilik, örgütlenememe, insan kaynaklarının geliştirilememesi, kente yakın olmanın avantajlarından yararlanamama ve kalkınma kültürü konusundaki yetersizlikler köylerde kırsal kalkınma önündeki engelleri oluşturmaktadır.</p> <p>Kalkınma için gereken temel faaliyet alanları hayvansal ve bitkisel üretim, bağcılık ve meyvecilik, örgütlenme, su kaynakları, kırsal sanayi, ağaçlandırma, tarımsal yayım, kırsal turizm, kırsal refah konularında yoğunlaşmaktadır.</p>	<p>Çalışmada kırsal alanda yaşayanların karşılaştığı sorunları ve çözümüne önem verilmiştir. Kırsal alanda yaşamak kentsel alana göre daha zor olduğu vurgulanmıştır. Fiziksel çevre, nüfus, tarım, altyapı ve kırsal turizm için SWOT analizi yapılmıştır ve yöreye uygun kalkınma önerileri sunulmuştur.</p> <p>Yapılan analizde yörenin sahip olduğu avantajlar ve dezavantajlar net şekilde görülmektedir.</p>

Eminağaoğlu, Z. 2004. Kırsal Yerleşmelerde Dış Mekan Organizasyonu-İlgili Politikalar Ve Değerlendirmeler. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, 305, Trabzon.			
ÇALIŞMA AMACI: Kırsal yerleşme karakterini belirleyen kalitelerin ortaya konulması, yöresel karakterin bozulması/yok olması, kırsal bölgelere ilişkin çalışmalara veri oluşturulması, koruma-yeniteme-canlandırma ve yeni oluşumlara yol gösterecek verilerin ve ilkelerin belirlenmesi, politikaların geliştirilmesi ve yasal çerçevelerin belirlenmesine zemin oluşturulması gibi konular kapsamında uygulamaya yönelik bulguları ile fiziksel ve görsel standartlar ile ilgili bir takım kararlar koyarak, görsel çevre içinde geçerli olacak kalite düzeyi ve standartları yazılı ve çizili olarak vermekte; değişen ve gelişen kırsal mekânlara mimari bir rehber olmayı amaçlamaktadır.			
YÖNTEM	PARAMETRELER	ARAŞTIRMACININ DEĞ.	DEĞERLEN.
<p>Konu sınırlamak açısından köy yerleşimleri seçilmiş, 23 köydeki 25 konut grubunda yapılan alan çalışması sırasındaki gözlem ve yerinde saptamalar doğrultusunda yerleşmelere ilişkin kimlik kartları hazırlanmıştır. Kartlar yerleşmenin fiziksel biçimini, coğrafi konumunu, iklim yapısını, peyzaj kalitelerini, rekreatif alanlarını, ekonomik faaliyetlerini, köyde bulunan kamusal hizmetleri, barındırdığı yapı çeşitlerini, yol-sokak özelliklerini, sınırlarını belirleyen elemanları kapsar. Analiz kartları ise; seçilen örnek yerleşme grubunun ve grup içerisindeki yöresel konutların yerleşme grubu genel struktur özellikleri ile konut yakın çevresi özelliklerine ayrıca konut ölçeğindeki özelliklerine göre hazırlanmıştır.</p>	<p>Kartlar yerleşmenin fiziksel biçimini, coğrafi konumunu, iklim yapısını, peyzaj kalitelerini, rekreatif alanlarını, ekonomik faaliyetlerini, köyde bulunan kamusal hizmetleri, barındırdığı yapı çeşitlerini, yol-sokak özelliklerini, sınırlarını belirleyen elemanları kapsar. Analiz kartları ise; seçilen örnek yerleşme grubunun ve grup içerisindeki yöresel konutların yerleşme grubu genel struktur özellikleri ile konut yakın çevresi özelliklerine ayrıca konut ölçeğindeki özelliklerine göre hazırlanmıştır.</p>	<p>Kırsal alanlara dönük alınan kararlar ve yapılan uygulamalar, önceden hazırlanacak tasarım rehberleri doğrultusunda yürütülmeli-grçekleştirilmelidir. Özellikle yöresel kimliği ile dikkat çeken köylerin gelişmesine dönük yatırımlarla yöresel karakterin sürdürülebilirliğinin sağlanması için köy tasarım rehberlerinin hazırlanması gerekmektedir. artvin ilinde alınan bazı planlama kararları ile doğal, mimari ve kültürel yapısı zarar görmekte, hızlı bir değişim görülmektedir. çalışma ile bütüne yönelik sonuçlar sunularak kırsal yerleşmelerin korunması, yeni yapılaşmalar-ek yapılar ve yeniden kurulan yerleşmelere yönelik tasarımlara ve tasarım rehberlerine girilebilecek öneriler-politikalar geliştirilmektedir.</p>	<p>Kırsal yerleşmelerin korunması ve geliştirilmesi araştırılırken doğa, toplumsal yapı, özgün konum, özgün kimlik değerleri ile ülke ölçeğinde bir tasarım politikası oluşturularak, yasal çerçevenin sağlanması gerektiğini bunun da tasarım teahhütleri ile mümkün olacağı vurgulanmıştır. Paralel olarak bu tez çalışmasında da kırsal yerleşimler için köy tasarım rehberlerinin olmasa olmaz bir uygulama olduğu anlatılmaya çalışılmıştır.</p>

<p>Gündüz, S. 2004. Ankara İli Kalecik İlçesinde Tarımsal Turizm Uygun Alanların Saptanması Ve Tarımsal Turizm Modelinin Oluşturulması Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 247, Ankara.</p>			
<p>ÇALIŞMA AMACI: Bu çalışma, tarımsal turizm faaliyetlerinin kentsel ve kırsal nüfus açısından önemini ortaya koymak, kentli nüfusun tarımsal turizm tercihlerini ve gereksinimlerini kırsal nüfusun sosyo-ekonomik gereksinimleri ile bir arada değerlendirebilmek ve tarımsal turizm konusunu Ankara İli Kalecik İlçesinde sürdürülebilir kırsal kalkınmanın bir aracı olarak tartışmak amacıyla yürütülmüştür (Gündüz, 2004).</p>			
YÖNTEM	PARAMETRELER	ARAŞTIRMACININ DEĞ.	DEĞERLENDİR.
<p>Çalışma alanı sınırları içinde yedi aşamadan oluşan bir yöntem yürütülmüştür. Öncelikle tarımsal turizm kavramı, ekonomik etkileri ve tarımsal turizm faaliyetlerinin yaygın olarak görüldüğü ülkelere ait planlama ve model yaklaşımları incelenmiş, ayrıca araştırma alanı tanımlanmıştır. Daha sonra anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, arz potansiyelinin belirlenmesi için talep merkezli bir yaklaşımla araştırma alanında da ayrı bir anket çalışması yürütülmüştür. Bu aşamaların tamamlanmasından ve SPSS istatistik paket programı ile değerlendirmelerin yapılmasından sonra tarımsal turizm faaliyetlerine uygunluk kriterleri belirlenmiştir. Belirlenen kriterler Delphi tekniği doğrultusunda uzman görüşüne sunulmuştur. Gerçekleştirilen değerlendirmeler sonucunda, araştırma alanında tarımsal turizm faaliyetlerine uygunluk gösteren alanlar belirlenmiş, Kalecik ilçesinde uygulanabilecek olası tarımsal turizm faaliyetleri ortaya konulmuştur.</p>	<p>Alana ilişkin doğal, kültürel, tarihsel, ekonomik ve sosyal veriler ile fiziksel değerlendirmeler sayısal verilerin oluşturulmasında kullanılmıştır. Mekansal verilerin eğim, baki, yükseklik, arazi kullanım yetenek sınıfları, büyük toprak grupları, şimdiki arazi kullanım durumu, su varlığı, mülkiyet durumu, ulaşım kriterleri alan analizlerinde kullanılacak ana kriterler olarak belirlenmiştir. Ankette; sosyo-demografik ve ekonomik yapıya, kısa süreli tatil eğilimine, tarımsal turizm faaliyetlerine gösterilen ilgiye ve araştırma alanı hakkında bilgi düzeyi ile araştırma alanında tatil eğilimine ilişkin bilgilerin derlenmesine yönelik sorular bulunmaktadır. Anket ile Tarımsal turizmde uygunluk kriterlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.</p>	<p>Çalışma sonucunda, Ankara ili Kalecik ilçesinin fiziksel özelliklerinin tarımsal turizm faaliyetlerine uygun olduğu, ayrıca Ankara kent halkı tarafından talep edilebilecek özelliklere sahip olduğu ve önemli bir arz potansiyelinin bulunduğu görülmüştür. İlçe genelde bahçe bitkileri ve özelde bağcılık alanında geniş bir tarımsal turizm potansiyeline sahiptir. Ancak, bu potansiyelin ekonomik bir değere dönüştürülebilmesi ve sürdürülebilir kırsal kalkınma kapsamında yönlendirilebilmesi için kısa, orta ve uzun vadeli planlama ve yönetim çalışmalarının yürütülmesi gerekmektedir.</p>	<p>Çalışma alanı olan Kalecik ilçesi için sürdürülebilir kırsal kalkınma hedefine ulaşmanın en önemli araçlarından birinin tarımsal turizm sektörünün gelişimi olduğu ileri sürülmüştür. Uygulama açıklanarak öneriler geliştirmek amaçlanmıştır. Alanın tarımsal turizm faaliyetleri açısından uygunluğu; doğal kaynaklar, sosyal ve ekonomik yapı çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu amacı desteklemek için çalışmada fiziksel değerlendirmeler de gerçekleştirilmiştir.</p>

Özstüle, Z. 2005. Geleneksel Yerleşimlerin Korunması Açısından Kültürel Peyzaj Değerlendirmesi: Mudanya Örneği. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 232, İstanbul.

ÇALIŞMA AMACI: Hem geleneksel konutları ve zeytinliklerin oluşturduğu tarım dokusu, hem de tarihsel özellikleri nedeniyle organik olarak gelişen ve tarihi yöresel peyzaj olarak tanımlanabilecek bir kültürel peyzaj özelliği taşıyan alanının geçmişten günümüze nasıl bir değişim geçirdiği, bu değişimden ne kadar etkilendiği ve bugün nasıl kullanıldığının araştırılması ve bu araştırma sonucunda alanın kültürel peyzaj karakter alanlarının ortaya konulması ve günümüz kentlilerinin değişen gereksinim ve beklentileri ile kültürel peyzaj alanlarına gösterilmesi gereken hassasiyet arasındaki dengenin sağlanmasına yardımcı olacak değerlendirmelerinin gerçekleştirilmesidir (Özstüle, 2005).

YÖNTEM	PARAMETRELER	ARAŞTIRMACININ DEĞER.	DEĞERLENDİR.
<p>Kentin kültürel peyzaj özelliklerine göre değerlendirilmesinde ilk aşama olarak, araştırma alanı peyzaj karakter alanlarına ayrılarak incelenmiş, ikinci aşamada ise, kullanım ve kullanıcıya ait özellikler ile kullanıcıların peyzaj tercihlerinin ve önceliklerinin değerlendirilmesi yapılmıştır.</p> <p>Kullanıcıların Peyzaj Tercihlerinin Değerlendirilmesinde kullanılan yöntemlerden ilki, yöre halkının Mudanya için önemli olduğuna inandıkları yönelik taşıdıkları değerleri değerlendirmeye yönelik “Kullanıcı Katılımlı Fotoğraflama” çalışmasıdır.</p> <p>İkinci yöntem, yine yöre halkının gözünden Mudanya’nın olumlu ve olumsuz yönleri ile kentteki doğal ve kültürel çeşitliliği korumak ve geliştirmek için yapılacak değişiklikleri değerlendirmeye yönelik bir anket çalışmasıdır.</p> <p>Üçüncü yöntem ise, özellikle fiziksel çevre analizi amacıyla bilgisayar ortamında “Arcview – axwomen” programı yardımıyla mekansal dizin verilerinin belirlenmesidir.</p>	<p>PEYZAJ KARAKTERİNİ OLUŞTURAN ETKENLER (FİZİKİ ETKENLER, SOSYAL ETKENLER)</p> <p>GELENEKSEL YERLEŞİM DOKUSUNU OLUŞTURAN ÖGELER</p> <p>KORUNMASI GEREKLİ KÜLTÜREL DEĞERLER</p> <p>İŞLEVSEL ANALİZ</p>	<p>Mudanya için, doğal ve kültürel elemanları göz önünde bulundurularak, kent dört farklı peyzaj karakter alanına ayrılarak incelenmiş ve bu bölgelerin farklı bazı özellikler gösterdikleri görülmüştür. Bu farklı özelliklerin sebebi topografya, yön, manzara gibi doğal verilerden kaynaklandığı gibi, bölgeye yerleşen halkın kültür farkının da bir sonucu olarak görülmektedir.</p> <p>Bu araştırma için kültürel peyzaj envanterinin oluşturulmasında daha çok genel peyzaj görünümü ve peyzaj elemanlarının değerlendirilmesi üzerinde durulmakta, yapısal özelliklere genel olarak değinilmemektedir.</p>	<p>Kültürel peyzaj elemanlarının belirlenmiş sonrasında, halkın da katılımı ile koruma önerileri için, olumsuz özellikler ve yaşam kalitesi açısından düzeltilmesi gereken sorunlar ve çözüm önerileri üzerinde durulmaktadır. Anket sonuçlarına göre korunması ve artırılması istenilen öğeler önem sırasına göre oluşturulmuştur.</p>

Yılmaz, B. ve Atik, G. 2006. Doğal Peyzaj Özelliklerinin Kırsal Yerleşimler Üzerindeki etkileri: Bartın Örneği. ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 8 (10); 1-9.

ÇALIŞMA AMACI: Çalışmanın amacı, kırsal yerleşim alanları ile doğal peyzaj özellikleri arasında var olan etkileşimi belirlemektir. Kırsal yerleşim alanları olarak köy yerleşimleri seçilmiştir (Atik, 2006).

YÖNTEM	PARAMETRELER	ARAŞTIRMACININ DEĞERLEN.	DEĞERLENDİRME
<p>Araştırma alanının doğal peyzaj değerleri olarak topografik ve jeolojik yapı, doğal bitki örtüsü, iklim, toprak ve hidrolojik yapı özellikleri araştırılmıştır. Belirtilen bu özelliklere ilişkin veriler, CBS ortamında ve alanda yapılan gözlemler sonucunda, sınıflara ayrılmıştır. Bu sınıflandırma yapılırken, kırsal yerleşim alanları ile doğal peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler dikkate alınmıştır. Ayrıca, doğal peyzaj özellikleri bakımından farklı yapı sergileyen yerleşim alanlarının bazılarında arazi çalışmaları gerçekleştirilmiştir.</p>	<p>Araştırma alanındaki kırsal yerleşimlerin dağılışında ve şekillenmesinde bir çok doğal faktör etkili olmaktadır. Araştırma kapsamında bunlardan iklim, topografik yapı, toprak yapısı, jeolojik yapı, hidrolojik yapı ve doğal bitki örtüsü incelenmiştir.</p>	<p>Doğal peyzaj özellikleri çalışma alanında bulunan kırsal yerleşimlerin dağılık veya toplu oluşunda önemli bir etkidir. Arazinin düz ve toprağın verimli olduğu alanlarda bulunan kırsal yerleşimlerin toplu dokulu olduğu göze çarpmaktadır. Alanın su kaynakları açısından zengin olmasında kırsal yerleşimlerin dağılık dokulu olmasına imkan tanımaktadır. İklim özellikleri, insan yaşamı bakımından olumlu özellikler taşımaktadır. Ayrıca bitki gelişimi ve tarımsal faaliyetler için uygun ortamlar sağlamaktadır. Araştırma alanında dikkat çeken diğer bir özellik erozyonun çok büyük bir sorun olduğudur. Şiddetli erozyonun görüldüğü alanlarda yerleşimlere izin verilmemeli, koruma öncelikli planlamalar yapılmalıdır. Ormanların yoğun olduğu yerlerde yeterli tarım arazilerinin olmaması yerleşimleri sınırlandıran bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.</p>	<p>Araştırmada kırsal yerleşimlerin doğal peyzaj özelliklerinden fazlasıyla etkilendiği görülmüştür. Doğal peyzaj özelliklerinin kırsal yerleşimler üzerinde tarımsal faaliyetleri, tarım ürünlerinde çeşitliliği ve verimi, ekonomik faaliyetleri, yerleşimlerin seyrekliliğini ve sıklığını, doğal kaynaklardan yararlanma oranını etkilediği görülmüştür. Araştırmacı doğal özelliklere göre değerlendirdiği alanın kırsal yerleşimi için bazı plan önerileri getirmiştir.</p>

<p>Ayhan, Ç. K. 2007. Özgün Peyzaj Karakteristiklerine Sahip Mekanlara Yönelik Bir Peyzaj Planlama Yönteminin Ortaya Konulması; Bozcaada Örneği. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 159, İzmir.</p>			
<p>ÇALIŞMA AMACI: Özgün peyzaj değerlerine sahip mekanlara yönelik bir peyzaj planlama yöntemi oluşturulmak istenmiş ve bu yöntem Bozcaada özelinde uygulanarak adanın mevcut/gelecekteki mekansal kullanım önceliklerine rehberlik edebilecek çözümler üretilmesi amaçlanmıştır.</p>			
<p>YÖNTEM</p> <p>Araştırmada çalışma alanı plan karelere bölünmüş, mevcut ve öneri kullanımlar, faktörler belirlenmiştir. Sonrasında faktörler-kullanımlar etkileşim formu oluşturulmuştur. Faktörler - kullanımlar tablosunun oluşturulması, uzmanlarla yapılan anket sonucunda faktörlerin kullanımlara göre önemlerinin belirlenmesi ile yapılmıştır. Kullanım öncelik değeri, uzmanlarla yapılan anket sonucunda belirlenmesi ve kullanımların birbirlerine göre önemlerinin saptanması yapılmıştır. Ardından her bir karenin Faktörler-Kullanımlar Etkileşim formuna göre değerlendirilmesi yapılmıştır. Elde edilen sayısal değerlerle ELECTRE yöntemi içerisinde başlangıç ve değerlendirme matrislerinin oluşturulmuştur. Uyum ve uyumsuzluk matrisleri hesaplanmakta ve her bir kare için kullanım uygunluk sıralaması oluşturulmuştur. Son olarak, tüm alana ait sonuç uygunluk haritasının oluşturulmuştur.</p>	<p>PARAMETRELER</p> <p>Alan kullanım tipleri değerlendirilmesinde her birim için; -KORUMA, -YERLEŞİM, -TARIM VE -TURİZM /REKREASYON ağırlık dereceleri faktörleri kullanılmıştır</p>	<p>ARAŞTIRMACININ DEĞERLEN.</p> <p>Çalışma sonucunda, alan bütününe yönelik alan kullanımlarının uygunluk sıralaması; koruma, turizm-rekreasyon, tarım ve yerleşim olarak oluşmuştur (Harita).</p> <p>Özellikle özgün doğal-kültürel nitelikleri korumaya ve sürdürülebilirliğe yönelik bir araştırma, çok kriterli karar verme yöntemlerini kullanarak oluşturulmuş az sayıda bilimsel çalışmalardan birisidir.</p>	<p>DEĞERLEN.</p> <p>Bozcaada'nın tarihi, geleneksel, ekolojik, tarımsal yapısı ve günümüzdeki kullanımları da dahil edilerek, sayısal verilere dayanan, uzmanlar tarafından görüş bildirilen çok yönlü bilimsel bir çalışmadır. Koruma, turizm-rekreasyon, tarım ve yerleşim kriterleri ile ilçenin bütününe yönelik bir peyzaj planlama yöntemi oluşturulmuştur.</p>

İkiz, E. 2007. Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkı Bartın Bölümünün Doğal Ve Kültürel Peyzaj Özelliklerinin Saptanması Üzerine Bir Arastırma. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 135, Ankara.			
ÇALIŞMA AMACI: Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkı'nın Bartın bölümünü kapsayan çalışma alanının, doğal ve kültürel peyzaj özelliklerinin saptanarak irdelenmesi ve aynı zamanda CBS teknolojisi kullanılarak ileride yapılacak çalışmalara bir altlık ve kaynak çalışma sunulması amaçlanmıştır. Ortaya konacak olan verilerin yapılıcak olan milli park yönetim planı için de bir veritabanı oluşturabileceği de bu çalışmanın hedefleri arasındadır (İkiz, 2007).			
YÖNTEM	PARAMETRELER	ARAŞTIRMACININ DEĞERLEN.	DEĞERLENDİRME
<p>Tez çalışması 4 aşamada yürütülmüştür;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Literatür tarama ve veri toplama, - Verilerin sayısal ortama aktarılması (CBS yazılımları olan ArcView® 3.2 ve ArcGIS 9.0), - Sayısal verilerin analizi (ArcGIS 9.0), - Değerlendirme ve sonuçlar <p>Tez çalışmasının tüm aşamalarında kişisel görüşme yöntemi kullanılmıştır.</p>	<p>T.C. Orman Bakanlığı Milli Parklar Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü tarafından alan için tasarının hazırlanmıştır. Bu taslak planda, planlama alanı milli park alanı ve tampon alan şeklinde ele alınarak zonlara ayrılmıştır. Yapılan bu zonlama sisteminde milli park alanı;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mutlak Koruma Zonu, • Düşük Yögunluklu Rekreasyonel Kullanım Zonu, • Rehabilitasyon Zonu olmak üzere 3'e ayrılmıştır. <p>Bu çalışmada; alan özelliklerinin irdelenmesi, taslak planda belirlenen bu zonlama sistemine göre yapılmıştır. Envanter araştırması için de doğal peyzaj özellikleri ve kültürel peyzaj özellikleri ele alınmıştır.</p>	<p>Çalışmanın sonuçları, alandaki zonlara göre değerlendirilmiş ve zonlara yönelik genel öneriler getirilmiştir. Ancak her bir zon ayrı bir çalışma konusu olduğu için, veriler üzerinde ayrıntılı bir sorgulama yapılmaksızın bundan sonraki aşamalara yol gösterici niteliğinde öneriler getirilmiştir. Değerlendirilen Zonlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mutlak Koruma Zonu 2. Düşük Yögunluklu Rekreasyonel Kullanım Zonu 3. Rehabilitasyon Zonu 4. Peyzaj Koruma Alanı 5. Yaban Hayatı Koruma Alanı 6. Av Yönetim Alanı 	<p>Alanın doğal ve kültürel özelliklerinden oluşan veritabanı niteliğinde çalışmaların eksikliği görüldüğü için bu bölge çalışma alanı olarak seçilmiştir. Doğal ve kültürel peyzaj özelliklerinin envanterleri toplanmış, eklenmesi gereken bilgiler (jeolojik ve jeomorfolojik oluşumları hakkında da ayrıntılı bir arazi çalışması yapılarak bu oluşumların envanterinin çıkarılması gerekliliği, alanın flora ve faunası konularında envanter çalışmasına ihtiyacı) sonuç bölümünde aktarılmıştır.</p>

Yeşil, M. 2010. Tozanlı Havzası Tokat-Almus İlçesi Ekolojik Temelli Kırsal Peyzaj Planlaması. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 179, Erzurum.			
ÇALIŞMA AMACI: Bu çalışma günümüze kadar Tokat-Almus ilçesi için hazırlanmış en geniş envanter ve veri kaynağı olma özelliğine sahip bir çalışma olarak bundan sonraki çalışmalara kaynak ve veri tabanı oluşturabilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca kırsal peyzaj planlamasında sürdürülebilir alan kullanımı için örnek bir peyzaj planlama modeli ortaya konması da amaçlanmıştır.			
YÖNTEM	PARAMETRELER	ARAŞTIRMACININ DEĞERLENDİRMESİ	DEĞERLENDİRME
<p>Potansiyel alan kullanım tipleri olarak belirlenen koruma, rekreasyon ve turizm, orman, tarım, sanayi ile yerleşim alanları için ekolojik uygunluk haritaları hazırlanmıştır.</p> <p>Çalışma alanında farklı alanların optimal kullanım açısından potansiyelinin belirlenebilmesi amacı ile CBS tekniklerinden faydalanılmıştır.</p>	<p>Çalışma alanının fiziksel yapısı (topoğrafik yapı, eğim, baki, jeoloji, jeomorfoloji, hidroloji, toprak, erozyon, iklim, doğal bitki örtüsü), mevcut alan kullanımları (yerleşim, ulaşım, turizm, ormancılık, tarım, sulak alanlar, koruma alanları) ve sosyo-ekonomik yapısı (tarihsel gelişim, ekonomik durum, demografik gelişim). Potansiyel alan kullanım tipleri (koruma, rekreasyon ve turizm, orman, tarım, sanayi, yerleşim).</p>	<p>Çalışma sonucunda; tüm alanın %15,9'u rekreasyon ve turizm, %9,08'i tarım, %9,19'u sanayi, %13,26'sı yerleşim, %50,14'ü orman olarak belirlenmiştir. Mevcut alan kullanımları içerisinde tarım oranı %31,77 iken analiz sonucunda elde edilen uygunluk yüzdesi sadece %9,08 olarak belirlenmiştir. Uygun tarım alanlarının az olması yöre insanlarının geçim kaynaklarının çeşitlendirilmesi zorunluluğunu beraberinde getirmektedir. Orman alanlarında yapılan çalışmadaki duruma paralel bir sonuçla karşılaşılmış (%54,45) ve en geniş yüzölçüme sahip alan kullanım ormanlar olarak tespit edilmiştir (%50,14). Çalışma bölgesi rekreasyon ve turizm potansiyeli bakımından oldukça zengin olmasına karşın, ziyaretçiler yakın çevrede yaşayan yerel halkın ötesine geçememektedir. Bu nedenle çalışma bölgesinin iyi bir tanıtıma ihtiyacı vardır. Mevcut yerleşim alanlarının uygun bölgelerde konumlandırıldığı ve gelişim için de uygun bölgelerin var olduğu görülmektedir.</p>	<p>Yapılacak planlamalarda, sürdürülebilir ekolojik kırsal kalkınma çalışmalarının ön plana alınması gerekmektedir. Yöre ait potansiyellerin değerlendirilmesi gerekmektedir, çalışmaların bu yönde yapılması için yapılan araştırma sonuçları dikkate alınmalıdır.</p>

Atik, M. ve Ortaçesme, V. 2010. Peyzaj Karakter Analizi Yöntemi ile Antalya Side Bölgesi Kültürel Peyzajlarının Karakter Analizi. TÜBİTAK Proje No: 108Y345; Antalya.			
ÇALIŞMA AMACI: Bu çalışma peyzajların tanımlanmasında izlenen güncel araştırma sonuçlarından ve farklı ülkelerin uygulamalarından yararlanılarak, Antalya Side Bölgesi kültürel peyzajlarının, peyzaj karakter analizi yöntemi ile tanımlanmasını amaçlanmıştır (Atik ve Ortaçesme, 2010).			
YÖNTEM	PARAMETRELER	ARAŞTIRMACININ DEĞERLENDİRMESİ	DEĞERLENDİRME
<p>Araştırma yöntemi olarak WASHER (2005), SWANWICK (2002) ve TURNER (2005)'in Peyzaj Karakter Analizi yaklaşımları temel alınmıştır.</p> <p>Bu yaklaşımlarda temel altlık verilere göre ön tanımlaması yapılan peyzaj karakter alan ve tiplerinin görsel özelliklerinin incelenmesi ile karakterlerinin detaylı analizi ve kültürel içeriklerinin tanımlanması öne çıkmaktadır.</p>	<p>Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) de; jeoloji, toprak, hidroloji, topografik yapı, vejetasyon, alan örtüsü gibi altlık veriler depolanmış ve işlenmiştir.</p> <p>Peyzaj Karakter Analizi Arazi Gözlem Formunda topografik özellikler, baskın arazi örtüsü ve peyzaj unsurları, peyzajı nadirlik, tarihsellik, önemlilik gibi farklı kılan görsel ve kültürel özellikleri, algıyı etkileyen faktörler ve mimari stil, mimarinin şekillenmesinde etken olan yerel malzeme, yapı stili, yerleşim formu ve yerleşim tipi peyzaj karakterleri detaylı bir şekilde analiz edilmiştir.</p>	<p>Arazi çalışmaları sonucunda Side Bölgesi için 7 adet peyzaj karakter alanı ve 22 adet peyzaj karakter tipi tanımlanmış ve haritalanmıştır. Peyzaj karakter alanları ve peyzaj karakter tipleri açısından orman alanları ve maki gibi doğal, doğala yakın; tarımsal alanlar gibi yer yer yarı doğal ve kültürel peyzajlar bir küme oluşturmuş; yoğun yapıya sahip yerleşim ve turizm alanları ise ayrı bir kümede toplanmışlardır. Side Antik Kenti Peyzaj Karakter Alanı tek başına ayrı bir küme oluşturken, Titreyengöl ve Side Sorgun Kumulları Peyzaj Karakter Alanları yine tek başlarına ayrı alt kümeleri temsil etmişlerdir.</p>	<p>Bu çalışmada Side Bölgesi peyzaj karakter alanı ve peyzaj karakter tipi tanımlanırken peyzajın ekonomik, sosyal, ekolojik, estetik ve kültürel boyutları incelenmiştir. Bunun yanında peyzaj algısına ait karakterler, peyzaj karakter alan ve tiplerinin geliştirilmesi, korunması ve peyzaj kalite hedeflerine yönelik ipuçları, peyzajdaki bozulma veya iyi olma durumu ile ilgili bilgiler de verilmiştir.</p>

<p>Cullotta, S. and Barbera, G. 2011. Mapping traditional cultural landscapes in the Mediterranean area using a combined multidisciplinary approach: Method and application to Mount Etna (Sicily; Italy). Landscape and Urban Planning 100, 98–108. (Akdeniz Bölgesi'nde ortak multidisipliner yaklaşım kullanılarak geleneksel bir kültür peyzaj planlaması; italya- Sicilya Etna Yanardağı'na yöntem ve uygulama).</p>			
<p>ÇALIŞMA AMACI: Akdeniz Ülkeleri'nde geleneksel kültürel peyzajlar (TCLs) göze çarpmaktadır. Bu peyzaj çeşidinin bolluğuna rağmen haritalama araçları ve geniş çaplı envanterlerle yansıtılmamıştır. Bu yazının amacı Akdeniz Bölgesi'nde özel refranslı peyzaj analizine multidisipliner bir yaklaşıma ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır (Cullotta ve Barbera, 2011).</p>			
YÖNTEM	PARAMETRE	ARAŞTIRMACININ DEĞER.	DEĞERLENDİRME
<p>Çalışma alanında (İtalya, Sicilya, Etna Yanardağı) geleneksel kültürel peyzajların haritalanmasını ve tümdengelim ve tümevarım süreçlerini birleştiren entegre bir yöntem önerilmektedir. Kültürel peyzaj açıklamalarında bir kaynak olarak kullanılmak üzere bu peyzajların temel bileşenlerinin tanımlanmasında bir yöntem de geliştirilmektedir. Haritalama amaçlarına yönünde, uygun verilere dikkat çekmek için analiz 3 farklı ölçekte incelenmiştir. En geniş ölçekte (1:250,000–100,000) bölgesel bağlamda arazi sistemleri, iklimsel, lito-morfojik ve topoğrafik haritaların çakıştırılmasıyla saptanmıştır. İkinci ölçekte (1:100,000–25,000) temel tarımsal ormancılık sistemlerinin peyzajları başlıca bitki örtüsü ve arazi kullanımı haritalarının eklenmesi ile saptanmıştır. Üçüncü ve en detaylı ölçekte (1:25,000–10,000) geleneksel kültürel peyzajların, geleneksel tarımsal ormancılık sistemlerinin arazi kullanımı haritaları kullanılarak</p>	<p>Arazi sistemleri, iklimsel, lito-morfojik ve topoğrafik haritalar, temel tarımsal ormancılık sistemlerinin peyzajları, başlıca bitki örtüsü ve arazi kullanımı haritaları, geleneksel kültürel peyzajlarının, geleneksel tarımsal ormancılık sistemlerinin arazi kullanımı haritaları kullanılarak yöntem belirlenmiştir.</p>	<p>Bu çalışma, Akdeniz Havzası'nda boyunca bulunan değişkenliğin bir temsilcisidir. Çalışma alanı, birkaç geleneksel kültürel peyzajların tespitinde belirgin olan ilginç tarihi ve kültürel süreçlerle birlikte son derece zengin bir fiziksel ve biyolojik çevre sergilemektedir. Akdeniz kültürel peyzajlarında büyük ölçüde çeşitlendirilmiş alan kullanım desenleri ve tarımsal ormancılık uygulamaları göz önüne alındığında, bir envanter ve sınıflandırma sisteminin tasarlanmasına daha fazla önem verilmelidir ve daha fazla teknik ve bilimsel araştırmaya ihtiyaç vardır. Tabii ki, ayarlamalar düzgün bir geleneksel kültürel peyzaj dili oluşturmak ve özellikle tümevarımsal prosedürde, çakıştırılmış haritalama sürecinde sübjektif unsurları azaltmak için gerekli olacaktır.</p>	<p>Geleneksel kültürel peyzajları tanımlamak için öncelikle geleneksel peyzaj bileşenlerini bilmemiz gerekmektedir. Geleneksel peyzaj bileşenleri; peyzaj bileşeni ve tipleri, alan-yönetim teknikleri, doğrusal ve nokta kırsal özellikler ve diğer miras özellikleridir. Kırsal mirasın tarihi ve kültürel özellikleri de geleneksel kültürel peyzajlar için kilit taşıdır. Etna Yanardağı'nda yapılan bu çalışma ile kültürel peyzajın değişkenlikleri ve uyumu aktarılmaya çalışılmış ve haritalanmıştır.</p>

<p>Kıvrak, T.E. 2011. Beykoz-Polonezköy'ün Kültürel Peyzaj Analizi ve Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 175, İstanbul.</p>		<p>ÇALIŞMA AMACI: İstanbul ili Beykoz ilçesinde yer alan Polonezköy'ün tarihini Bogaziçi ve Polonya'nın kültürel yapısı içerisinde araştırıp, mekanların ve sosyal hayatın bu medeniyet beşiğinde nasıl şekillendiğini analiz etmek hedeflenmektedir.</p>																															
<p>YÖNTEM</p> <p>Polonezköy, şu karakteristikler ile alanlarına ayrılmıştır.</p> <p>1. Kültürel Peyzajın Kaynakları (BUCKLE, 2005).</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>I- Tarihi Kaynaklar</th> <th>II- Saha Kaynakları</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1. Tarihi Raporlar</td> <td>1. Arazi Surveyi</td> </tr> <tr> <td>2. Arşiv Araştırmaları</td> <td>2. Mevcut Hava Fotoğrafları</td> </tr> <tr> <td>3. Yerel Kayıtlar</td> <td>3. Haritlar</td> </tr> <tr> <td>4. Yerel kaynaklar, Yöre İnsanları</td> <td>4. Alanda Röportajlar</td> </tr> <tr> <td>5. Hava Fotoğrafları</td> <td></td> </tr> <tr> <td>6. Tarihi Fotoğraflar ve Haritalar</td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p>2. Melnick'in Peyzaj Karakteristiklerini Tespit Etmek İçin Önerilen Çalışma</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Karakteristikler</th> <th>Sınır Çizgisi</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Alan Kullanımı ve Aktiviteler</td> <td>Alan Kullanımının Getirdiği Vejetasyon</td> </tr> <tr> <td>Mekansal Organizasyonun Dokusu</td> <td>Binalar, Yapılar Ve Objeler</td> </tr> <tr> <td>Doğal İmkanlara Verilen Tepkiler</td> <td>Kümeler</td> </tr> <tr> <td>Kültürel Gelenekler</td> <td>Arkeolojik Alanlar</td> </tr> <tr> <td>Sirkülasyon Ağı</td> <td>Küçük ölçekli Elemanlar</td> </tr> </tbody> </table>		I- Tarihi Kaynaklar	II- Saha Kaynakları	1. Tarihi Raporlar	1. Arazi Surveyi	2. Arşiv Araştırmaları	2. Mevcut Hava Fotoğrafları	3. Yerel Kayıtlar	3. Haritlar	4. Yerel kaynaklar, Yöre İnsanları	4. Alanda Röportajlar	5. Hava Fotoğrafları		6. Tarihi Fotoğraflar ve Haritalar		Karakteristikler	Sınır Çizgisi	Alan Kullanımı ve Aktiviteler	Alan Kullanımının Getirdiği Vejetasyon	Mekansal Organizasyonun Dokusu	Binalar, Yapılar Ve Objeler	Doğal İmkanlara Verilen Tepkiler	Kümeler	Kültürel Gelenekler	Arkeolojik Alanlar	Sirkülasyon Ağı	Küçük ölçekli Elemanlar	<p>PARAMET.</p> <p>Kültürel Peyzaj Analizinde Degerlendirmeye Tabii Tutulan Degerler</p> <p>Doğal Çevre Fiziksel Çevre Kültürel Çevre Sosyal Çevre</p>		<p>ARAŞTIRMACININ DEĞ.</p> <p>Polonezköy esas problemini kullanıcı dengesinden önce, yerel yönetimler ile yaşamaktadır. Tabiat Parkı olarak ilan edilmesini sağlayan, köyün sahip olduğu en büyük değer olan, zengin orman dokusu; köylülerce ihtiyaçları doğrultusunda korunması ilke edineyerek kullanılmak şartını belirleyen politikalar ile muhafaza edilmiş, bu konuda sahip oldukları ve ilk günden beri korudukları sağduyu ile köy; 1960'lara kadar kendisini sorunsuz yaşatabilmiştir. Ancak son elli yılda İstanbul'da ortaya çıkan yeni kentçilik akımları, planlamalar ve düzenlemeler ile gelişen yeni insan formlarının köye gelmeleri ve rant maksadı güden kişilerce suistimal edilmesi köyün sahip olduğu orman alanlarında çok ciddi bir azalmaya neden olmuştur (Kıvrak, 2011).</p>		<p>DEĞERLEN.</p> <p>Polonezköy için yapılan kültürel peyzaj analizi ve değerlendirilmesi, koruma – kullanım dengesini gözeterek kullanımların hangi yönde olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bütün sorunların değerlendirilmesi gelecek yıllar için değişimin görülmesi açısından önemlidir.</p>	
I- Tarihi Kaynaklar	II- Saha Kaynakları																																
1. Tarihi Raporlar	1. Arazi Surveyi																																
2. Arşiv Araştırmaları	2. Mevcut Hava Fotoğrafları																																
3. Yerel Kayıtlar	3. Haritlar																																
4. Yerel kaynaklar, Yöre İnsanları	4. Alanda Röportajlar																																
5. Hava Fotoğrafları																																	
6. Tarihi Fotoğraflar ve Haritalar																																	
Karakteristikler	Sınır Çizgisi																																
Alan Kullanımı ve Aktiviteler	Alan Kullanımının Getirdiği Vejetasyon																																
Mekansal Organizasyonun Dokusu	Binalar, Yapılar Ve Objeler																																
Doğal İmkanlara Verilen Tepkiler	Kümeler																																
Kültürel Gelenekler	Arkeolojik Alanlar																																
Sirkülasyon Ağı	Küçük ölçekli Elemanlar																																

<p>Eryazıcıoğlu, M.E. 2012. Kültürel Peyzaj Alanlarının Korunmasına Yönelik İlkeler: İstanbul Boğaziçi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, 232, İstanbul.</p>			
<p>ÇALIŞMA AMACI: Boğaziçi'nin sahip olduğu değerler ile bir kültürel peyzaj alanı olarak değerlendirilmesi ve UNESCO'nun Dünya Miras Listesi'ne bu niteliği ile aday olma olasılığının tartışılması ve kültürel peyzaj alanlarının korunmasına yönelik olarak oluşturulmuş ilkelere yol gösterici olarak Boğaziçi'nin bütüncül olarak korunmasında uygulanabilecek sonuçlar çıkartılmasıdır (Eryazıcıoğlu, 2012).</p>			
<p>YÖNTEM</p> <p>Çalışmada kültürel peyzaj kavramının açıklanması ve kültürel peyzaj alanlarının korunması ile ilgili olarak, tez, makale ve kurum raporlarının incelenmesi şeklinde literatür taraması yapılmış ve bunların sonucunda kavramsal kısım hazırlanmıştır. Boğaziçi ile ilgili olarak, Boğaziçi ve ilişkili konularda yazılmış olan kitap, tez, makale, yasa metinleri, plan raporları, kurum kararları gibi farklı nitelikteki kaynaklar incelenmiş ve bu kaynaklar 3. ve 4. Bölümlerin oluşturulmasında kullanılmıştır. Bunların yanı sıra çalışmada çeşitli kaynaklardan alınan şekil, harita, fotoğraf, gravür gibi farklı nitelikteki görsel veriler incelenmiş ve kullanılmış, ayrıca tezin içeriğine yönelik yeni görsel veriler oluşturulmuştur.</p>	<p>PARAMETRELER</p> <p>Kültürel Peyzaj Kavramı Olarak Boğaziçi'nin Korunmasına Yönelik Yasal ve Yönetimsel Yapı</p> <p>Kültürel Peyzaj Alanlarının Kurumlarında Kurumsal Yaklaşımlar Boğaziçi'nin Bir Kültürel Peyzaj Alanı Olarak Korunmasına Yönelik İlkeler</p>	<p>ARAŞTIRMACININ DEĞERLENDİRMESİ</p> <p>Kültürel peyzaj alanları, kültürel peyzaj kavramının kapsayıcı tanımı dolayısıyla bünyesinde, doğal, arkeolojik, tarihi, kültürel niteliklerdeki birçok korunması gereken varlığı ayrı ya da bir arada içerebilecek geniş içeriğe sahip alanlardır. Bu nitelikleri ile mutlak korunması gerekli alan özelliğine sahiptirler.</p> <p>Kültürel peyzaj alanlarının korunmasında odak noktasını, doğa-insan/kültür etkileşimi ve bunun ürünlerinin korunması oluşturmaktadır. Korumanın temel amacı, özellikle gelişen kültürel peyzajlarda, değişimi alanın niteliklerini koruyarak yönetmek ve yönlendirmek olmalıdır.</p> <p>Boğaziçi'yi doğal ve kültürel özellikleri ile bir bütün halinde korumayı, bu korumayı gerçekleştirmek için de koruma-kullanma dengesini doğru şekilde kurmayı gerçekleştirmektedir. Tüm bu alan gibi Boğaziçi'nin gelecekte korunabilmesinin sağlanması, sürekli büyüyen bir metropol olan İstanbul'un doğal ve kültürel açıdan kalbini oluşturan bu bölgenin doğru bir şekilde kullanılmasına bağlıdır.</p>	<p>DEĞERLENDİR.</p> <p>Kültürel peyzajların özgünlüğü, yerleşme özellikleri, yapıları, yaşam biçimleri, barındığı öğeler, arazi kullanımları bütünsel olarak korunması gereken bir değerdir. Yapılan bu çalışmada çıkan sonuçlar yasal ve yönetsel yapı ile desteklenmektedir.</p>

<p style="text-align: center;">Erdem, M. 2012. Kırsal Yerleşim Peyzaj Kimlik Özelliklerinin Tespiti, Korunması ve Geliştirilmesine Yönelik Değerlendirme Matrisi Önerisi. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 245, İstanbul.</p>			
<p>ÇALIŞMA AMACI: Doğal, yapısal ve sosyo-kültürel özellikleri ile özgün peyzaj kimliklerine sahip olan kırsal yerleşimlerin sahip olduğu değerlerin korunması ve geliştirilmesi, çağdaş gereksinimlere cevap veren yaşayan bir çevre olabilmesi için gerekli olan stratejilerin, ilke ve kararların doğru olarak belirlenebilmesi için “peyzaj kimlik özelliklerinin” tespitine yönelik bir değerlendirme matrisi önermektedir.</p>			
YÖNTEM	PARAMETRELER	ARAŞ. DEĞ.	DEĞERLENDİRME
<p>Peyzaj karakteristیکlerinin tespitine yönelik olarak kullanılma metot ve araçlar; peyzaj karakter değerlendirilmesi, tarihi peyzaj karakter değerlendirilmesi, tarihi kırsal peyzaj değerlendirilmesi, görsel peyzaj değerlendirilmesi, köy tasarım raporları ve köy tasarım rehberleri, her birinin temel amacı peyzaja ayırt edici özelliklerini kazandıran bileşenlerin tespiti ve bu tespit doğrultusunda planlama ve tasarım kararlarının yönlendirilmesidir. Bu metotlar arasında, temel araç ve hedefler bakımından benzerlikler olsa da izledikleri yöntem ve odaklar arasında farklılıklar bulunmaktadır. Kırsal yerleşimin peyzaj kimliğini belirlemek adına bir matris oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında önerilen değerlendirme matrisine kılavuzluk etmesi için metotların özellikle peyzaj karakterinin tespiti için kullandıkları arazi survey formları da incelenmiştir.</p>	<p>Peyzaj değerlendirilmesine yönelik parametreler: Peyzaj karakter değerlendirilmesi Tarihi içerikli peyzaj karakteristیکlerinin tespiti Görsel peyzaj değerlendirilmesi. Köy tasarım raporları. Köy tasarım rehberleri.</p> <p>Önerilen matrisin içeriğini oluşturan parametreler 1. Doğal kimlik bileşenleri. 2. Yapma kimlik bileşenleri. 3. Sosyo-kültürel kimlik bileşenleri.</p>	<p>Bu araştırma ile kırsal yerleşimlerin doğal ve sosyo-kültürel etkileşimler sonucu, belirli bir süreç içerisinde herhangi bir plana bağlı kalınmaksızın kendiliğinden gelişen yapıların anlaşılması amaçlanmış ve kırsal yerleşimlere yönelik koruma ve geliştirme modeller üretilmesine hizmet edecek kantitatif temellere dayalı metodolojiler düşünülmüştür.</p>	<p>Çalışmada Türkiye'nin kırsal dokusunu yansıtmak üzere, farklı coğrafi bölgede yer alan 60 adet kırsal yerleşim üzerinde envanter çalışması yapılarak kırsal yerleşimlere yönelik kimlik okuması önerilmiştir.</p> <p>Jeomorfolojik konum temeline göre dağ, kıyı, ova, vadi ve etek köyleri olmak üzere peyzaj kimlikleri ve baskın peyzaj özellikleri, yerleşimin fiziksel yapısı, üretim peyzajı ve sosyal yapısı irdelenip şemalar üretilmiştir.</p> <p>Avantajı: Peyzaj matrisi ile özgün peyzaja sahip alanlar belirlenmiştir bu sayede peyzaj karakter değişimleri rahatlıkla gözlemlenecek ve peyzaj karakter değişiminin yönetimi sağlanabilecektir.</p>

<p>Şahin, Ş., Perçin, H., Kurum, E., Uzun, O. ve Bilgili, B. C., 2013. Bölge - Alt Bölge (İİ) Ölçeğinde Peyzaj Karakter Analizi ve Değerlendirmesi Ulusal Teknik Kılavuzu. Müşteri Kurumların T.C.İçişleri Bakanlığı, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı olduğu, T.C. Ankara Üniversitesinin Yürütücü Kuruluş olduğu ve TÜBİTAK KAMAG 1007 Programı 109G074 No'lu PEYZAJ-44 Projesi Çıktısı, 61 Sayfa, Ankara.</p>			
<p>ÇALIŞMA AMACI: Öneri proje ile Malatya İli pilot alan olmak üzere ve bilgi sistemleri teknolojilerinden yararlanılarak doğal ve kültürel peyzaj özelliklerinin belirlenmesi, buna göre peyzaj karakter analizinin ve değerlendirilmesinin gerçekleştirilmesi ile rekreasyon/turizm açısından gelişim stratejilerinin üretilmesine ilişkin bir çalışma gerçekleştirilecektir.</p>			
<p>YÖNTEM</p> <p>Ulusal, bölgesel ve yerel ölçekte mekansal planlama sürecinde, hala ülkemizde yer verilmemiş peyzaj karakter analizi ve değerlendirilmesi sürecinin entegrasyonu için bir model üretilmiştir. Çalışmada pilot alan olarak Malatya seçilmiş, koruma açısından peyzaj koruma stratejileri üretilmiştir. Çalışma alanındaki farklı peyzajlar doğal sınırlarıyla belirlenerek, CBS yardımıyla ve yargı-bağımsız olarak belirlenen her bir peyzaj tipi için daha sonra koruma ve kullanım dengesinde peyzaj stratejileri üretilmiştir. Ayrıca turizm ve rekreasyon kaynağı doğal ve kültürel peyzaj öğeleri, CBS yardımıyla kaydedilmiş, kodlanarak sınıflandırılmıştır. Peyzaj öğeleri belirlenen peyzaj tipleri içerisinde kaydedilerek geliştirilen stratejilerle uyumlu kararlar üretilmiştir. Ayrıca turizm ve rekreasyon kaynağı doğal ve kültürel peyzaj öğeleri bağlantı koridorları oluşturulmuştur.</p>	<p>PARAMETRELER</p> <p>Peyzaj Analiz Süreci (Şahin, vd. 2014);</p> <ul style="list-style-type: none"> • Peyzaj yapısı • Peyzaj fonksiyonu • Peyzaj değişimi <p>Peyzaj Karakter Analizi ve Değerlendirmesi (PKAD) için (Orhan, 2007; Şahin ve ark.);</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Yerel, bölgesel, ülkesel ve küresel gibi ölçekler arası hiyerarşik bağımlılık 2. Peyzaj öğeleri ve peyzajın yapısını tanımlayan peyzaj tipleri 3. Öğeler arası etkileşim, süreçler, peyzajın fonksiyonu 4. Peyzajın sosyal algı biçim 5. Dinamik peyzaj 	<p>ARAŞ. DEĞ.</p> <p>Peyzajın korunması gelişimi ve yönetimine ilişkin karakter temelli stratejilerin üretilmesi için peyzaj analizi ile üretilen bilgilerin belirli kriterlere göre değerlendirilmesi gerekmektedir. Değerlendirme yaklaşımları genellikle peyzajın değeri, kalitesi, değişime duyarlılığı ya da taşıma kapasitesi vb. kriterlere dayalı olarak yürütülmektedir. Bu kılavuz ile peyzaj fonksiyon değerine dayalı strateji geliştirme yaklaşımı tanımlanmıştır. PEYZAJ-44 Projesi'nde pilot alan olan Malatya İli'nin "Kale Kayısı Bahçeleri Peyzajında" Ayrıntılı Peyzaj Koruma-Gelişim-Yönetim Stratejileri oluşturulmuştur.</p>	<p>DEĞERLEN.</p> <p>Ayrıntılı Peyzaj Koruma-Gelişim-Yönetim Stratejilerinin geliştirilmesinde, fonksiyon kümellemelerine dayalı olarak çalışmalar aşamaları gerçekleştirilmiştir. Her fonksiyon için hedef belirlenmiş, her küme için peyzaj politikaları (onarım, koruma, eski haline getirme ve yeni peyzaj oluşturma) saptanmış, peyzaj karakter tipi, peyzaj deseni ve peyzaj öğelerini dikkate alarak her bir küme için ayrıntılı peyzaj stratejilerinin geliştirilmiş ve benzer stratejilere sahip kümelerin gruplandırılması yapılmıştır.</p>

<p>Dinçer, İ. 2013. Kentleri Dönüştürürken Korumayı ve Yenilemeyi Birlikte Düşünmek: “Tarihi Kentsel Peyzaj” Kavramının Sunduğu Olanaklar. International Journal of Architecture and Planning, 1 (1); 22-40.</p>			
<p>ÇALIŞMA AMACI: Kentlerin temel sorunlarından biri sosyo-kültürel ve mekânsal açıdan geçmişleri ile yeni dönem gelişmeleri arasındaki uyumdur. Kabul edilmelidir ki bir taraftan mirasın korunması, diğer taraftan kalkınmanın sürdürülebilir olması ve aynı zamanda kentsel yaşam kalitesinin gözetilmesi zordur. Bu makalede koruma ve kentleri yeniden düzenleme anlayışlarının uzun süren evrimi sonunda ortaya çıkan kavramlardan biri olan “tarihi kentsel peyzaj” kavramı ele alınmaktadır. (Dinçer, 2013).</p>			
YÖNTEM	PARAMETRELER	ARAŞTIRMACININ DEĞ.	DEĞERLENDİRME
<p>Tarihi kentsel peyzaj kavramını içeren mevzuatlara yer verilmiş ve kentlerin dönüşümünde mevzuatların kapsadığı olanaklar ve önerilerden sunulmuştur.</p>	<p>Arkeolojik Mirasın Korunmasına Yönelik Avrupa Sözleşmesi, Avrupa Mimari Miras Tüzüğü, Avrupa Peyzaj Sözleşmesi, Budapeşte Deklarasyonu, Çevre ve Gelişim Hakkında Rio Deklarasyonu, Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Hakkında Sözleşme, Faro Sözleşmesi, ICOMOS, Kültürel Mirasın Toplum için Değeri Konulu Avrupa Konseyi Çerçeve Sözleşmesi, Tarihi Kentsel Peyzaj kavramına ilişkin Tavsiye Kararı, UNESCO Tarihi Kentsel Peyzaj ile ilgili Tavsiye Kararı, Unesco Dünya Miras Sözleşmesi, Venedik Tüzüğü, Viyana Memorandumu, Washington Tüzüğü; Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması Tüzüğü gibi birçok mevzuattan yararlanılmıştır.</p>	<p>Kentlerde “koruma alanları” veya “sit alanları” kavramlarının bir bütün olarak, katmanlarıyla birlikte ele almak ve “tarihi kentsel peyzaj” kavramı ile açıklamak bazı politikaları benimsemeyi gerektirmektedir. Örneğin “yerin ruhu”nu tanımlamak üzere “kültürel haritalama”yı bir araç olarak geliştirmek, sadece çevre sorunlarını değil, görsel, kültürel ve sosyal yönleri de kapsayan “etki değerlendirme”ni yapmak, “kültürel peyzaj” – “tarihi kentsel peyzaj” kavramlarını ilişkilendirmek ve giderek artan yatırımlar ve kentsel gelişimler karşısında “kent planlaması” ve “mirasın korunması”ni bütünlük bir yaklaşımla ve “alan yönetimi” mantığıyla ele almak öncelikle belirtilmesi gereken politikalar.</p> <p>Bu politikalar; tarihi olanla modern birlikte ele alabilmeyi; yerel kimlik, mekânsal kalite ile ekonomik refah ve sosyal uyumu birbirleriyle ilişkili olarak düşünebilmeyi gerektirir. Bu aynı zamanda kentleri korumanın da modernleşirmenin de tüm ilgili kesimlerin söz sahibi olduğu bir alana doğru genişlemeye işaret etmektedir. Dolayısıyla kaynaklar üzerindeki kontrolün de karar verme süreçlerinin de devlet, piyasa ve sivil toplum aktörlerinin ortaklığına, müzakere ve işbirliğine doğru evrilmesi gerekir (Dinçer, 2013).</p>	<p>Kentler dönüştürülürken modernleşmenin yansız olarak sahip olduğu geleneksel unsurla birlikte değerlendirilmelidir. Ulusal ve uluslararası bir çok mevzuatta da vurgulandığı üzere tarihi kentsel peyzaj, kentlerden ve yapılardan ayrı düşünülmeylecek bir kavramdır. Bu çalışma ile politikalarla hangi açıdan bakılması gerektiği vurgulanmıştır.</p>

Akdoğan, G. 2014. Kentleşme Sürecinde Kırsal Yerleşmelerde Yaşanan Peyzaj Değişimlerinin İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 135, İstanbul.			
ÇALIŞMA AMACI: Kentleşmenin kırsal kesim üzerindeki etkilerini belirlemek, Zekeriyaköy'ün eski tarihlerden günümüze kadar gelen mekansal oluşumunu, literatür ve görsel kaynaklar (harita, fotoğraf vb.) ile ortaya koymak ve geçmişten bugüne kadar başta toplum olmak üzere çeşitli fiziksel etkilerin, politik kararların ve planlama çalışmalarının etkileriyle şekillenen yeşil alan değişimlerini incelemektir (Akdoğan, 2014).			
YÖNTEM	PARAMETRELER	ARAŞTIRMACININ DEĞ.	DEĞERLEN.
<p>Çalışmada arazi kullanım değişimlerini incelemek için CORINE arazi örtüsü sınıflandırma sistemi ve Global Forest Change/Google Crisis Map verileri değerlendirilerek çalışma alanı olan Zekeriyaköy'e uyarlanmıştır. Belirli yıllara ait arazi kullanım değişimlerinin tespiti önce ilçe çapında daha sonra çalışma alanı olan köy bazında gerçekleştirilmiştir. Yıllara göre verilerin oluşturduğu dağılımlar tablo, grafik ve haritalar üzerinde gösterilmiştir.</p> <p>Fiziksel değişimlerin tespiti sırasında alana dair görsel değerlendirmelerin zenginleştirilmesi için önce fotoğrafçılıma ardından eski ile yeni arasında kıyaslama yapılmıştır.</p> <p>Sosyo-ekonomik değişimleri incelemek amacıyla önce bölgenin geçmiş ve güncel nüfus verileri Türkiye İstatistik Kurumu'ndan (TUIK) elde edilmiştir. Daha sonra ise anket çalışması yapılmıştır.</p>	<p>Kırsal alanlardaki değişimleri incelemek amacıyla; -arazi kullanım bakımından meydana gelen değişimler, -fiziksel değişimler, -sosyal-kültürel-ekonomik değişimler ve -ulaşım bakımından meydana gelen değişimler olmak üzere dört grup incelenmiştir.</p> <p>Bu değişimler ışığında kırsal alanlardaki kentleşme sürecinin kimlik sorunlarını olumlu veya olumsuz ne şekilde değiştirdiği incelenmiştir.</p>	<p>Bu çalışmada yapılan incelemelerde kentleşmenin kırsal kesim üzerindeki etkileri görülmüş, önlem alınmadığı takdirde ortaya çıkan sonuçların her iki kesimin temsilcileri tarafından da memnuniyetsizlikle karşılanacağı anlaşılmıştır. Yaşam yönünden bu kadar önemli olan yeşil alanların artma hızı, kentlerdeki nüfus artış hızına ayak uyduramamakta ve her geçen gün kişi başına düşen yeşil alan miktarı azalmaktadır.</p>	<p>Araştırma alanı olarak seçilen İstanbul Sarıyer'e bağlı Zekeriyaköy ve çevresi kentleşme akımından etkilenmiş olduğu ve kazanımları olsa da sahip olduğu pek çok değeri de kaybetmiş olduğu gözlemlenmektedir. Bu nedenle kırsal kimliğinden uzaklaştığı söylenebilir.</p>

Öksüz, A.M., Erdem, R., Meşhur, M.Ç., Nişancı, R. ve diğerleri. 2014. Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması: Bir Model Önerisi. KAMAG/KOKAP; Samsun, Trabzon, Konya, Mersin.			
<p>ÇALIŞMA AMACI: Bu çalışmanın genelinde kırsal, özelde korunacak nitelikli kırsal alanların planlamasındaki amacı; kırsal alanların taşıdığı farklı niteliklerin tanımlanması, özel nitelikli alanların korunması, kırsal kalkınma politikası ve uygulamalarına eşlik edecek mekansal ve sosyo-ekonomik müdahalelerin ülke/bölge ölçeğinde kalkınma ve gelişme stratejilerinin uygulanmasına yönelik çalışmalara rehberlik edecek olmalıdır. Ayrıca çalışmanın amaçlarından bir diğeri de, mevcut doğal ve kültürel çevrenin manzara güzelliğinin ve bir takım projelerle çevrede meydana gelen değişikliklerin görsel etki değerlendirilmesini yaparak önemini ve rolünü tanımlamaktır.</p>			
YÖNTEM	PARAMETRELER	ARAŞTIRMACININ DEĞER.	DEĞERLENDİRME
<p>Ekolojik Duyarlılık Haritaları'nın oluşturulmasına yönelik ekolojik duyarlılık analizi yapılmıştır. Ekolojik Duyarlılık Analizi; ekolojik faktörlerin; dışarıdan gelen baskı veya dışardan ekolojik çevre kalitesinin zarar görmesine yönelik durumlara karşı uyum gösterebilme kabiliyeti/uyuma yeteneği olarak tanımlanmakta olup duyarlılık analizi insan etkilerine karşı ekolojik çevrenin duyarlılığını ve ekosistem esnekliğini analiz eder.</p> <p>Ekolojik Duyarlılık Haritaları Sorunlu Tarım Arazilerinin Tespiti ve İyileştirilmesi Projesi (STATİP) ve Koruma Alanları Haritalarından yararlanılarak oluşturulmuştur. Ayrıca Analitik Hiyerarşi Süreci (AHP) de kullanılmıştır.</p>	<p>Koruma Alanları Haritaları yönteminde; yükseklik, su, eğim, erozyon, toprak duyarlılığı analizleri yapılmıştır.</p> <p>STATİP (Sorunlu Tarım Arazilerinin Tespiti ve İyileştirilmesi Projesi) sınıflamasında; Mutlak Tarım Arazileri (MT), Özel Ürün Arazileri (OT), Dikili Tarım Arazileri (DT), Marjinal Tarım Arazileri (TA), Örtü Altı Tarımı Arazileri veya Seralar (SA) ve diğer araziler baz alınmıştır.</p>	<p>Kaynak değeri ve duyarlılık analizinde ile çevre duyarlılıkları üst düzeyde değerlendirilerek, kalkınma ve mekansal gelişmenin çevreye zarar vermeden gerçekleşmesi için önemli bir planlama aracı olarak ortaya konulmuştur. Canlı coğrafya ve ekolojik veri tabanı şehir ve bölge planlama sürecinde bir altlık olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Kırsal yerleşmelerde mevcut olan yapı kültürünü ve yerleşmelerde dokusunun belirleyici faktörleri insan ve doğadır. Yeni yapılaşma koşullarında doğayı ve insanı merkeze alan, sürdürülebilir yerleşmelerin ve yapıların üretilmesinin yolu açılmalıdır.</p>	<p>Kırsal alanlar hızlı yapılaşma ile niteliksiz alanlar haline gelmektedir, bu çalışmada bu alanların denetim altına alınabilmesi için bazı öneriler getirilmiştir. Bu öneriler arasında Evciler kırsal yerleşiminin peyzaj karakter analizi ve değerlendirilmesi çalışmasında da önerilen her bölgenin yerel özelliklerini kapsayacak olan tasarım rehberlerine yer verilmiştir.</p>

<p>Erdogan, A. 2014. Peyzaj Karakter Analizi: Artvin Şavşat İlçesi Örneği. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 265, Erzurum.</p>			
<p>ÇALIŞMA AMACI: Artvin ili Şavşat ilçesi idari sınırları içerisinde gerçekleştirilen çalışmada alanın peyzaj karakterlerinin belirlenmesi, tanımlanması ve haritalanması amaçlanmıştır (Erdogan, 2014).</p>			
<p>YÖNTEM</p>			
<p>Swanwick (2002) 'in çalışması temel alınarak arazideki yapılan ön analizler sonucu Şavşat bölgesinde, yerel ölçekte kültürel peyzaj faktörleri eklenerek revize edilen "Peyzaj Karakter Analizi Arazi Sörvey Formu" oluşturulmuştur. Sonrasında Arazi Sörvey Formu ile alan 13 adet peyzaj karakter alanına ayrılmıştır. Survey formlardan bu alana ait benzer karakterlere bakıp merkez yerleşim ve çevresine incelenerek Peyzaj Karakter Alanlarının sınırları belirlenmiştir. Daha sonra Uzun vd. (2010) çalışmalarına (peyzaj matrisi) göre Peyzaj Karakter Alanları belirlenmiş ve baskın karaktere göre karakter alanlarına isim verilmiştir. Peyzaj karakter tipleri belirlenmiş ve Peyzaj Karakter Analizi (PKA) tanımlanması ve PKA görsel özellikler incelenip detaylı analizi ve kültürel içeriklerinin tanımlanması ile PKA yöntem yaklaşımları temel alınmıştır.</p>	<p>PKT için kullanılan sınıflandırmalar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. İklim 2. Topoğrafya 3. Büyük Toprak Grupları 4. Arazi Örtüsü 5. Jeoloji <p>Peyzaj Karakter Analizi için kullanılan sınıflandırmalar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Topoğrafya 2. Peyzaj unsurları 3. Mimari stil 	<p>Şavşat ilçesi için 13 adet peyzaj karakter alanları belirlenmiştir. Peyzajı oluşturan elemanların Coğrafya Bili Sistemi kullanılarak çakıştırılması sonucu gerçekleştirilen Peyzaj Karakter Analizi ile çalışma alanı içinde en küçük peyzaj tipine kadar ulaşılmıştır. Bu sayede doğal kaynakların kullanımına yönelik en doğru kararlar alınabilecektir.</p>	<p>DEĞERLENDİR.</p> <p>Çalışılan alanın hareketli topografyası biyolojik ve hidrolojik yönden değeri peyzaj koruma, geliştirme ve peyzaj planlama açısından stratejik öneme sahip öneriler oluşturulmasının önemini göstermektedir. Alan özgün bir kırsal peyzaj karakterine sahiptir.</p> <p>Çalışmada genellikle ekolojik temelli sınıflandırmalar yapıldığı görülmektedir.</p>

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1 Materyal

Çalışma alanı olarak, Çankaya'nın güneyinde, Bala'nın kuzeyinde yer alan Çankaya Belediyesi'ne ait Evciler Mahallesi seçilmiştir. Çankaya'nın hemen güneyinde yer almasına ve kentsel dokusu hemen yanı başında bulunmasına karşın, Evciler Mahallesi yerleşim ve ulaşım koşulları açısından kırsal özellikler göstermektedir.

Araştırma kapsamında peyzaj planlama, peyzaj karakteri, peyzaj karakter analizi konusunu içeren araştırma ve yayınlardan, Evciler mahallesi ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalardan ve yayınlanmış istatistiklerden yararlanılarak materyal olarak kullanılmıştır. Bu kaynakların başında Çankaya Belediyesi'nin yürütmüş olduğu 2010-2014 yılları arasında Kent-tarım Çalışmaları, 2011 yılında Mahallelerin Sosyo Ekonomik Durum Analizi Projesi ve 2011 yılında Çankaya Belediyesi Evciler, Kömürcü, Tohumlar, Karahasanlı, Çavuşlu, Yaylaköy, Akarlar, Yakupabdal ve Karataş Mahallelerinin Tarımsal Üretim Odaklı Toprak ve Su Kaynaklarının Araştırma Projesi oluşturulan analizler ve yazılmış olan resmi raporlar gelmektedir.

Alana ön sörvey çalışması amacı ile ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu arazi sörvey çalışmalarında hazırlanan "Köy Bilgi Formu" ve "Ankara Kenti ve Evciler Mahallesi Kullanıcılarının Profilini ve Taleplerini Araştırma Anketi" nin Evciler halkı tarafından yazılı ve sözlü olarak cevaplandırılması sağlanmıştır. Arazi incelemeleri gerçekleştirilmiş ve kırsal yerleşimin skeçleri çizilmiştir. Çalışma alanının büyük bölümünü kapsayacak şekilde kırsal yerleşimin peyzaj karakterini ortaya koyacak görüntü kareleri elde edilmiş ve bu görüntülere çalışmanın ilgili bölümlerinde yer verilmiştir.

Çalışmada ayrıca araştırma alanına ait Milli Savunma Bakanlığı Harita Genel Komutanlığı'ndan ve Çankaya Belediyesi'nden alınan haritalardan yararlanılmıştır. Bu haritalar ile ilgili ayrıntılara çizelge 3.1'de yer verilmiştir.

Çizelge 3.1 Veri matrisi

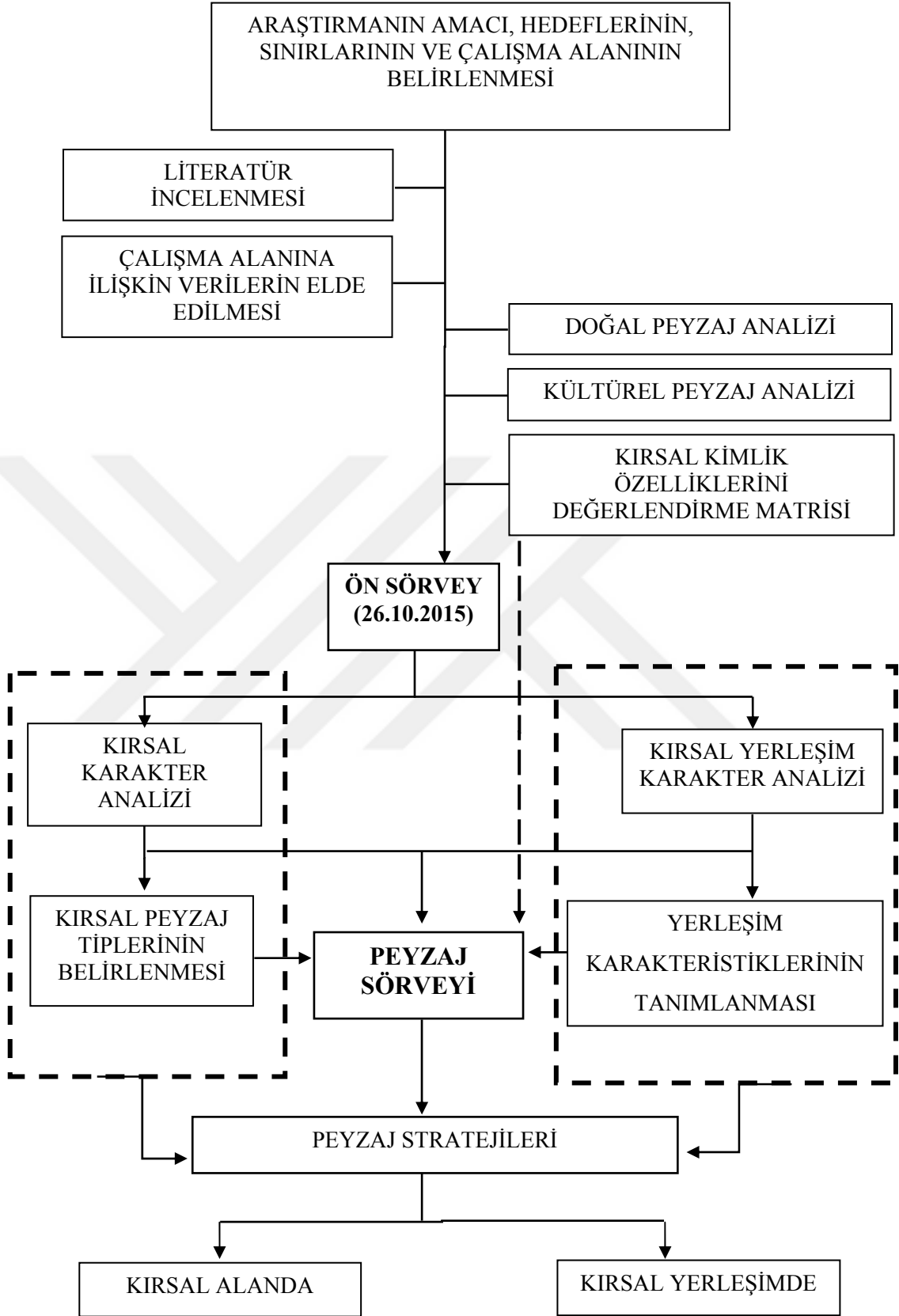
Veri Tipi	Veri Ayrıntı Ölçeği ve Üretim Bilgileri	Yıl	Verinin Elde Edildiği Kuruluş
Arazi Kullanım Kabiliyeti	1/25000	2012	Çankaya Bel.
Tarım Arazileri	1/25000	2012	Çankaya Bel.
Mera Alanları	1/25000	2012	Çankaya Bel.
Doğal Vejetasyon Alanları	1/25000	2012	Çankaya Bel.
Tarımsal Verimlilik Haritası	1/25000	2012	Çankaya Bel.
Jeoloji Haritası	1/250000	2015	-
Jeomorfoloji Haritası	1/25000	2015	-
Toprak Haritası	1/25000	-	-
İklim Verileri	-	-	Meteoroloji G.M.

3.2 Yöntem

Araştırmanın ana materyalini oluşturacak bilgilerin toplandığı bir matris örneği oluşturulmuştur. Bu tez çalışmasında Evciler Mahallesi'nin doğal ve sosyo-kültürel yapısı incelenerek kırsal peyzaj karakterinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çizelge 3.2'de çalışma adımları yer almaktadır. Şekil 3.1'de ise, çalışma yöntemi ilişkin akış diyagramı görülmektedir.

Çizelge 3.2 Çalışma adımları

1. aşama	Çalışma konusunun seçilmesi, amacın oluşturulması ve hedefin belirlenmesi. Çalışma alanının seçilmesi.
2. aşama	Çalışma alanına ilişkin sayısal, yazılı ve sözel verilerin toplanması, Konuyla ilgili literatürlerin incelenmesi.
3.aşama	Elde edilen raporlardan ve haritalardan alanla ilgili doğal ve kültürel peyzaj analizinin gerçekleştirilmesi.
4.aşama	Çalışma alanına sörvey çalışmasının yapılması, peyzaj karakter analizi için referans formun uyarlanması, çalışma alanının doğal ve kültürel peyzaj özellikleri tespiti, alan peyzaj karakter özelliklerinin belirlenmesi, fotoğraf sörveyi ve arşivlemenin yapılması.
5.aşama	Kırsal yerleşim karakterinin geliştirmesi, yönetimi ve korunmasına yönelik sonuç ve önerilerin sunulması.

Şekil 3.1 Çalışma yöntemi akış diyagramı

Araştırmanın ilk aşamasında amaç, çalışma alanı, sınırları ve hedefleri belirlenmiştir. Tez çalışmasının temel amacı Ankara ili Çankaya ilçesi Evciler Mahallesi doğal, kültürel ve görsel açısından sahip olduğu peyzaj özelliklerini belirlenmesi ve kimlik oluşturan özelliklerin korunarak geliştirilmesine yönelik önerilerin üretilmesidir. Çalışma alanı olarak Evciler Mahallesi'nin seçilmesinin nedeni Büyükşehir Belediyesi 5216 sayılı yasa ile köy tüzel kişiliğinden mahalle statüsüne geçen ve kentlerin hemen yanı başında kentleşme baskısı altında kimliğini yitirme ya da dönüşüme uğrama riski altında olmasıdır. Çalışmanın hedefi ise; peyzaj karakterine sahip kırsal alanın özelliklerini doğal ve kültürel olarak analiz etmek, kırsal yerleşimde peyzaj karakterini tanımlamak, peyzaj karakteri tanımlaması yapılarak geleceğe yönelik peyzaj koruma-geliştirme stratejileri üretmek, peyzaj karakterine sahip bir kırsal yerleşimin miras değeri olarak, ekonomik değeri olarak ve dönüşüm değeri olarak korunmasına ve geliştirilmesine yönelik çözümler ortaya koymaktır.

Daha sonraki aşamada Çankaya Belediyesi ve Harita Genel Komutanlığı ile görüşülerek çalışma alanına ilişkin haritalar temin edilmeye çalışılmıştır. Literatür incelemeleri yapılarak peyzaj karakter analizi sırasında kullanılan yöntemler, formlar ve anketler ile birlikte peyzaj planlama, kırsal yerleşim peyzajlarının korunması ve yönetimini kapsayan kaynaklar incelenmiştir. İncelenen araştırmalar sırasında kullanılacak yöntemin aşamaları, çalışmanın temelini oluşturacak kavramlar belirlenmiştir. Bu incelemelerde Erdem (2012)'in yöntemi, "Peyzaj Kimlik Özelliklerini Değerlendirme Matrisi" temel alınmış ve ağırlıklı olarak tamamı benimsenmiştir. Öte yandan form yeniden düzenlenmiş, terminolojik değişiklikler önerilmiş ve peyzaj karakterini vurgulayıcı kısımlar ilave edilmiştir. Peyzaj kimlik özelliklerini değerlendirme matrisi, kırsal yerleşim peyzaj karakterini değerlendirmek için arazide doldurulmasını kapsayan, yerinde tespitleri içeren bir süreçtir. Kırsal yerleşimin doğal ve kültürel peyzaj karakter analizi için 1/25 000 ölçekli topoğrafik haritalar ArcGIS 10.2. programı kullanılarak hassas bir şekilde sayısallaştırılmış CBS (Coğrafi Bilgi Sistemleri) ortamına aktarılmış ve temel harita oluşturulmuştur.

Temel harita baz alınmak üzere; arazi kullanım kabiliyeti haritası, tarımsal verimlilik durumu haritası, topoğrafya haritası, jeoloji haritası, tarım arazileri haritası, mera

haritası ve doğal bitki örtüsü haritası karşılaştırılarak yollar, sınırlar, baraj ve akarsular, mevcut arazi kullanımı haritaları ve araştırma alanının arazi modeli oluşturulmuştur.

Peyzaj karakter tipinin analizinde CBS ortamında yapılan karşılaştırma işlemi için “Bölge-Alt Bölge (İl) Ölçeğinde Peyzaj Karakter Analizi ve Değerlendirmesi Ulusal Teknik Kılavuz”da kullanılan yöntemdeki Peyzaj Karakter Tipi (PKT) haritalarının hazırlanmasına ilişkin notlar kullanılmıştır ve peyzaj birimleri/veri katmanları bu notlara göre belirlenmiştir.

1. Peyzaj Karakter Tipi (PKT) aşağıdaki düzeylerde hazırlanmalıdır (Şahin vd. 2013):

“Düzyey 1: Ayrıntı ölçeği 1/25.000’dir. Bu ölçekte, Düzyey 1 tiplerinin gruplandırmasında, çalışılan alanda peyzajı farklı kılan temel öğeler (örneğin; tarım deseni, arazi şeması vb.) dikkate alınır.

Düzyey 2: Ayrıntı ölçeği 1/10.000’dir. Bu ölçekte, Düzyey 2 tiplerinin gruplandırılmasında, çalışılan alanda peyzajı farklı kılan temel öğeler (örneğin, bitki örtüsü türü, tarım deseni türü, vb.) dikkate alınır.

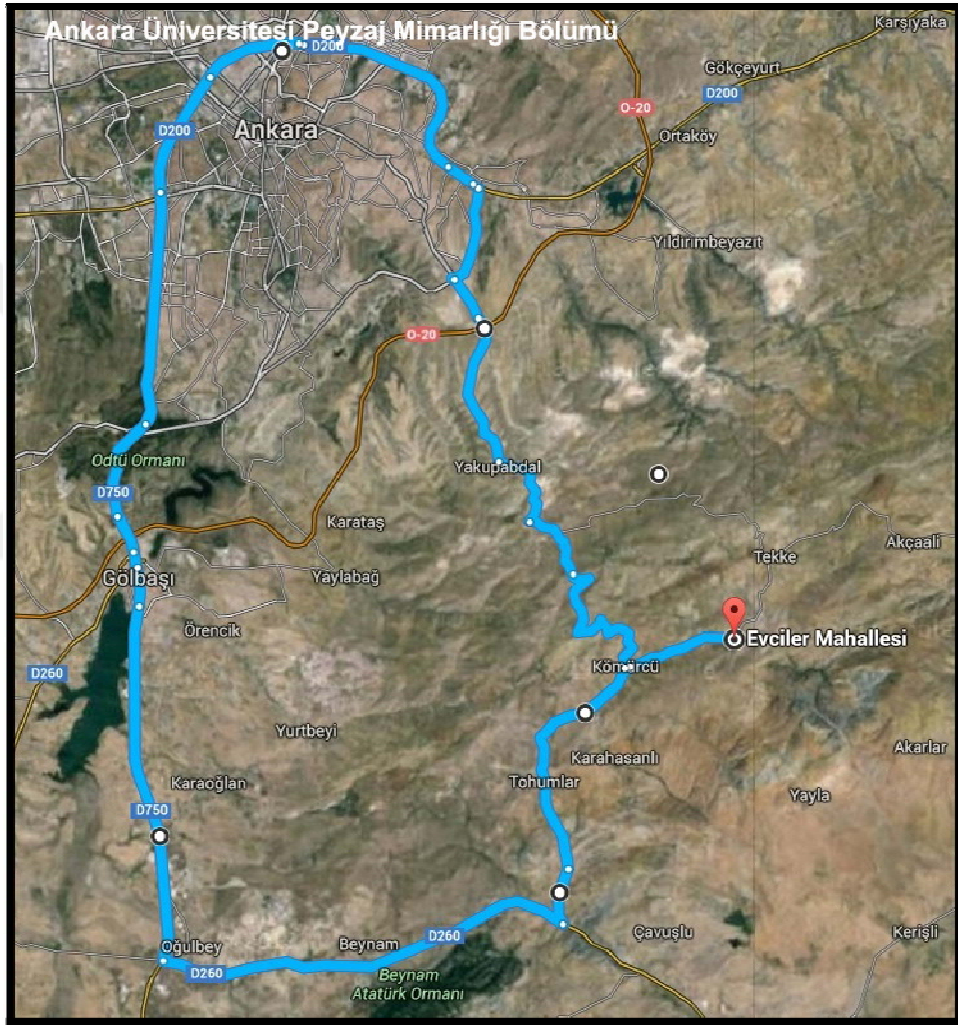
Düzyey 3: Ayrıntı ölçeği 1/5000’dir. Peyzaj karakteristiklerinin belirlenmesinde daha ayrıntılı bilgiler analizlere dahil edilir.

2. İdari ve doğal sınır ilişkisi kurulmalıdır.”

Evciler Mahallesi’ne ait veri katmanları 1/25.000 ölçekli haritalar olarak kullanılmıştır.

Arazi sürveyi için öncelikle çalışma alanına erişim güzergâhları belirlenmiştir. Arazi çalışmaları sırasında iki güzergâh kullanılmıştır ki bu güzergâhlardan hâlihazırda Evciler Mahallesi’ne Ankara kent merkezinden ana erişim hatlarını oluşturmaktadır. Bu güzergâhlardan biri 34 km’lik bir mesafedir, Ankara Üniversitesi Ziraat ve Veteriner Fakültesi rotasını izleyip Turgut Özal Bulvarı/D200 boyunca devam etmek ve Doğukent

Caddesi ve Elmadağ Yolu üzerinden Yakupabdal ve Kömürcü Mahallelerinden geçerek Evciler Mahallesi'ne ulaşmaktır. Diğer bir güzergâh ise Mevlana Bulvarı/D750 ve Ankara Bala Yolu/D26 yollarını takip ederek, Tohumlar Mahallesi yol ayrımından Tohumlar, Kömürcü üzerinden Evciler Mahallesi'ne ulaşmaktır. Arazi sörveyi için oluşturulmuş güzergahlar şekil 3.2'de görülmektedir.

Şekil 3.2 Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nden Evciler Mahallesi'ne ulaşım güzergahlarının harita üzerinde gösterimi

İlk güzergâh üzerinden 26 Ekim 2015 tarihinde arazi çalışması ve yerel halkla sözlü görüşmeler yapılmıştır. Kırsal yerleşim alanına yönelik gerçekleştirilen alan gezisinde doğal kimlik bileşenleri ve kültürel kimlik bileşenlerine yönelik tespitler incelenmiş ve

fotoğraflanmıştır. Kırsal yerleşimin genel görünümü, yapısal karakteri, yerleşim kurgusunu, peyzaj unsurlarını ve doğal yapısını yansıtan fotoğraflar matris düzeni içerisinde yorumlanmıştır. Erdem (2012) tarafından tanımlanan doğal peyzaj kimlik bileşenleri, yapma kimlik bileşenleri ve sosyo-kültürel kimlik bileşenleri değiştirilerek doğal kimlik bileşenleri, kültürel kimlik bileşenleri-I ve kültürel kimlik bileşenleri-II olarak revize edilmiştir. Yine matrisin daha objektif değerlendirilebilmesi için bileşenlere önem derecesi (1., 2., 3. sıralaması) eklenmiştir. Bu değişimler ve eklemelerden sonra matris sörvey esnasında çalışma alanının karakter birimlerine göre değerlendirilmiştir, anket ve haritalar ile bilgiler teyit edilmiştir. Daha sonra matris üzerindeki bileşenler dikkate alınarak alanın kendine özgü karakterleri baskın, orta ve zayıf dereceleri ile kayıt altına alınmıştır. Matrise eklenilmesi düşünülen diğer ilave analiz katmanları tartışma ve sonuç bölümünde detaylı olarak aktarılmaktadır. Bu bilgilere ek olarak kırsal alan ve kırsal yerleşim için değerlendirme ölçütleri belirlenerek değerlendirme paneli de matrise eklenerek tartışma ve sonuç bölümünde gösterilmektedir.

Çalışma alanına tekrar 30 Kasım 2015 ve 20 Aralık 2015 tarihlerinde arazi çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Arazi çalışmalarında gözlemler ile peyzaj karakter alanlarının karakteristik özellikleri belirlenmiş ve alana hâkim bir kaç gözlem noktalarından fotoğraflar çekilmiştir. Bu tarihlerde yapılan arazi çalışmalarında halka genel ve bireysel sorular içeren iki farklı anket yapılmıştır. Genel değerlendirme için köy ileri gelenleri ile köy konağında buluşularak sözlü değerlendirme yapılmıştır (Şekil 3.3).

Daha sonra oluşturulan ön sörvey ve araştırmalar sonucu kırsal karakter analizi ve kırsal peyzaj tiplerinin oluşturulması için; doğal ve kültürel peyzaj verileri kullanılmıştır. Matris ve yapılan anket sonuçları yerleşim karakteristiklerinin belirlenmesi ve kırsal yerleşimin karakter analizinin oluşturulmasında kullanılmıştır.

Şekil 3.3 30 Kasım 2015 arazi sörveyi çalışması

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Kırsal yerleşimin peyzaj karakterinin daha verimli değerlendirilmesi amacı ile çalışılan kırsal yerleşimin detaylı bir durum araştırması yapılmıştır. Bu araştırma ile kırsal yerleşimin coğrafi konumu, tarihçesi, topoğrafik yapısı, iklim özellikleri, jeolojik özellikleri, jeomorfografya özellikleri, hidrolojik yapısı, toprak özellikleri, arazi kullanım kabiliyeti sınıfları, verimlilik bilgisi, flora özellikleri, yaban yaşamı, demografik özellikleri, mülkiyet durumu, ulaşım ağı, ekonomik yapısı, tarım alanları ve yapısı, maden sahaları gibi yerleşimin gelişimini ve peyzaj karakterini belirleyen konular incelenmiştir.

4.1 Kırsal Yerleşimin Genel Özellikleri (Evciler Mahallesi)

“Mahallede ana geçim kaynağı tarımdır. Hayvansal üretim olarak küçük ve büyükbaş hayvan yetiştiriciliği yapılırken, bitkisel ürün olarak buğday, arpa ve nohut yetiştirilmektedir. Sabit telefon, elektrik, su ve kanalizasyon şebekesi, ilkokul ve çok amaçlı köy konağı bulunmaktadır. Bir zamanlar Balâ kazasının büyük köylerinden olan Evciler’de, şehire yoğun göç olmuş ve köyde oturan hane sayısı azalmıştır” (Tatlıdil vd. 2011).

Arazi çalışmaları sırasında Evciler Mahallesi’ne yönelik yapılan toplu sözlü görüşmelere dayalı sonuçlara göre; ana geçim kaynağı bitkisel üretimdir ve bunu hemen hayvansal üretim takip etmektedir. Hayvansal üretimde daha çok büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Bitkisel üretimde kuru tarım daha fazla yapılmaktadır. Bitkisel ürünlerden nohut, arpa, buğday ve yulaf yetiştirilmektedir. Evciler Mahallesi’nden il merkezine veya merkezi yerlere göç olmaktadır. Göç nedeni çoğunlukla iş imkanı içindir. Mahalleye dışardan az sayıda da olsa göç olmakta bunun da büyük çoğunluğunu emekli olan hemşehriler oluşturmaktadır. Mahallede kanalizasyon alt yapısı kısmen bulunmakta bunun yanı sıra elektrik, posta, telgraf, telefon ve içme suyu alt yapısı bulunmaktadır. İçme suyu genel olarak doğal kaynaktan kullanılmaktadır. Temizlik için şebeke suyu kullanılırken, içme suyu mahalle

çeşmelerinden kullanılmaktadır. Mahallede Tarımsal Kalkınma Kooperatifi kurulmuştur fakat mahalle halkı ile görüşmelerde kooperatiften çok fayda sağlanamadığı ve tarım, hayvancılık üretiminin kalkınması için görüşmeler yapıldığı söylenmiştir. Anket sonucuna göre mahallede en önemli sorunlar işsizlik, hizmet ve servislerin eksikliği, ulaşım sorunu, sağlık sorunu, eğitim sorunu ve tarımsal girdinin noksanlığı gibi sorunlardır.

4.1.1 Coğrafi konum ve ulaşım

Evciler Mahallesi Çankaya'nın güneyinde Bala'nın kuzeyinde yer almaktadır. Evciler Mahallesi, Tekke, Yakupabdal, Kömürcü, Tohumlar, Karahasanlı, Yayla, Akarlar ve Akçaali mahalleleri ile komşudur. Elmadağı'nın güney yamaç plato düzlüğünde ve 1250 - 1300 metre rakımda, engebeli bir arazi yapısına sahip bir yerleşim yeridir. Evciler Mahallesi Ankara şehir merkezinden ulaşım için alternatif yollar fazladır. Ankara-Balâ karayolundan 70 km, Ankara-Yakupabdal-Tekke yolundan ise 34 km dir. Her iki yol da ulaşım için elverişlidir, asfalttır.

Sörvey çalışmalarında Evciler Mahallesi'nin GPS (Global Positioning System; Küresel Konumlama Sistemi) koordinatları 39°46.811' kuzey ile 33°01.752' doğu konumunda olarak ölçülmüştür. Evciler Mahallesi'nin coğrafi konumu şekil 4.1'de gösterilmiştir.

Şekil 4.1 Evciler Mahallesi'nin coğrafi konumu

4.1.2 Yerleşim tarihi

“Oğuz Türkmen boylarından Kayı boyuna mensup **“Karakeçili”** aşiretlerine bağlı cemaatler Anadolu Selçukluları döneminde bölgeye gelerek konar-göçer olarak yaşamaya başlamışlardır. 1530 yılı Ankara Tahrir Defteri'nde bölgede **Karahasan (Karahasanlı)** ve **Ahi Çomak (Tekke)** köyleri bulunduğu belirlenmiştir. Diğer cemaatler ise “kışlak” ve “yazlık” olarak kullandıkları mezralarda yaşamaktadır. Evciler Mahallesinde oturanların çoğunluğu Karakeçili Aşireti'ne bağlı cemaatlerdendir” (Tatlidil vd. 2011).

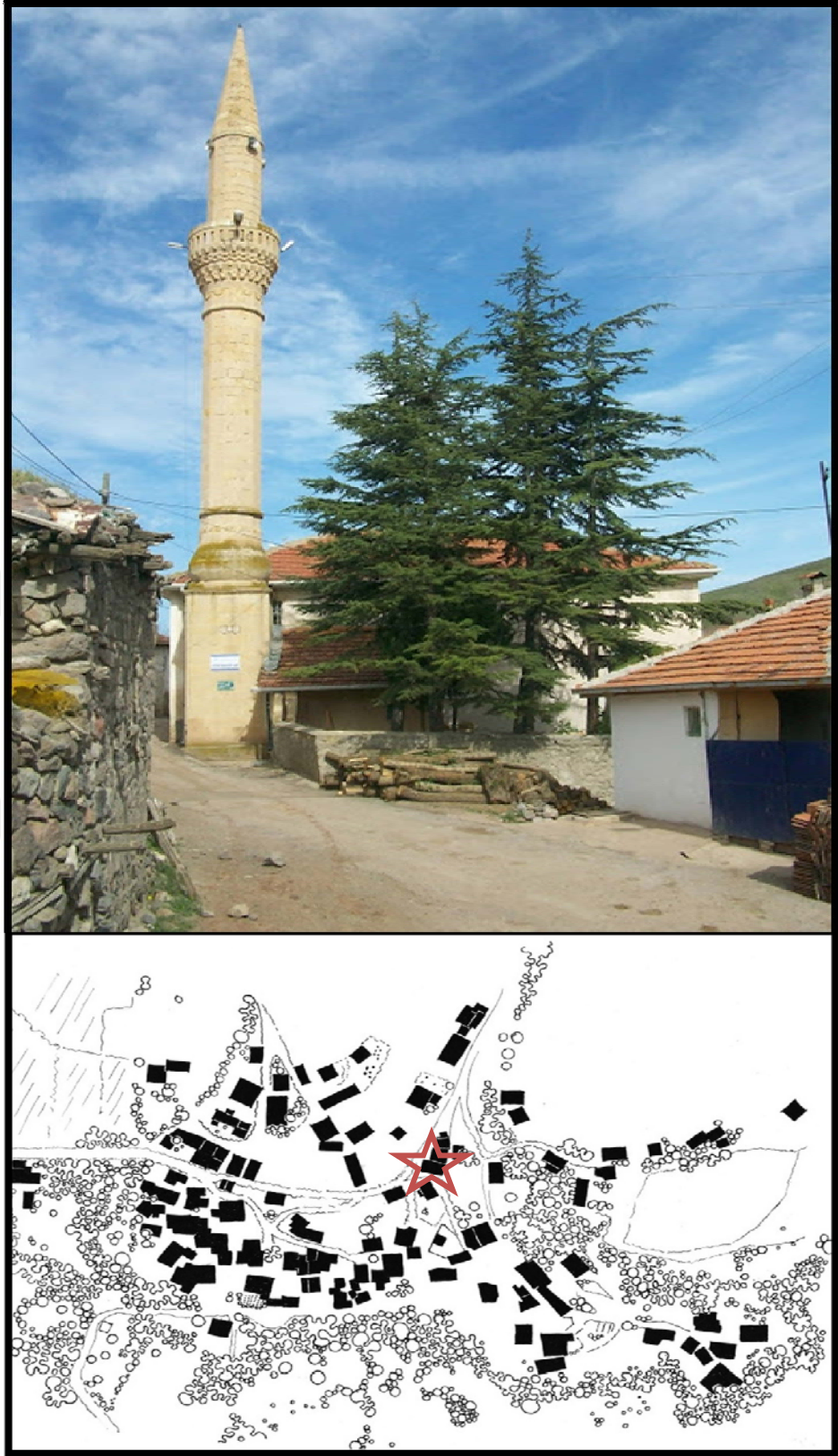
“1843 yılı kayıtlarına göre Evciler Köyü'nde 45 vergi hanesi oturmaktadır (Ankara Sancağı Balâ kazasına tabi Evciler Karyesi Temettuat Defteri). Bu kayıtlarda, hane sahiplerinin tarla, bahçe ve çayır gibi emlakları ile birçok hayvanları bulunmaktadır. Ayrıca köyde beş kişinin ortak olduğu bir su değirmeni vardır, gibi ifadeler yer almaktadır” (Tatlidil vd. 2011).

“Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde 1858 yılında Evciler Köyü'nde "Seyid Hasan" tarafından yaptırılan camiye ait hitabet (hatip tayini) kaydı bulunmaktadır (Şekil 4.2). Bu cami günümüzde ibadete açık olup, zaman içinde yapılan onarımlarla özgün mimarisini kaybetmiştir” (Tatlıdil vd. 2011).

“Ayrıca köyde kitabeli bir çeşme bulunmakta olup, "Müftü oğlu İsmail Ağa" tarafından 1892 yılında yaptırıldığı yazılıdır (Şekil 4.3). Üzerinde yazan kitabeden İsmail Ağa'nın bu çeşme ile birlikte köprü yaptırdığı anlaşılmaktadır. "Üçağaç" çeşmesi olarak anılan bu çeşmenin suyu hala akmakta olup, köprü yıkılmış ve sonradan onarılmıştır” (Tatlıdil vd. 2011).

“Evciler Mahallesi'nin Yayla Mahallesi 1970'li yıllarda köy tüzel kişiliği kazanarak "**Yaylaköy**" adını almıştır. Her iki köyde oturan nüfus birbirleriyle akrabadır. Yaylaköy'ün arazisi tarıma daha elverişlidir” (Tatlıdil vd. 2011).

Şekil 4.2 Evciler Cami'sinin görünümü (Anonim, 2016a)

Şekil 4.3 Evciler Mahallesi'nde bulunan kitabeli Üçağaç Çeşmesi (Anonim, 2015c)

4.2 Kırsal Yerleşimin Doğal Peyzaj Özellikleri (Evciler Mahallesi)

4.2.1 İklim özellikleri

Ankara’da genellikle karasal iklim hüküm sürmektedir. Güney bölgelerinde İç Anadolu’ya özgü step-bozkır iklimi, kuzey bölgelerinde ise Karadeniz’in yumuşak ve yağışlı ikliminin özelliği görülmektedir. Ankara’nın kışları çok soğuk ve yazları da çok sıcaktır. Yıllık ısı değışikliğı 40°C ile -24,9°C arasındadır. Ortalama yağış ilçelere göre farklılık göstermektedir. Yağış 300 mm ile 540 mm arasında, havadaki nem oranı ise % 40-79 arasında değışmektedir. Gece ve gündüz arasındaki sıcaklık farkı fazladır. Tuz gölüne inildikçe yağış azalmaktadır. Ortalama karlı gün sayısı bir aydır. İlin büyük kısmında bozkır (step) bitkileri görülmektedir. Yüzölçümünün % 10’u ormanlık alandır. Arazinin %15’ini çayırlar ve meralar oluşturur. Tahıl ise araziyi kaplayan en geniş bitki örtüsüdür (Anonim 2015d).

“Evciler yerleşimi iklim ve bitki örtüsü yönünden, güney (Bala) ve doğudaki (Kırıkkale) bozkırla, kuzey (Çubuk-Kızılcahamam) ve batıdaki (Beynam) ormanlık bölge arasında makilik bir geçiş alanı niteliğindedir. Yörede, yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve karlı, karasal iklim koşulları egemendir. Yağış, genellikle kış ve ilkbahar aylarında olup, yılda ortalama 340 mm civarındadır. En yağışlı ay Mayıs (50mm), en kurak ay Ağustos’tur (8mm). Maksimum donma derinliğı, Ocak ve Şubat aylarında 50 cm’yi biraz geçebilmekte, fakat 100cm’ye ulaşmamaktadır” (Anonim 2011a).

Anket çalışmasında Kasım ayından Mart ayı sonuna kadar mahallenin kar altında kaldığı ve kış aylarının uzun yaşandığı sonucu çıkmıştır.

4.2.2 Jeolojik yapı

Çankaya Belediyesi yerleşimle ilgili sağlıklı planlamaya yönelik süreçlerde kullanmak üzere, 1/25.000 ölçekli jeolojik harita ve incelemeler yapıp, alandaki jeolojik yapının sunduğu olanakların ve olanaksızlıkların, planlamada ve uygulamalarda yaratabileceği sorunları belirlemeyi amaçlayarak bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışma kapsamında, 1/25.000 ölçekli mevcut jeolojik haritaların revizyonu, tektonik ve hidro-jeolojik özelliklerin belirlenmesi, imar ve yol-altyapı konularında jeolojik sakıncalı alanların öngörülmesi, depremselliğin irdelenmesi ve alanın jeotermal olanaklarının araştırılması ön planda algılanmaktadır.

Çankaya Belediyesi'nin çalışması incelendiğinde genel jeoloji olarak Evciler yerleşimi civarında Miyosen volkanizmasına rastlanmaktadır. Ayrıca Bozdağ Bazaltının, inceleme alanının civarında yaygın örtü birimleri olarak izlendiği ifade edilmektedir.

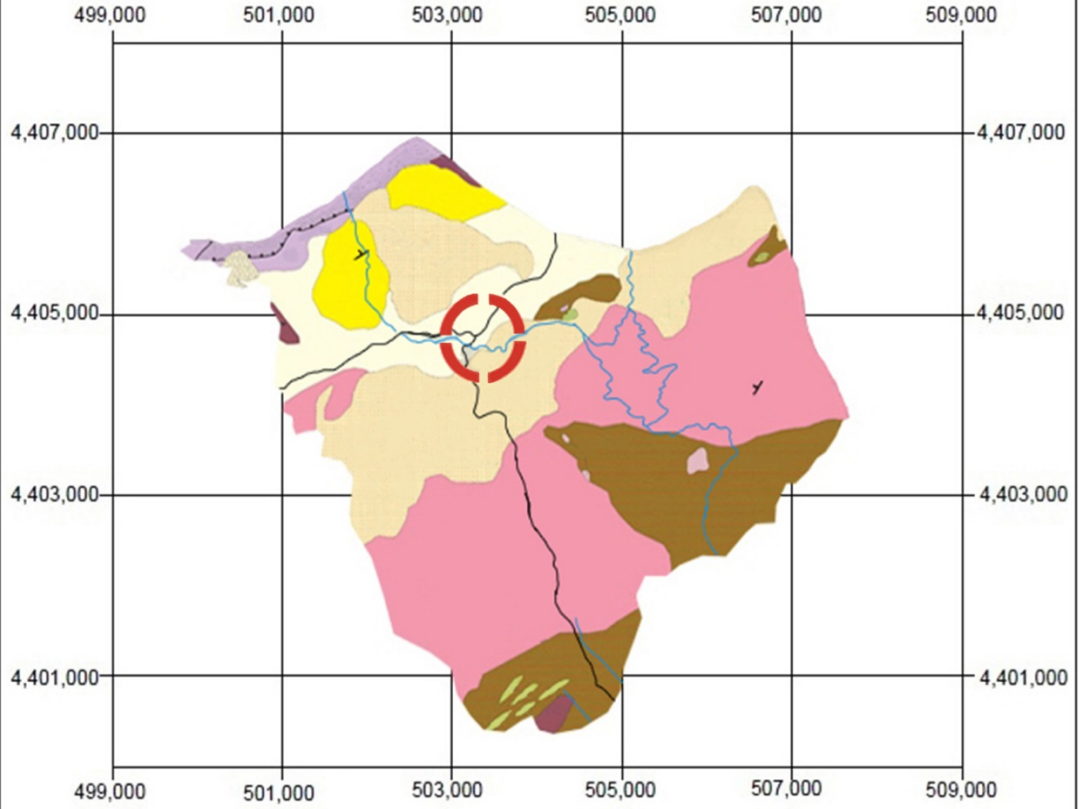
“Belediye tarafından yürütülen çalışmada hidrojeolojik olarak bölgede bulunan kaynaklar, genel olarak çatlak ve dokanak (kontak) kaynakları olarak saptanmıştır. Alanın kuzeydoğu-güneybatı uzanımlı tepelerini oluşturan miyosen sonrası volkanik kayaların ve permien kireçtaşlarının eklem-kırık-çatlak-boşluk ve kontaklarından irili ufaklı pek çok kaynağın (pınar) çıktığı bilgiler arasındadır. Sızıntı şeklindeki bu kaynaklar, bazı bölgelerde yoğunlaşmıştır. Debisi 0.5lt/sn'yi geçmeyen bu pınarlar, inceleme alanında küçük dereleri beslediği gibi çok sayıdaki çeşmeye de dağıtılmış durumda olup bu dere ve çeşmeler, yörede yaygın olan mera hayvancılığını kolaylaştırdığı düşünülmektedir. Alanda derin su kuyusu bulunmamaktadır. Fakat alandaki başlıca akiferler, çok çatlaklı ve boşluklu olan permien kireçtaşları, belirgin ve üç yönde gelişmiş eklem-kırık-çatlak sistemlerine sahip volkanitler ve granüler alüvyonlardır. Bu formasyonlardan, istendiğinde derin kuyular açılarak, çeşitli debilerde yeraltısuyu temini mümkündür” (Anonim 2011a).

“Jeolojik inceleme raporunda Evciler Mahallesi çevrelerinde yüksek tepeleri ve dik yamaçları oluşturan volkanitler ve volkano-tortullar, bazaltik, andezitik ve dasitik

karakterde olup, başta düşey yönde gelişmiş soğuma çatlakları ile tektonik orijinli çatlak ve eklem sistemleri olmak üzere, üç yönlü, belirgin süreksizlik sistemlerine sahip olduğu belirtilmektedir. Ayrıca bu süreksizliklerin, kayaç içinde açılan yol-temel-taş ocağı yarmalarında kaya (blok) düşmesi sorununu doğuracağı ve bu kesimlerde inen yüzeysel sular köy yerleşimlerinde ve vadi tabanlarında su baskınlarına, yamaçlar üzerinde ise toprak kaymalarına ve moloz akmalarına neden olacağı vurgulanmaktadır” (Anonim 2011a). Harita 4.1’de Evciler Mahallesi’nin jeolojik verileri harita üzerinde gösterilmiştir.

ANKARA - ÇANKAYA İLÇESİ EVCİLER MAHALLESİ JEOLOJİ HARİTASI

GÖSTERİM

Tg - GÖLBAŞI FORMASYONU	Kkh - HİSARKÖY FORMASYONU
Tb - BOZDAĞ BAZALTI : BAZALT	Kkhk - KOCATEPE KİREÇTAŞI ÜYESİ
Tt - TEKKE VOLKANİTİ:	JKes - SERPANTİNLEŞMİŞ ULTRAFİT
Tma- MAMAK FORMASYONU:	Trak - KEÇİKAYA FORMASYONU
Th - HANÇİLİ FORMASYONU:	Traor - RADYOLARİT ÜYESİ
Tmi - MİSKİNCEDERE FORMAS.	Trael - ELMADAĞ FORMASYONU
TABAKLANMA	BİNDİRME
YOLLAR	YERLEŞİM MERKEZİ
AKARSU - BARAJ SINIRI	

Harita 4.1 Jeoloji Haritası (Çankaya Belediyesi Kent ve Tarım Çalışmalarından (2011) revize edilmiştir)

4.2.3 Jeomorfoğrafya özellikleri

Topografik yapı, güneybatı – kuzeydoğu doğrultusunda uzanan Elmadağ tarafından biçimlenmiş olup, etrafında en yüksek nokta Kömürcü kuzeyinde Elmadağ (1848m), en alçak nokta ise Akarlar güneyinde Gölyeri Mevkiidir (950m). Jeomorfolojik açıdan çalışma alanında en belirgin birimler, Yüksek Tepelik Dağlık Arazi, Tepelik Arazi, Yamaçlar ve Sırtlar, Vadiler ve Yüksek Platolardır. Alan, dağlık ve engebelidir (Anonim 2011a) (Şekil 4.4).

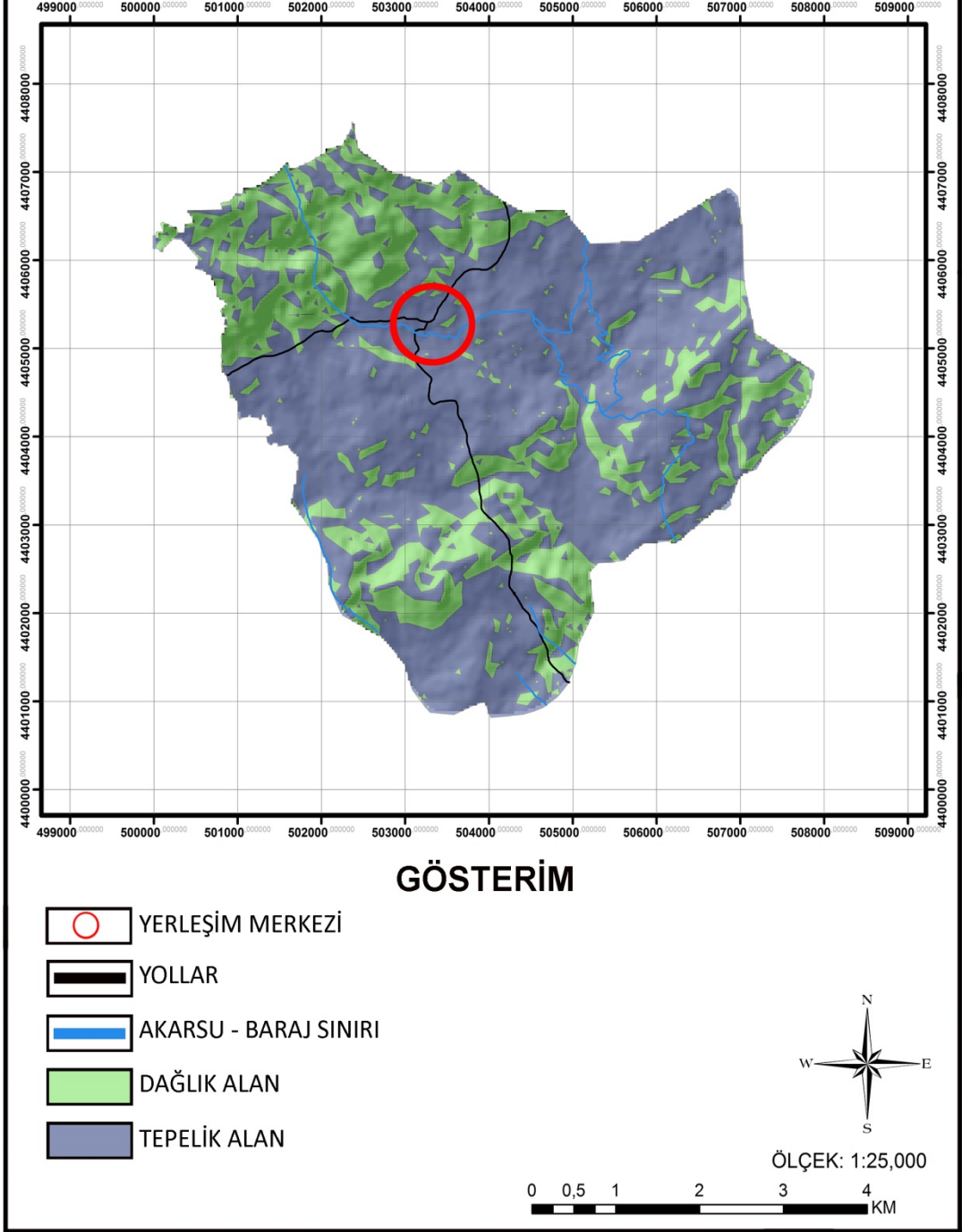
“Çankaya Belediyesi’ne bağlanan köylerin bulunduğu alan 3. derece deprem bölgesi içinde yer alır. Ankara Kenti ve Çankaya sismo-tektonik konumu itibariyle, ne tarihte ne de yakın geçmişte, hiçbir zaman, bir büyük depremin merkez üstü olmamıştır. Bununla birlikte 120 km kuzeyde bulunan Kuzey Anadolu Fay Zonu (KAFZ)’nun batı uzantısındaki depremlerden; 90 km güneydoğuda bulunan Kırşehir-Keskin Aktif Fay Zonu (KKAFZ)’nun ve Tuz Gölü Fayı (TGF)’nin oluşturduğu depremlerden önemli ölçüde etkilenmiştir” (Anonim 2011a).

“Evciler Mahallesi büyük bir deprem riski olmasa da deprem riski taşımaktadır ve zaten daha önceki depremlerden konut ve diğer yapılar etkilendiği için yeniden yerleşim konusunda isteklidir. Yeniden yerleşim olanakları araştırılmalıdır. Yeniden yerleşim ile modern bir tarım köy kurulması sağlanabilir” (Tatlıldil vd. 2011). Bölgedeki imar uygulamalarında, her yapı için, yapının üzerinde inşa edileceği zeminin jeoteknik koşullarının özenle değerlendirilmesi gerekmektedir.

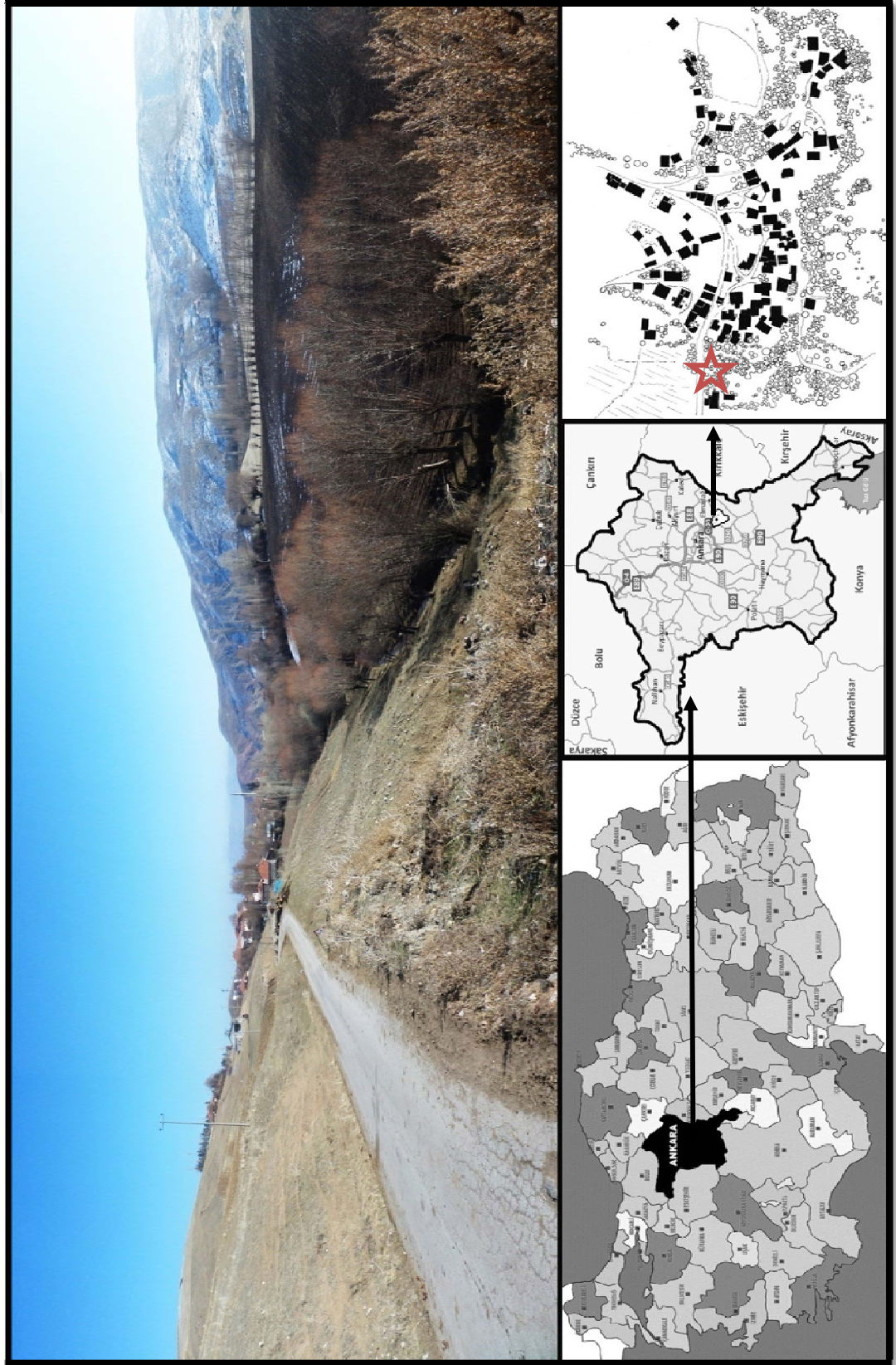
Yerleşim sınırında bulunan peyzaj bileşenleri/veri katmanları sayısı azaltılmaya çalışılmış, jeomorfoloji haritası oluşturulurken de yükseklik grupları iki grup olarak belirlenmiştir. Bunun amacı, çok sayıda özelliğin çakıştırılmasıyla ortaya çıkacak çok sayıda peyzaj tipi sayısını azaltmaktır (Harita 4.2).

ANKARA - ÇANKAYA İLÇESİ EVCİLER MAHALLESİ JEOMORFOLOJİ HARİTASI

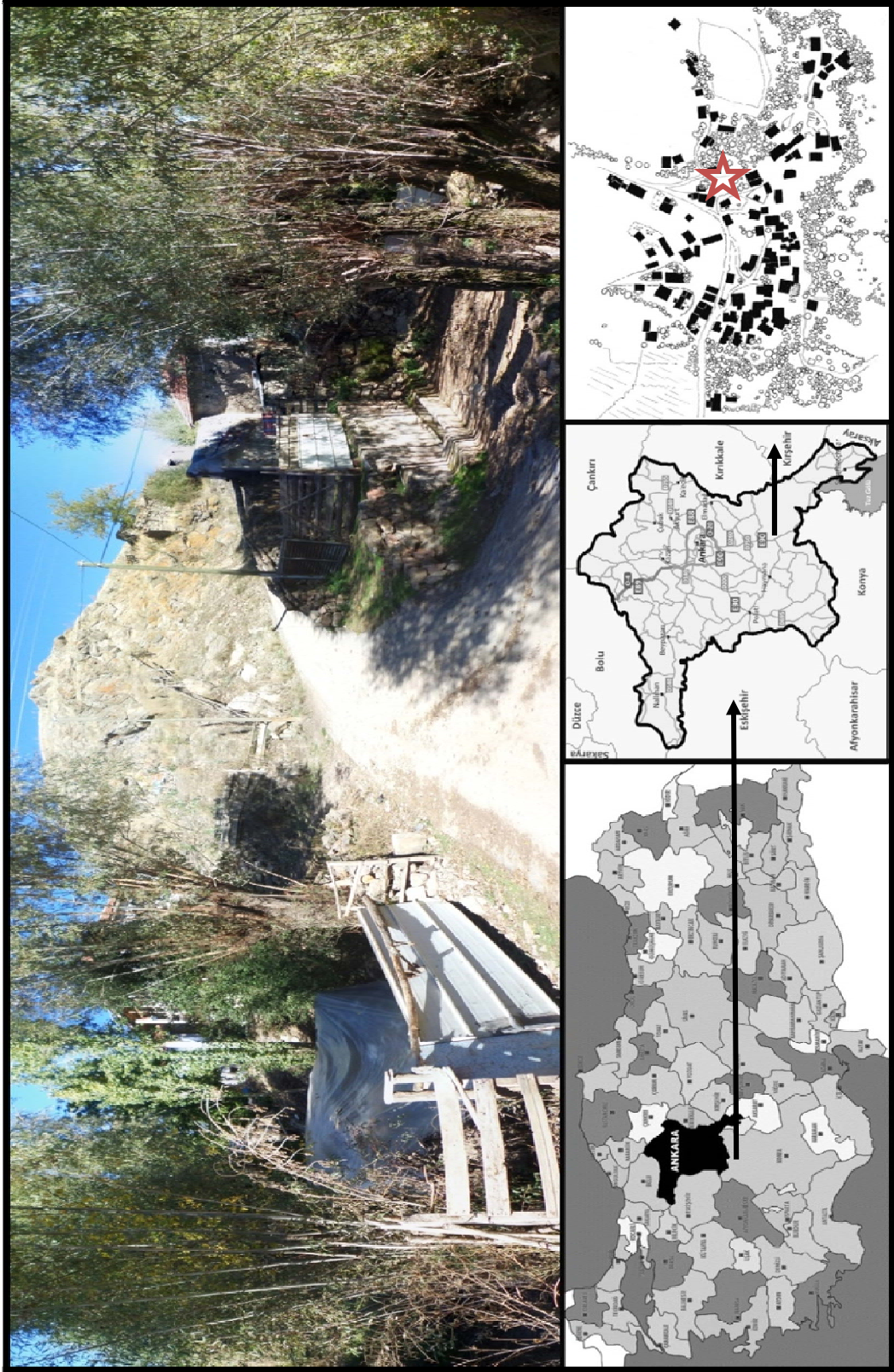
Harita 4.2 Jeomorfoloji Haritası

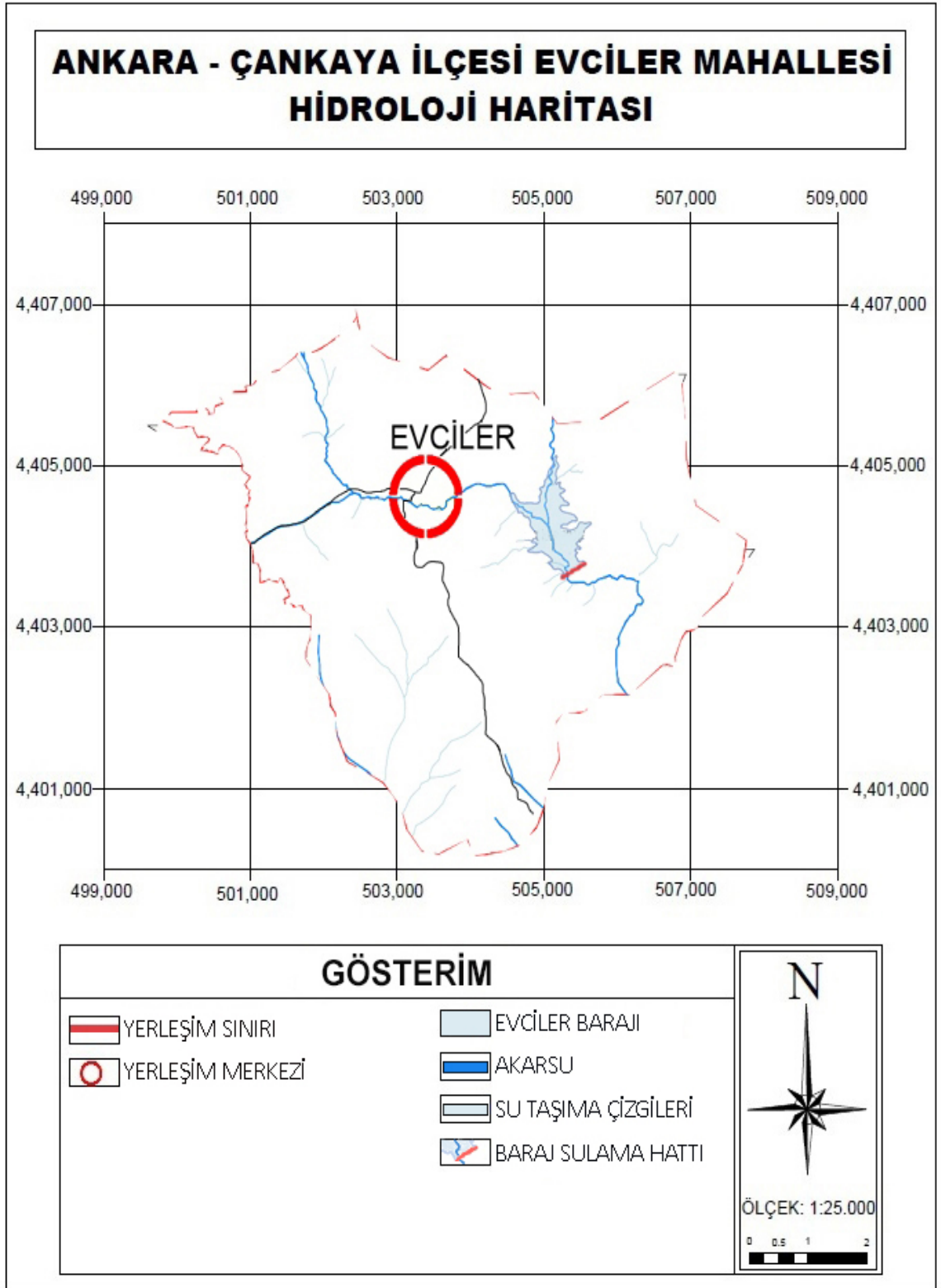
Şekil 4.4 Evciler Mahallesi'nin uzaktan görünümü (Orijinal 2015)

4.2.4 Hidrolojik yapı

Evciler Mahallesi'nin içinden bir dere geçmektedir (Şekil 4.5). “Gökdere'nin bir kolu olan bu dere Balaban Çayı'na karışmaktadır ve Elmadağı yamaçlarındaki kaynak sularından beslenmektedir. Derenin bir kolu da Tekke Deresi ile birleşerek, Eskikişla mevkiinden geçerek, Balaban Ovası'na girmekte ve Kerişli Köyü yakınlarında Balaban Çayı'na karışmaktadır. Gökdere vadisi tabanında kısıtlı da olsa alüvyal topraklara rastlanmaktadır” (Anonim 2015c). Halk arasında bu dere “Kuru Dere” olarak adlandırılmaktadır. Fakat dere rekreasyonel, manzara veya tarımsal üretim amaçları ile kullanılmamaktadır. Onun dışında yakın civarında yeraltı kaynakları olarak çeşmeler dışında bir su varlığına rastlanmamaktadır. Evciler Mahalle sınırları içinde tarım arazilerinin sulanması amacıyla, Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın Kızılırmak Havzası Orta Kızılırmak Projesi İstikşaf Raporu kapsamında yer alan bir baraj (Evciler Barajı) projesi söz konusudur ve barajın yapım çalışmalarına başlanmıştır. Mahallelinin bir kısmının arazisi baraj yapılması düşünülen bölgede kalacağı görülmüştür. Harita 4.3'de yapılması planlanan ve yapım çalışması başlanan barajın yeri Evciler Mahallesi sınırları dâhilinde harita üzerinde gösterilmektedir.

Şekil 4.5 Evciler Mahallesi içindeki derenin bulunduğu alandan bir görünüm (Orijinal 2015)

Harita 4.3 Hidroloji Haritası (Çankaya Belediyesi Kent ve Tarım Çalışmalarından (2011) revize edilmiştir)

4.2.5 Toprak özellikleri

Çankaya belediyesi tarafından hazırlanan toprak-su etüt raporu incelendiğinde alanda büyük toprak gruplarının belirlenmesini sağlayacak derin bir toprak profili açılarak inceleme gerçekleştirilmiş ve buradan hareketle, toprağın erozyon durumu ve fiziksel verimliliği analiz edilmiştir. Çizelge 4.1’de toprak profiline ait özellikler ve konumu verilmektedir.

Çizelge 4.1 Evciler toprak profili (Anonim 2011a).

PROFİL NO	MAHALLE	DURUM	X	Y	RENK	EĞİM
4021	EVCİLER	Profil	502237	4403682	10YR-6/1	13-20

“Rapora bakıldığı zaman, Evciler’in kuzeyinde kalan araziler **ağır killi kırmızı kahverengi** topraklardır. Tav periyodu kısa olan ve su sıkıntısı çekilen bu topraklar hububat harici yetiştiricilikte problem yaşanan topraklardır. Yarıлма ve çatlama dolayısı, bitki köklerinin hasar gördüğü ve birçok saçak köklü bitkinin verim düşüklüğüne neden olduğu belirtilmiştir. Evciler’in doğu kesiminde kalan arazideki topraklar, kumtaşı ve karışık ana materyal üzerinde oluşmuş **kırmızımsı kahverengi topraklardır**, nispeten bu topraklar geniş ürün yetiştiriciliğine uygun topraklardır. Tın, kumlu tın ve kil-tın tekstürü başta olmak üzere, karışık tekstürlü olan bu topraklar demir içeriğince zengindir. Bu nedenle de topraklar kırmızı renklidirler. Jips veya kireç taşı üzerinde oluşmuş olanlara kısmen çinko noksanlıkları görülmekle birlikte, diğer topraklara göre bitki yetiştiriciliğine daha uygun topraklardır” (Anonim 2011b).

4.2.5.1 Arazi kullanım kabiliyeti sınıfları

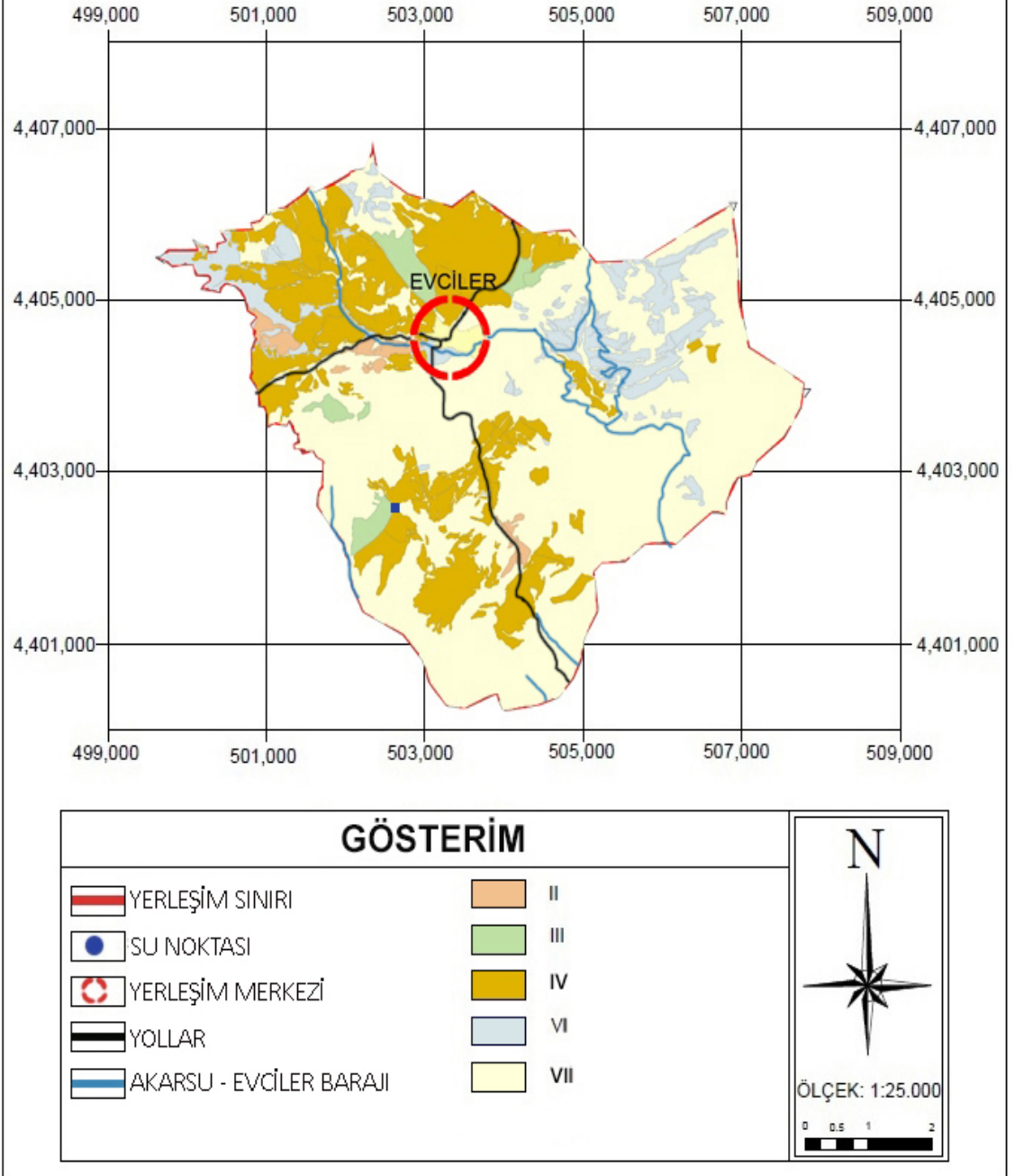
Çankaya Belediyesi’nin 2011 Toprak- Su Etüt Raporlarında hazırlanmış olduğu haritalardan yola çıkarak şu sonuçlara ulaşılmıştır. Arazinin bir verimlilik sınıflaması yoktur fakat arazideki erozyon riskini ortaya koyan ve erozyona karşı alınması gerekli

tedbirler derecesini belirlemeye yardımcı olan bir toprak muhafaza sınıflaması bulunmaktadır. Bu nedenle I. Sınıftan bahsedildiğinde hiçbir erozyon riski olmayan ve bir tedbir gerektirmeyen düz alanlar kastedilmektedir. VII. Sınıftan bahsedildiğinde ise, aşırı şiddette erozyonun olduğu, adeta yüzeyde toprak kalmadığı, çok pahalı ve kompleks koruma tedbirlerinin alınması gereken ve mera olarak dahi kullanılamayacak alanlar ifade edilmektedir. Özetlemek gerekirse; I. Sınıftan VII. sınıfa doğru gidildikçe arazinin verimliliği azalmaktadır. Alandaki Arazi Kullanım Kabiliyeti (AKK) sınıflaması bu bilgilere göre yorumlanmalıdır .

Toprak sınıflarını genel olarak yorumlayacak olursak; ilk dört sınıf (I., II., III., IV.) pulluk ile toprak işlemeli olarak tarım yapılan alanlardır. V. Sınıf ise geçici sınıflama olup genellikle geçici su altında olan veya ıslah edilebilecek olumsuz toprak özelliği olan alanlardır. İmar-ihyadan sonra bu sınıftaki arazi II. III. veya IV. sınıfa geçer. Eğer ıslah mümkün değil ise VI. sınıfa yerleştirilir. VI. sınıf arazi ise pulluk altında olmaması gereken erozyona açık alanlardır. Bölgede kısmen mera olarak kısmen de tarıma açılan alanlar bu sınıfa girmektedir. Bu sınıftaki alanlar pulluk ile sürülüp üretim yapılan alanlara dahil edilmemelidir. VII. sınıf alanlar mera için kullanılan veya çıplak alanları oluşturmaktadır. Bu alanlar yüzeyde toprak katmanı kalmamış durumdadır. VIII. sınıf ise çıplak kaya, yerleşim yeri veya su yüzeylerini oluşturan sınıftır (Anonim 2011b).

Harita 4.4’de Çankaya Belediyesi tarafından oluşturulan Arazi Kullanım Kabiliyeti Haritası’ndan Evciler Mahallesi kesilerek, yeniden oluşturulan Evciler’in arazi kullanım kabiliyeti haritası görülmektedir. Evciler Mahallesi’nde haritalanan toprak sınıflarından I.sınıf, V. sınıf ve VIII. sınıf harici diğer toprak sınıfları bulunmaktadır.

ANKARA - ÇANKAYA İLÇESİ EVCİLER MAHALLESİ ARAZİ KULLANIM KABİLİYETİ HARİTASI

Harita 4.4 Arazi Kullanım Kabiliyeti Haritası (Çankaya Belediyesi Kent ve Tarım çalışmalarından (2011) revize edilmiştir)

4.2.5.2 Tarımsal verimlilik durumu

“Arazide verimlilik sınıflaması ise, makro besin maddelerinin arazide bulunma durumu dikkate alınarak yapılan bir sınıflamadır. Topraklarda fiziksel, biyolojik ve kimyasal verimlilikten bahsetmek mümkündür. Topraktaki fiziksel verimlilik çok büyük oranda toprağın tekstürüne ve su tutma kapasitesine bağlı olan bir özelliktir. Toprağın havalanmasını, su durumunu, toprak tavını, sürüm koşullarını ve bitki gelişmesini doğrudan etkilediğinden önemlidir. Çalışmada işba (su tutma yüzdesi) ve tekstür sınıfı verilerek bu konuda değerlendirmeye yardımcı olunmuştur. Toprağın kimyasal verimliliği ise esas olarak Azot-Fosfor-Potasyum (NPK) statüsü ile ilgidir. Topraktaki bitki gelişimini geniş oranda ve kısa sürede etkileyen bu elementler olduğundan ve bu element yarayışlılığını belirleyen toprak pH'sı olduğundan bu özellikleri veren verimlilik haritası hazırlanmıştır. Kimyasal verimliliği oluşturan bu elementler; arazinin örnek alındığı zamandaki koşullarına, ekilen ürün çeşidine ve iklime bağlı olarak hızla değişebildiğinden, kimyasal verimlilik kalıcı olmayan ve kolay değişen özelliktedir. Ancak genel bir fikir vermek bakımından kullanımı yararlı olmaktadır. Yörede ekilmeyen veya sürekli ot altında kalan Arazi Kullanım Kabiliyeti (AKK) VI. ve VII. sınıf alanlarda, fosfor penta oksit (P_2O_5) ile potasyum oksit (K_2O) miktarı orta veya yüksek seviyelerde bulunmaktadır. Bu iki elementin varlığı yöredeki ana materyal kaynaklı olabilir. Çünkü topraktaki potasyum oksit (K_2O) kaynağı esas olarak alandaki yüksek miktardaki kil ve kum varlığıdır. Bu nedenle alandaki mera kullanımındaki yerlerde fosfor orta, potasyum ise yüksek seviyede görülmektedir” (Anonim 2011b).

“Türkiye’de yapılan verimlilik sınıflamasında azot-fosfor-potasyum besin maddelerinin farklı bileşimleri dikkate alınarak 24 değişik verimlilik sınıfı oluşturulmaktadır. Çalışma alanı içinde aynı kriterler kullanılarak değerlendirme yapılmış olup sadece 3 nolu, 7 nolu, ve 8 nolu sınıf olarak belirlenen verimlilik grupları tespit edilmiştir. Çizelge 4.2’de verimlilik sınıflarının azot, fosfor ve potasyum açısından miktarlarını gösteren tablo verilmektedir” (Anonim 2011b).

Çizelge 4.2 Arazi verimlilik sınıfları

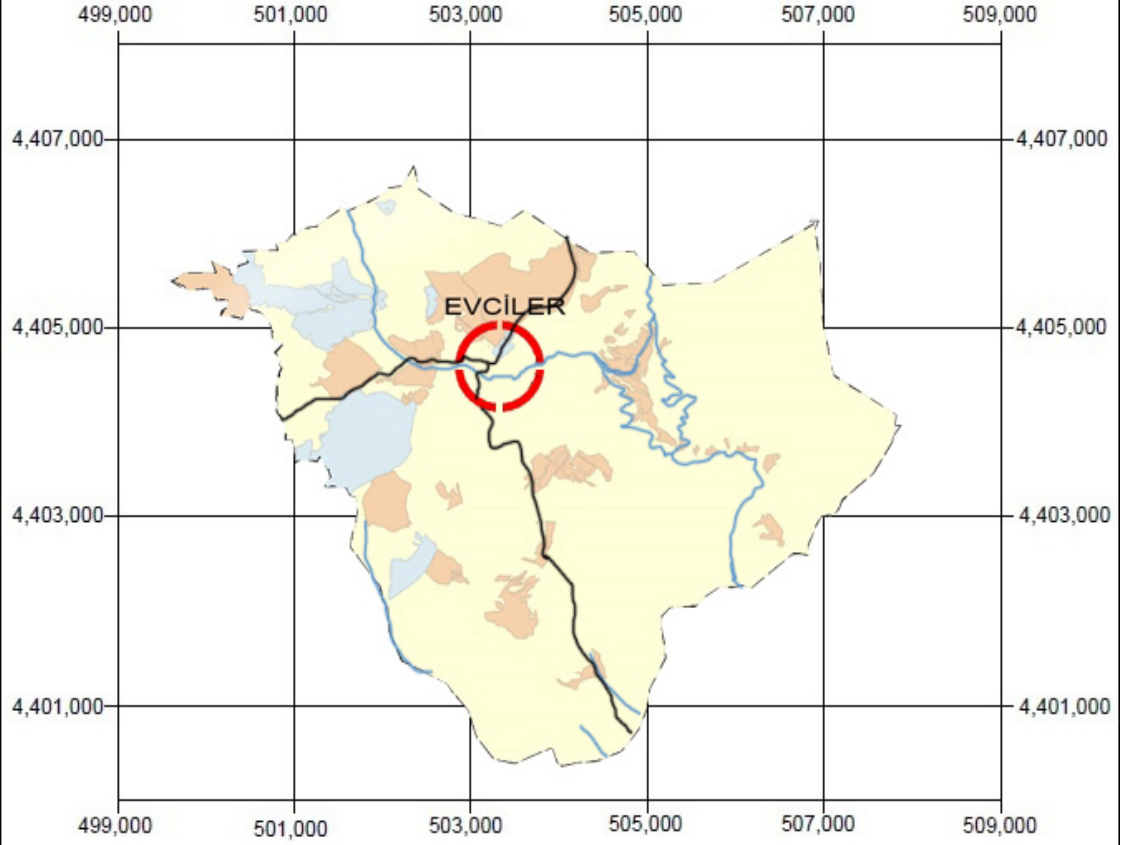
Arazi Verimlilik Sınıfları	AZOT (N)	FOSFOR (P)	POTASYUM (K)
3 Nolu Verimlilik Sınıfı	Az	Az	Yüksek
7 Nolu Verimlilik Sınıfı	Az	Orta	Yüksek
8 Nolu Verimlilik Sınıfı	Az	Yüksek	Yüksek

“Toprak pH değeri toprağın fiziksel, kimyasal, mikrobiyolojik özellikleri üzerinde etkilidir. Bu nedenle bitkisel üretimde gübreleme yönünden birim alandan yüksek verim ve kaliteli ürün elde etmek için bitkinin kılcal kök bölgesindeki toprak tabakasının pH değerinin bitkinin en iyi geliştiği pH değerinde olması gerekir. Her bitkinin optimum gelişimi için gerekli pH değerleri farklıdır. Ancak bitki besin maddelerinin çoğunluğunun azami alınabilirliği 5.5 ile 6.5 arasındaki pH değerlerinde gerçekleşir” (Anonim 2016b).

“Topraktaki kireç oranı yükseldikçe pH değeri de yükselmektedir. Toprak pH değeri 7 veya üzerine çıktığı durumlarda besin maddelerinin alınımı zorlaşmaktadır. Yörede jips yataklarının varlığı veya tortul ana materyal içindeki kireç taşı parçaları pH değerini 7 ve üzerine (bazik) çıkarmaktadır (Anonim 2011b).

Harita 4.5’de Evciler Mahallesi’nin azot, fosfor, potasyum statüsünün işlendiği verimlilik haritası gösterilmektedir.

ANKARA - ÇANKAYA İLÇESİ EVCİLER MAHALLESİ VERİMLİLİK HARİTASI

GÖSTERİM

- YERLEŞİM MERKEZİ
- YOLLAR
- AKARSU - BARAJ SINIRI
- SINIF 3 : AZOT AZ, FOSFOR AZ, POTASYUM YÜKSEK
- SINIF 7 : AZOT AZ, FOSFOR ORTA, POTASYUM YÜKSEK
- SINIF 8 : AZOT AZ, FOSFOR YÜKSEK, POTASYUM YÜKSEK

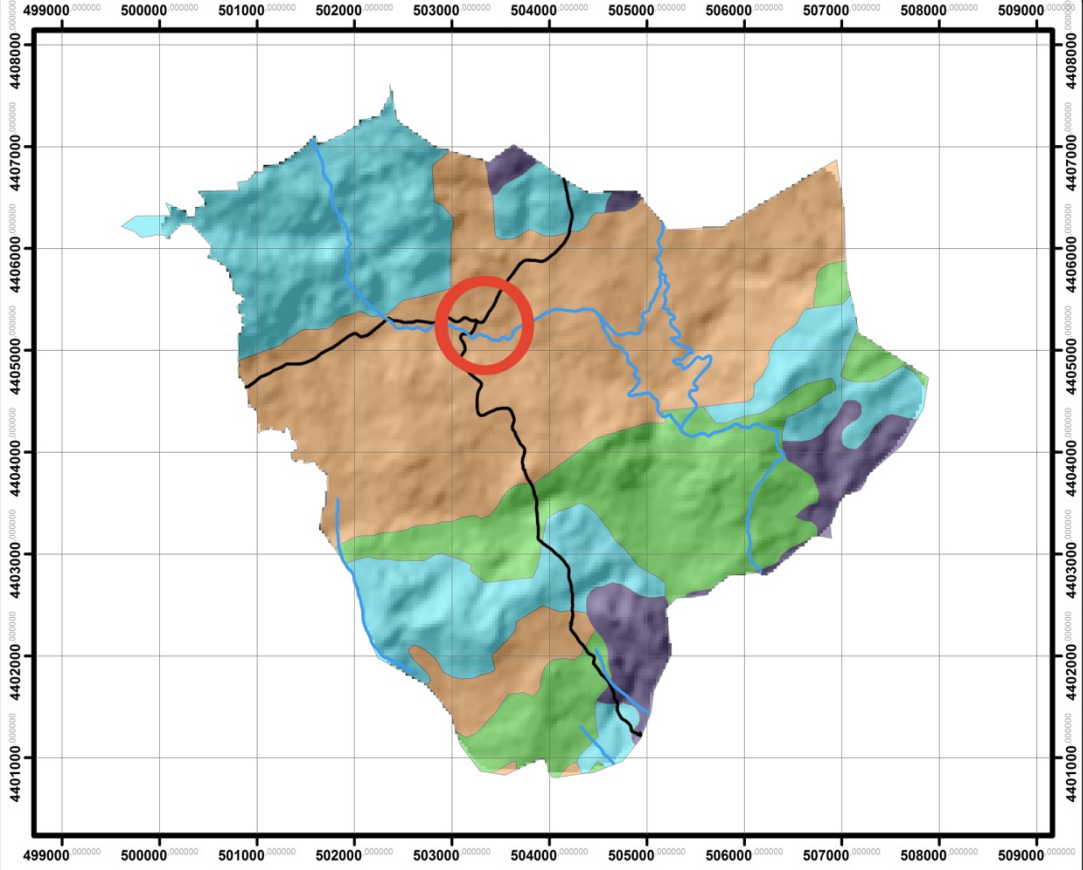
Harita 4.5 Verimlilik Haritası (Çankaya Belediyesi Kent ve Tarım çalışmalarından (2011) revize edilmiştir)

4.2.6 Arazi örtüsü /Arazi kullanımı

Çalışmada arazi kullanım değişimlerini incelemek için CORINE (Coordination of Information on the Environment, Çevresel Bilgilerin Koordinasyonu Projesi) 2010 arazi örtüsü sınıflandırma sistemi ve verileri değerlendirilerek çalışma alanı olan Evciler Yerleşimi'ne uyarlanmıştır. Bitki örtüsü tiplerine ilişkin bilgi Harita 4.6'da görülen CORINE 2010 verisinde bulunmaktadır.

ANKARA - ÇANKAYA İLÇESİ EVCİLER MAHALLESİ ARAZİ DESENİ

GÖSTERİM

- YERLEŞİM MERKEZİ
- YOLLAR
- AKARSU - BARAJ SINIRI
- DOĞAL BİTKİ ÖRTÜSÜ İLE BULUNAN TARIM ALANLARI
- DOĞAL ÇAYIRLIKLAR
- SEYREK BİTKİ ALANLARI
- SULANMAYAN EKİLEBİLİR ALAN

ÖLÇEK: 1:25,000

0 0,5 1 2 3 4 KM

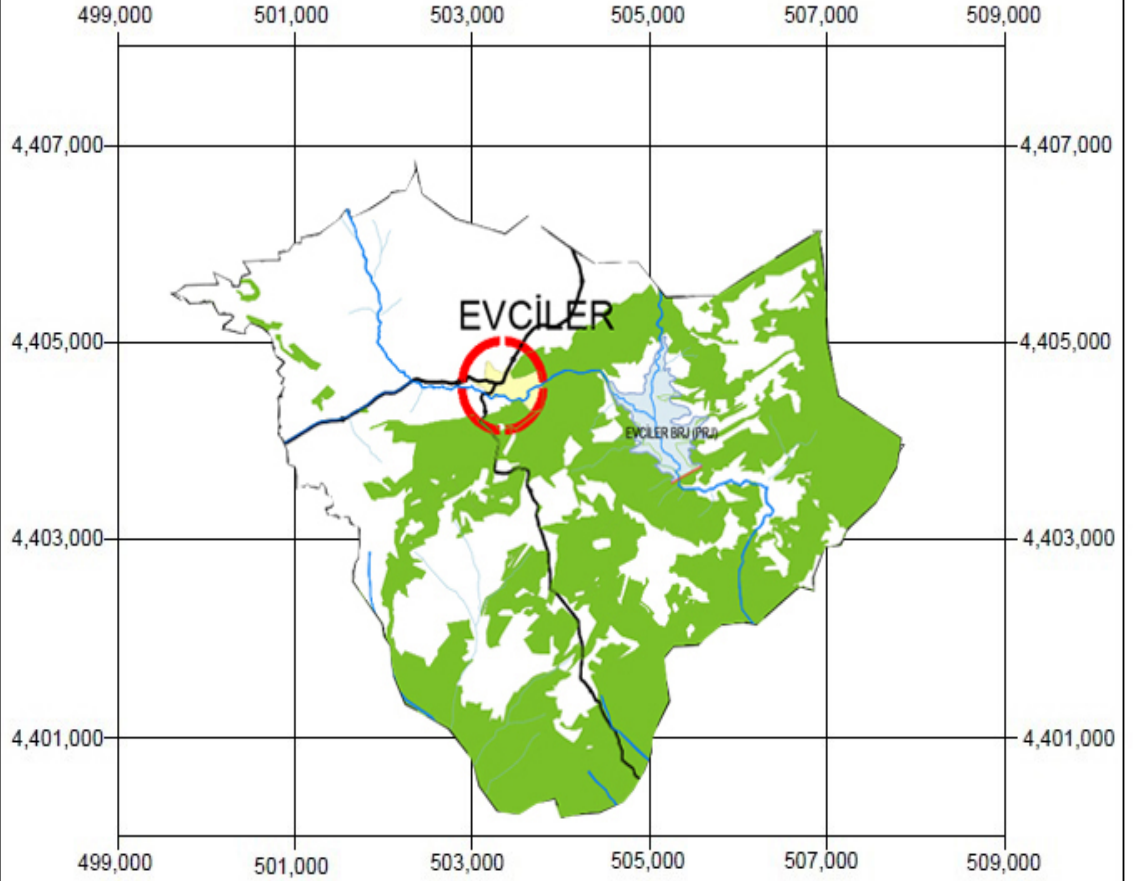
Harita 4.6 CORİNE 2010 (Global Forest Change/Google Crisis Map)

4.2.7 Bitki örtüsü

Evciler kırsal yerleşiminin genelinde bozkır (step) bitkileri görülür. Bozkır ilkbaharda yeşil bir görünüm sağlarken, arazi yazın sararmış ve kurumuş otlarla kaplı olarak görülmektedir (Şekil 4.6). Mahalle içinde bulunan dere etrafında genelde hızlı yetişen türlerden kara kavak (*Populus nigra*), söğüt (*Salix* spp.) ve diğer türlerden iğde (*Elaeagnus* spp.), dut (*Morus* spp.) yetişmektedir (Şekil 4.7). Yapılan anket ile yerleşimin merkezine uzak noktalarda bazı maki alanlarının olduğu ayrıca “Eskikişla” mevkiinde bulunan bağların günümüzde bakımsızlıktan viran olduğu, geçmiş yıllarda köyde oturan her hanenin bağının bulunduğu ve değişik üzüm (*Vitis* spp.) çeşitlerinin yetiştirilmiş olduğu söylenmektedir. Harita 4.7’de doğal vejetasyon gösterilmiştir.

Vadi yamaçlarında meşe korulukları (*Quercus* spp.), ahlat (*Pyrus* spp.), alıç (*Crataegus* spp.), ardıç (*Cupressaceae* spp.), yabani badem (*Amygdalus* spp.), kuşburnu (*Rosa canina*) ve diğer çalı türleri görülmektedir. Bağlarda üzümden başka elma (*Malus* spp.), armut (*Pyrus* spp.), vişne (*Prunus* spp.), kiraz (*Prunus* spp.), kayısı (*Prunus* spp.), ayva (*Cydonia* spp.), dut (*Morus* spp.) ve ceviz (*Juglans* spp.) ağaçları bulunmaktadır (Anonim 2015c).

ANKARA - ÇANKAYA İLÇESİ EVCİLER MAHALLESİ DOĞAL VEJETASYON HARİTASI

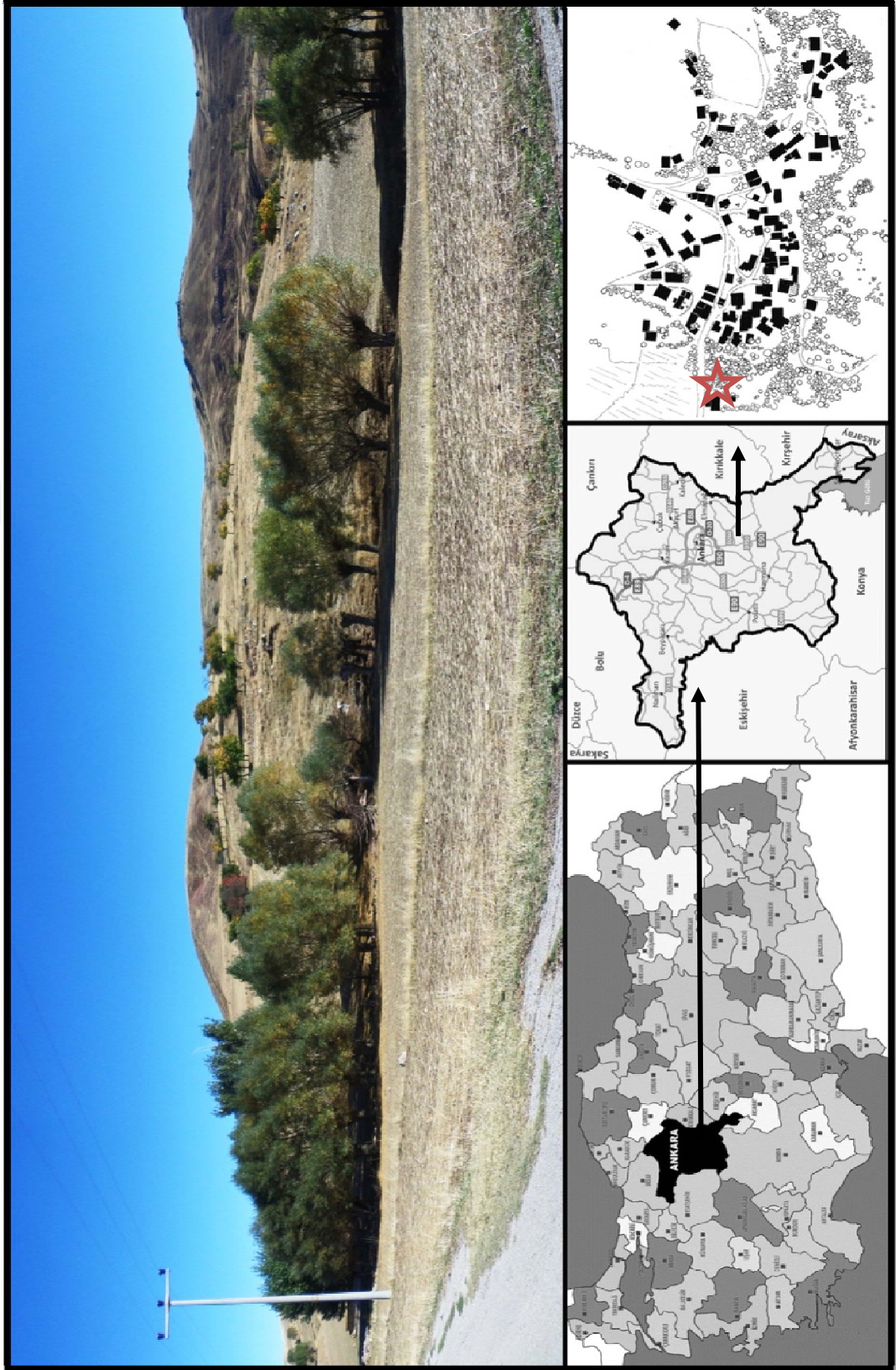

GÖSTERİM

 YOLLAR	 EVCİLER BARAJI
 YERLEŞİM MERKEZİ	 AKARSU
	 DOĞAL VEJETASYON ALANLARI
	 VEJETASYONUN AZ OLD. ALAN

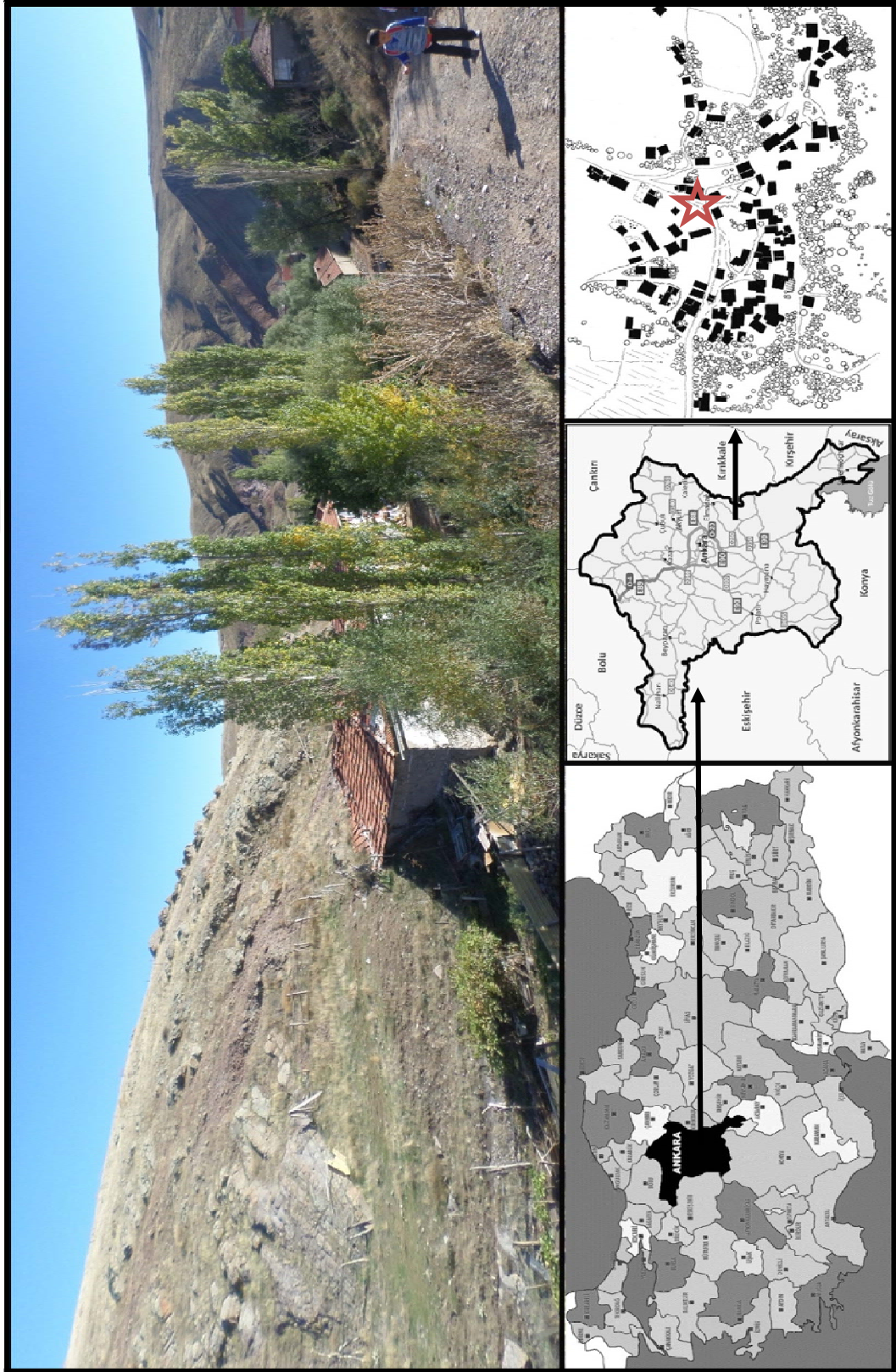

Harita 4.7 Doğal Vejetasyon Haritası (Çankaya Belediyesi Kent ve Tarım çalışmalarından (2011) revize edilmiştir)

Şekil 4.6 Çalışma alanı bitki örtüsünden bazı örnekler (Orijinal 2015)

Şekil 4.7 Çalışma alanı bitki örtüsünden bazı örnekler (Orijinal 2015)

4.2.8 Yaban yaşamı

“Evciler, büyük yerleşim yerlerinden uzakta bulunmasından dolayı pek çok yabani hayvana ev sahipliği yapmaktadır. Tarımda yoğun olarak kullanılan gübre ve zirai ilaçlar yaban yaşamını olumsuz yönde etkilemekte, hayvanların zehirlenmesine sebep olmaktadır. Bunun yanında yoğun olarak yapılan kontrolsüz kara avcılığı da yaban yaşamını olumsuz olarak etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Yerleşimde pek çok kuş çeşidi ile tavşan, tilki, çakal ve yaban domuzuna rastlanılmaktadır. Kontrolsüz ve zamansız yapılan avcılık yaban yaşamı üzerinde olumsuz etki yapmaktadır bunun sonucu olarak mevcut hayvan sayısı azalmakta ve hayvanlar göç etmektedir“ (Sarioğlu 2003).

Yapılan anketler yorumlandığında çıkan sonuçlarda ise; Evciler Mahallesi’ne 5 km uzaklıktaki alanlara avlanmak için gidilmektedir. Genelde tavşan, tilki, kurt, bildircin, keklik, ördek gibi yaban hayvanlarının varlığından ve avlanıldığından söz edilmektedir. Mahalleli tarafından avlanmaya gidildiği gibi yerleşim dışından da avlanmak için gelen kişi sayısı oldukça fazladır.

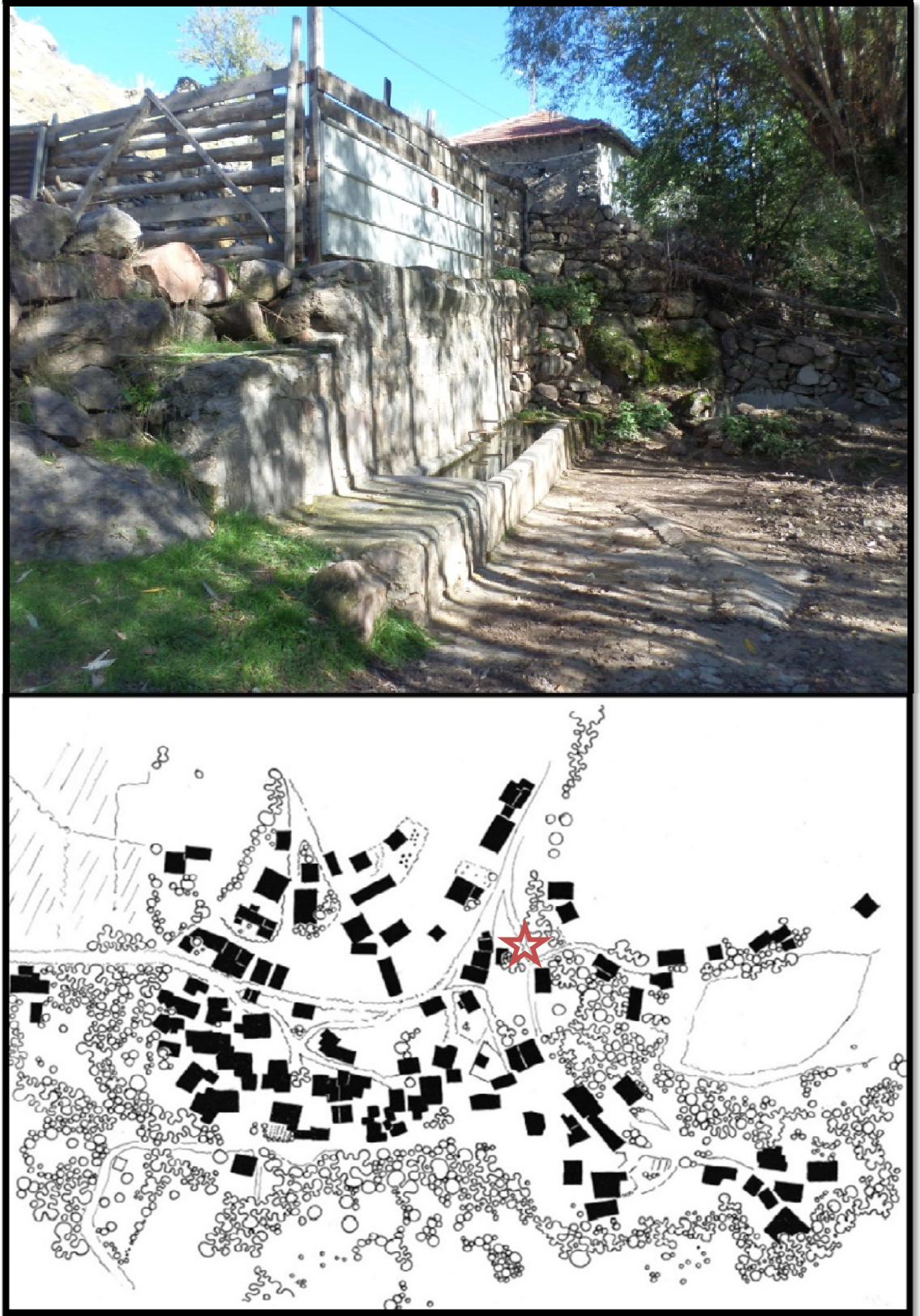
4.3 Kırsal Yerleşimin Kültürel Peyzaj Özellikleri (Evciler Mahallesi)

4.3.1 Yerleşim alanı

Evciler halkı ile yapılan sözlü ve yazılı görüşmeler ile şu bilgiler elde edilmiştir; kırsal yerleşimin alt yapı durumunda bazı eksiklikler bulunmaktadır. İçme suyu, elektrik ve telefon hizmetleri mevcuttur. İçme suyu için mahallede bulunan çeşmeler, şebeke suyundan daha fazla kullanılmaktadır. Şekil 4.8-4.10’daki fotoğraflar ile içme suyu olarak kullanılan çeşmelerden birkaçı gösterilmektedir. Kanalizasyon alt yapısı kısmen bulunmaktadır, bazı hanelerde hala bulunmamaktadır. Bazı temel ihtiyaçların karşılanacağı kamu veya özel sektöre ait sosyo-ekonomik altyapı yetersizdir. Bunların başında eğitim ve öğretim gelmektedir. Yerleşimde ilköğretim 1., 2. ve 3. sınıf eğitimin yapıldığı okul bulunmaktadır (Şekil 4.11). Öğrenciler; ilköğretim eğitimlerinin devamı

için Beynam'a, lise eğitimlerinin devamı için ise Gölbaşın'a taşınmalı eğitim ile giderek devam etmektedir. Hastane, sağlık ocağı, jandarma/karakol, dükkânlar (bakkal, kasap, fırın vb.), finansal birimler (bankalar, ATM), postane, kahvehane ve lokanta gibi ihtiyaçlar durumunda 26 km uzakta bulunan Beynam Mahallesi'ne gidilmektedir. Evciler Mahallesi'nde kamuya ait bir köy konağı ve bir cami bulunmaktadır. Bütün etkinlikler için köy konağı kullanılmaktadır. Şekil 4.12'de köy konağı gösterilmektedir. Ayrıca tarımsal kalkınma için Tarım Kalkınma Kooperatifi vardır. Mahallenin genel durumunu göstermek amacıyla bazı sokaklar, yapılar ve kullanım alanları fotoğraflanmıştır (Şekil 4.13-4.17).

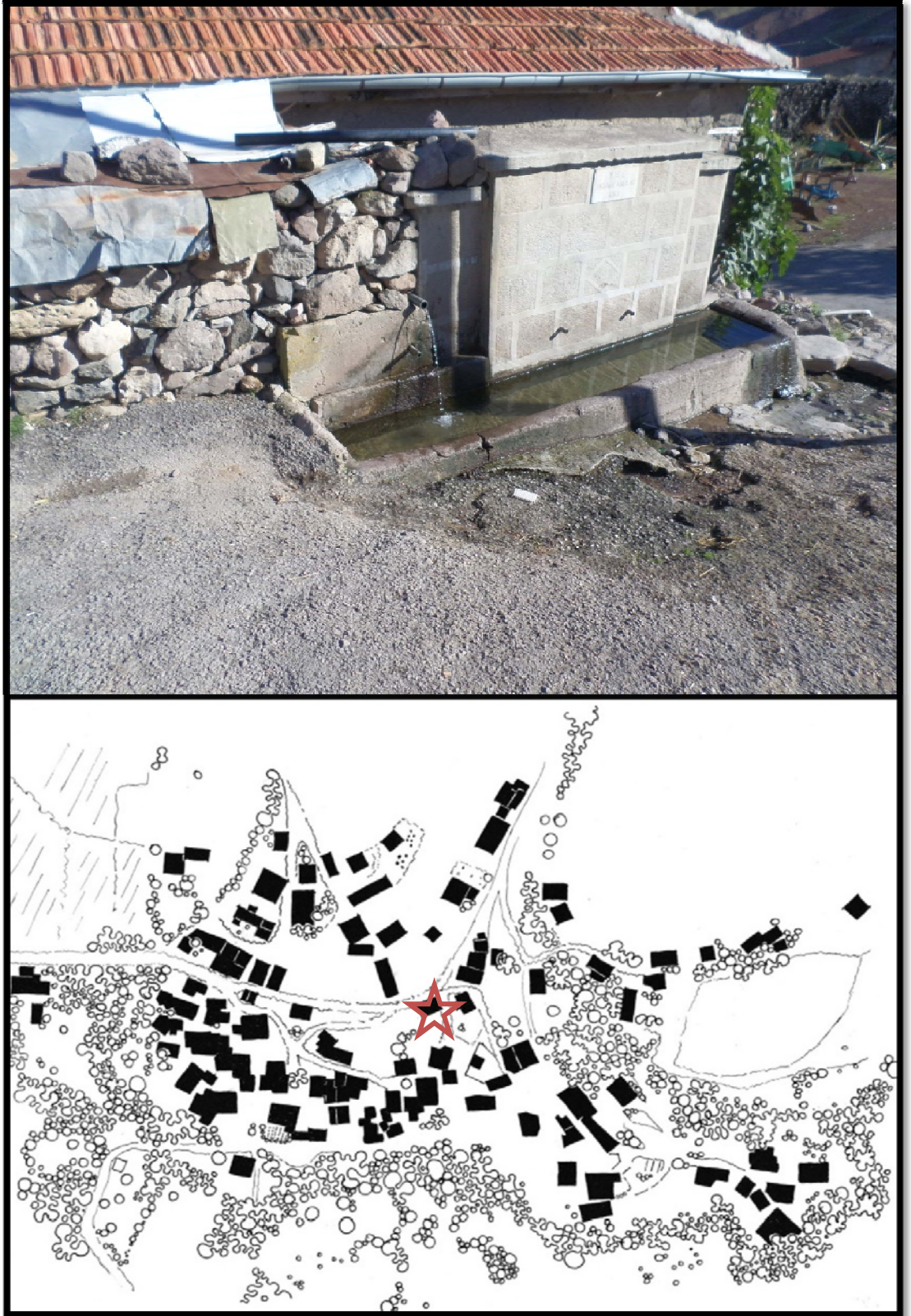
Evciler Mahallesi'nin yapı karakterine, mimari dokusuna ve kullanılan malzemelere ait bilgilere bir sonraki bölümde değinilmektedir.

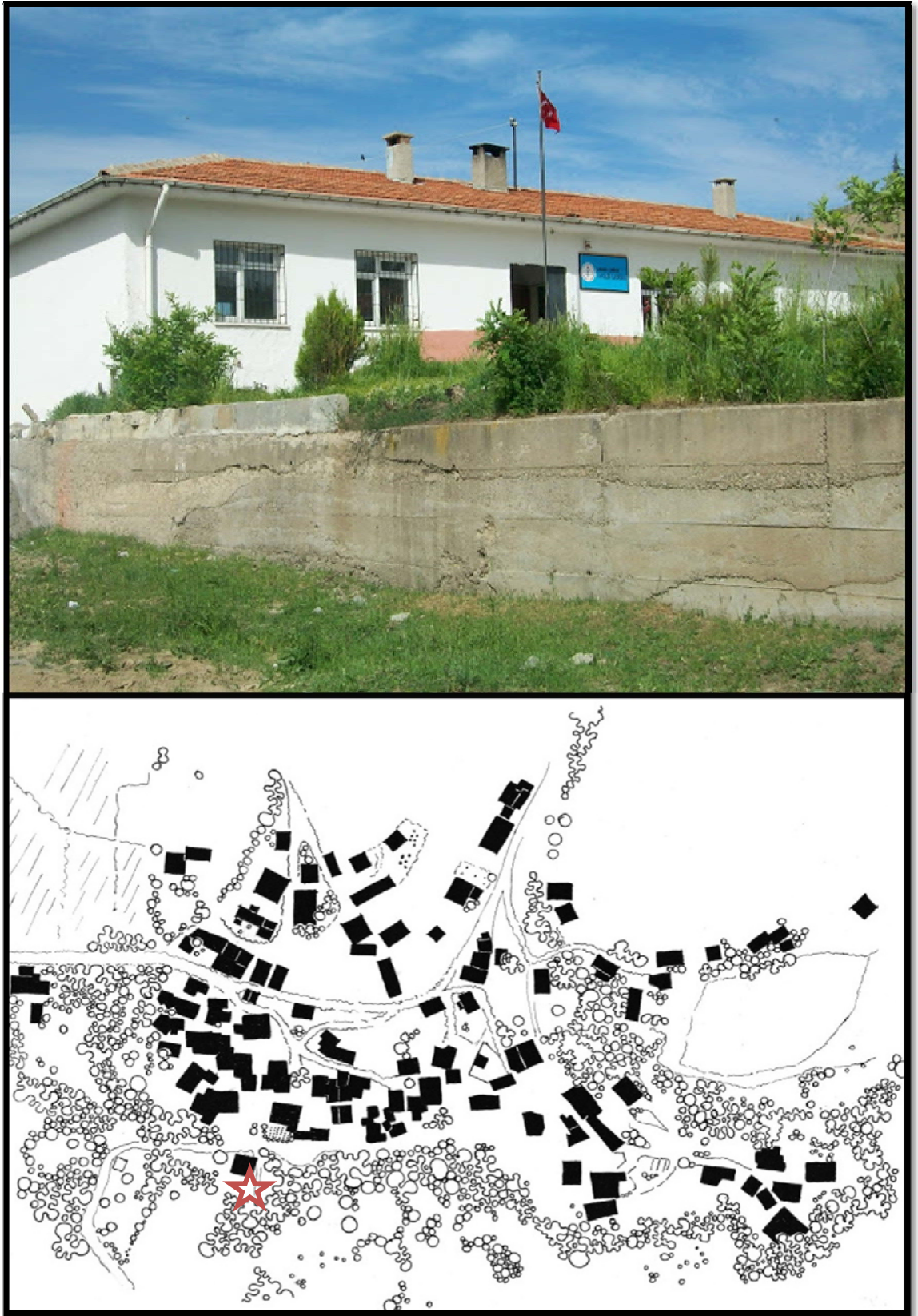
Şekil 4.8 Yerleşim alanında bulunan su kaynaklarından örnekler (Orijinal 2015)

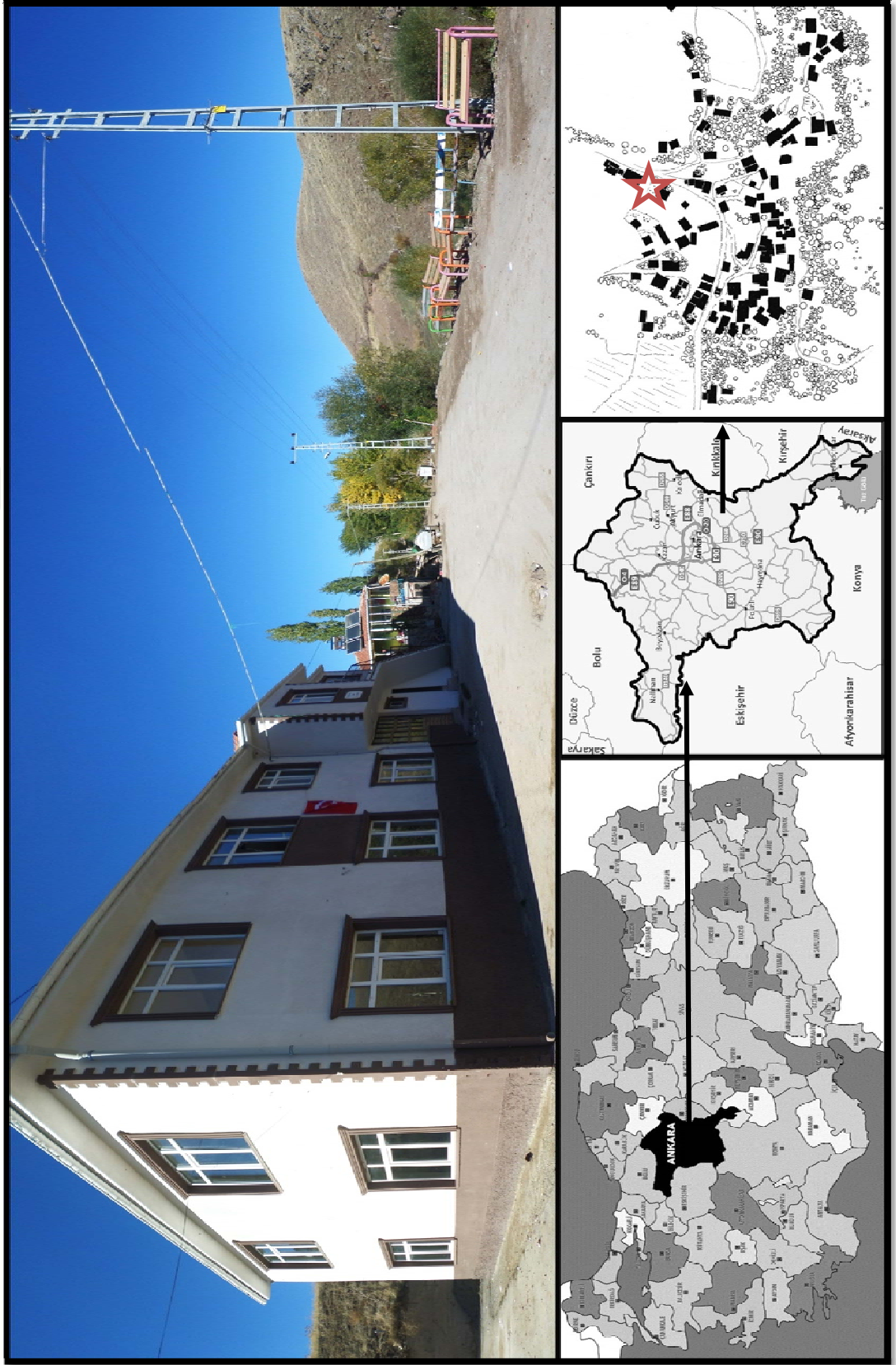
Şekil 4.9 Yerleşim alanında bulunan su kaynaklarından örnekler (Orijinal 2015)

Şekil 4.10 Yerleşim alanında bulunan su kaynaklarından örnekler (Orijinal 2015)

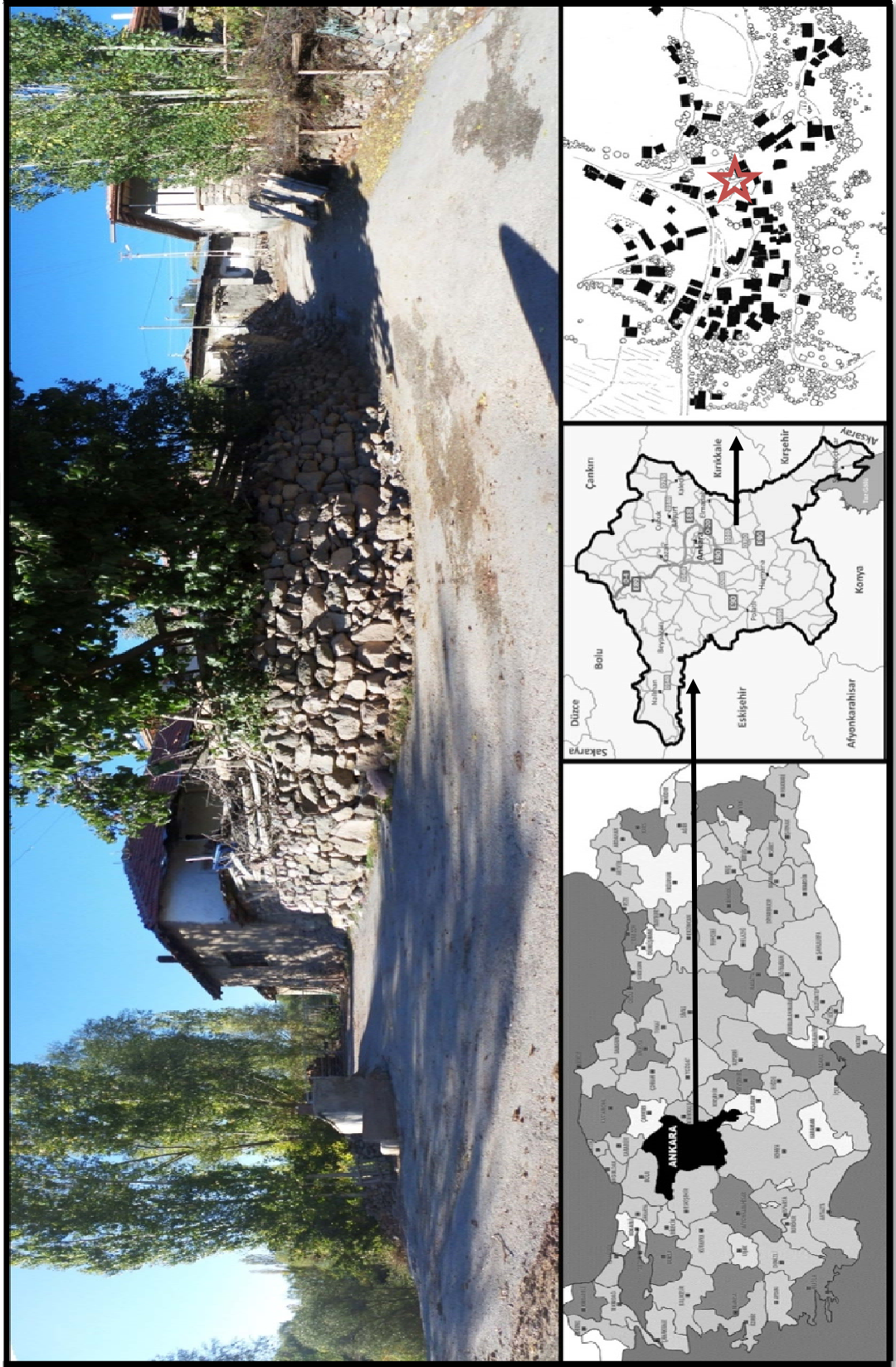

Şekil 4.11 Evciler İlkokulu (Anonim 2016a)

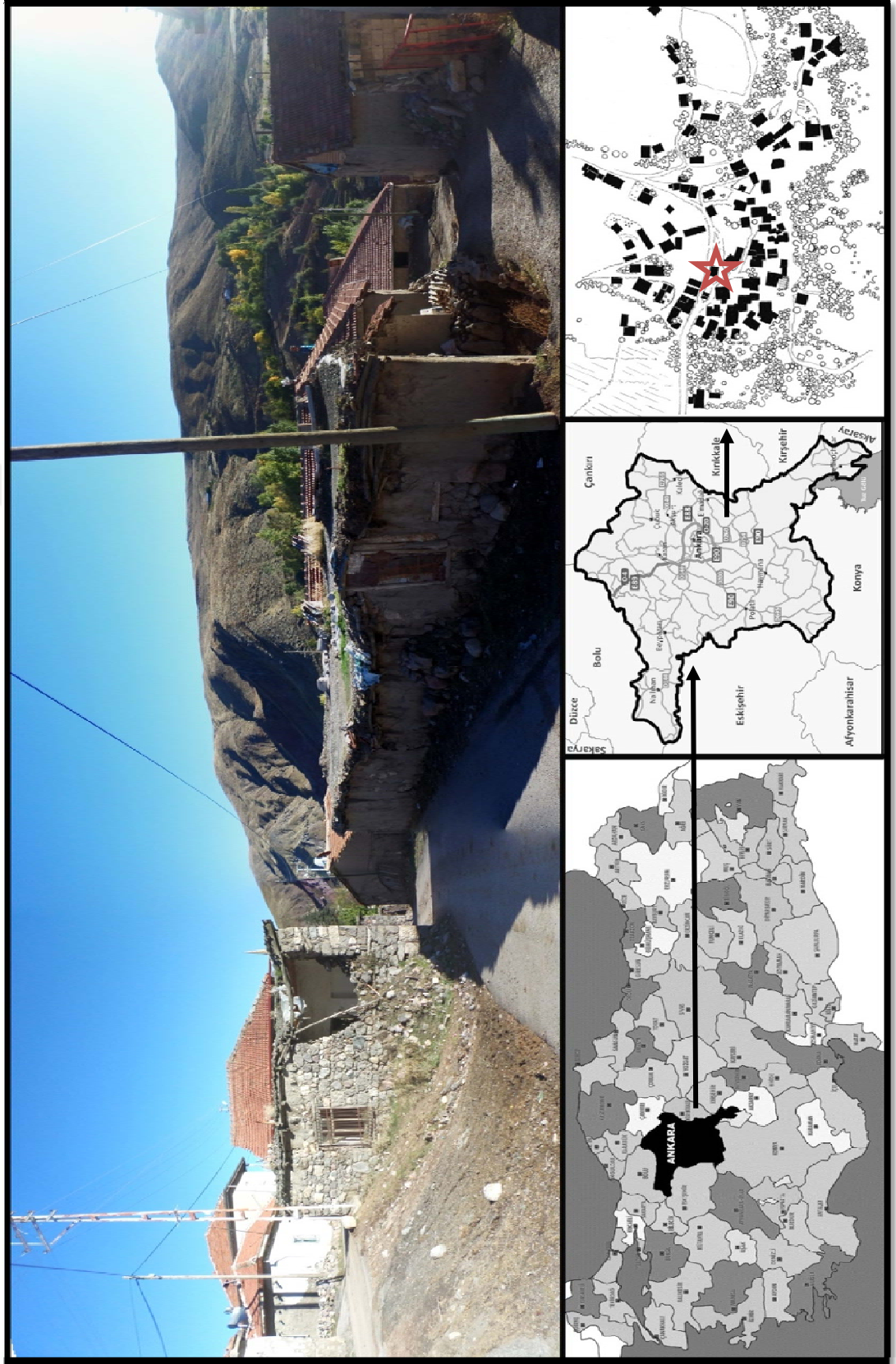

Şekil 4.12 Yerleşim alanındaki köy konağı (Orijinal 2015)

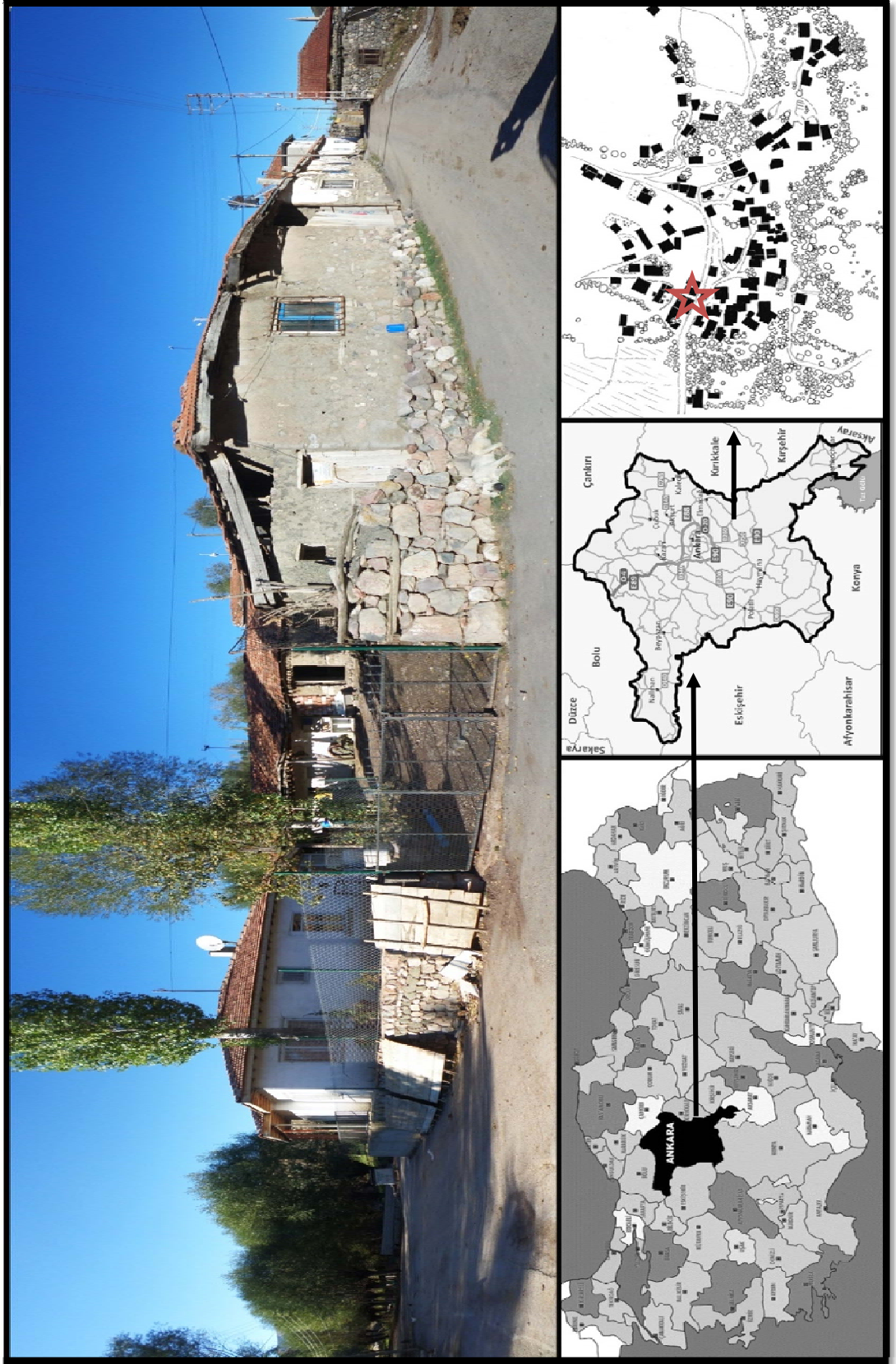

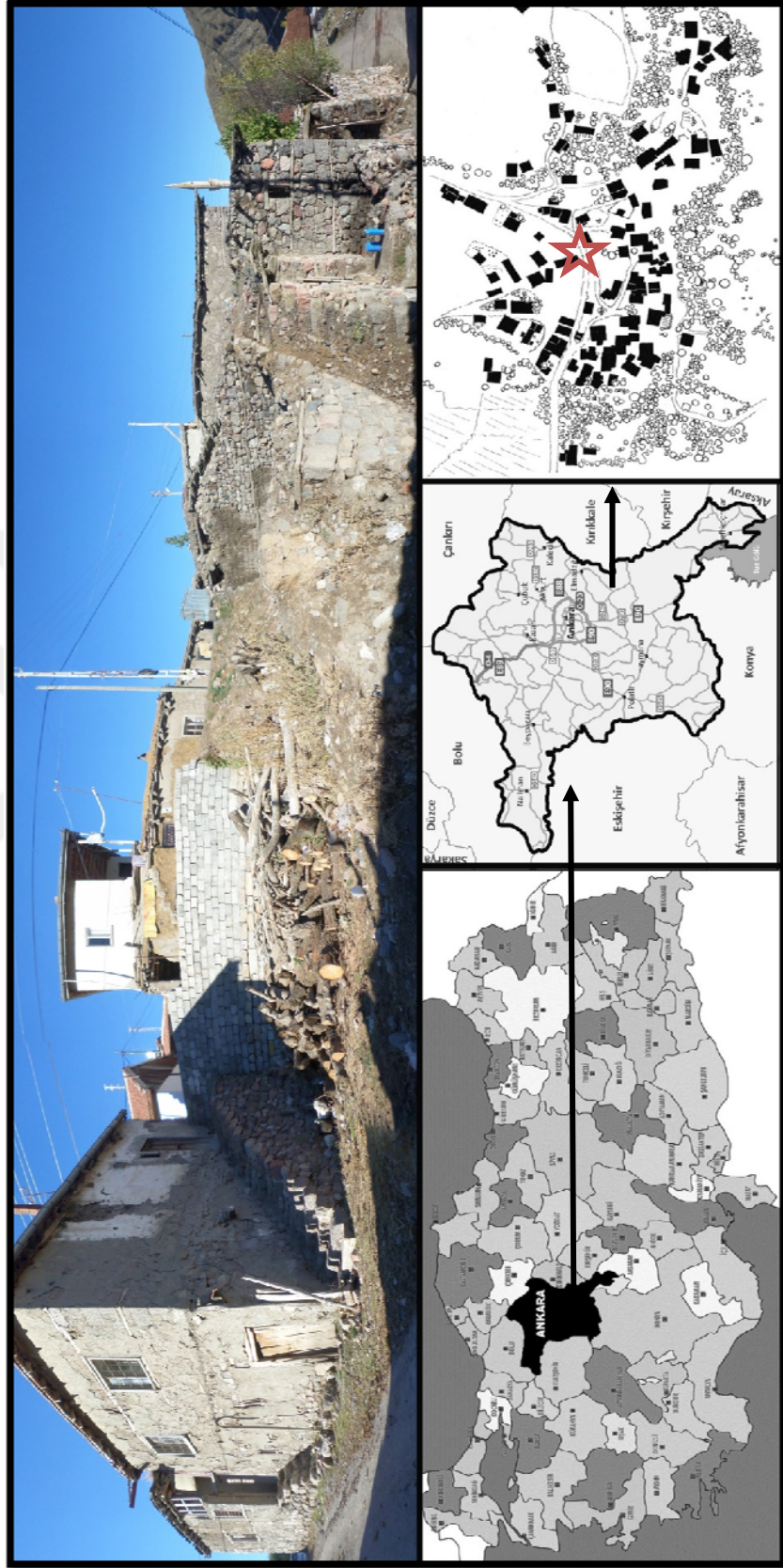
Şekil 4.13 Evciler yerleşim alanından örnekler (Orijinal 2015)

Şekil 4.14 Evciler yerleşim alanından örnekler (Orijinal 2015)

Şekil 4.15 Evciler yerleşim alanından örnekler (Orijinal 2015)

Şekil 4.16 Evciler yerleşim alanından örnekler (Orijinal 2015)

Şekil 4.17 Evciler yerleşim alanından örnekler (Orijinal 2015)

4.3.2 Demografik özellikleri

Çankaya Belediyesi Evciler Mahallesi'nin demografik özelliklerine ulaşmak için TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu)'ten yapılan çalışmalar istenmiştir. TÜİK tarafından 31.12.2014 tarihinde yapılan nüfus sayımına göre Evciler Mahallesi'nde toplam 214 kişi olduğu saptanmıştır. 214 kişiden 105'i erkek 109'u kadındır.

Yapılan anket sırasında elde edilen bilgiye göre ise yerleşimde yaşayan toplam kişi sayısı 256'dır. Bunlardan erkek nüfus 125 kadın nüfus ise 131'dir. Bu sayıya yerleşim dışına istihdam için daha önceki yıllarda göç eden kişilerin de dahil edildiği düşünülmektedir. Nüfusun %90'ını 50 yaş ve üzeri %10'unu genç nüfus oluşturmaktadır. Kırsal yerleşimde 58 hane bulunmaktadır ve ortalama hane halkı sayısı 4'tür.

TÜİK konutla ilgili verileri İçişleri Bakanlığı Nüfus Vatandaşlık Genel Müdürlüğü Ulusal Adres Veri Tabanı'ndan almıştır. 31.12.2014 tarihinde müdürlük tarafından gerçekleştirilen bu çalışmada Çankaya Belediyesi Evciler Mahallesi'nde 146 konut olduğu saptanmıştır (Anonim 2015b).

Yukarıda verilen TÜİK'ten alınan ve ankete bağlı elde edilen bilgilere bakıldığında bir tutarsızlık görülmektedir. TÜİK verilerini doğru olarak kabul edersek, ankette kırsal yerleşim dışından gelen akrabalar veya misafirlerinde nüfusa dâhil edildiği düşünülmektedir. Arazi sörveyinde 146 konut olamayacağı gözlemlenmiştir.

TÜİK tarafından 2013 yılında yapılan eğitim durumu analizine göre Çankaya Belediyesi Evciler Mahallesi'nde okur-yazar olmayan kişilerin sayısı 42, okur-yazar olup okul bitirenlerin sayısı 57, ilkokul mezunu kişi sayısı 55 ve ilköğretim mezunu kişi sayısı 43'tür (Anonim 2015b).

4.3.3 Mülkiyet durumu

Çankaya Belediyesi, Evciler Mahallesi'nin bitmap verilerini NetCAD ortamında sayısallaştırmıştır. Alanın kadastro güncellemesi, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Tapu ve Kadaströ Genel Müdürlüğü'nün, Tapu ve Kadaströ Modernizasyon Projesi 22-A Kadaströ Yenilemeleri kapsamında ANK-GLB (Ankara-Gölbaşı) referans numarası ile ihale edilmiştir. Belediye tarafından tapu kayıtları incelenmiş, özel mülkiyet ve tüzel kişilere ait olan araziler ile çeşitli devlet kurumları, vakıf ve derneklerin arazi varlıkları mülkiyet haritasına işlenmiştir (Anonim 2014). Fakat Çankaya Belediyesi verileri incelendiğinde detaylı bir mülkiyet haritasına veya sayısallaştırılmış bir kaynağa ulaşamamıştır.

Evciler halkı ile yapılan sözlü ve yazılı ifadelerde şu bilgilere ulaşılmıştır; yerleşimde 58 hanenin yaklaşık olarak 50'sinin kendine ait arazisi bulunmakta, 8 hanenin ise kendine ait arazisi bulunmamaktadır. Toplam araziyi kullanma biçimleri tarla ve sebze bahçesidir.

4.3.4 Ulaşım ağı

4.3.4.1 Mahalle içi ulaşım ağı

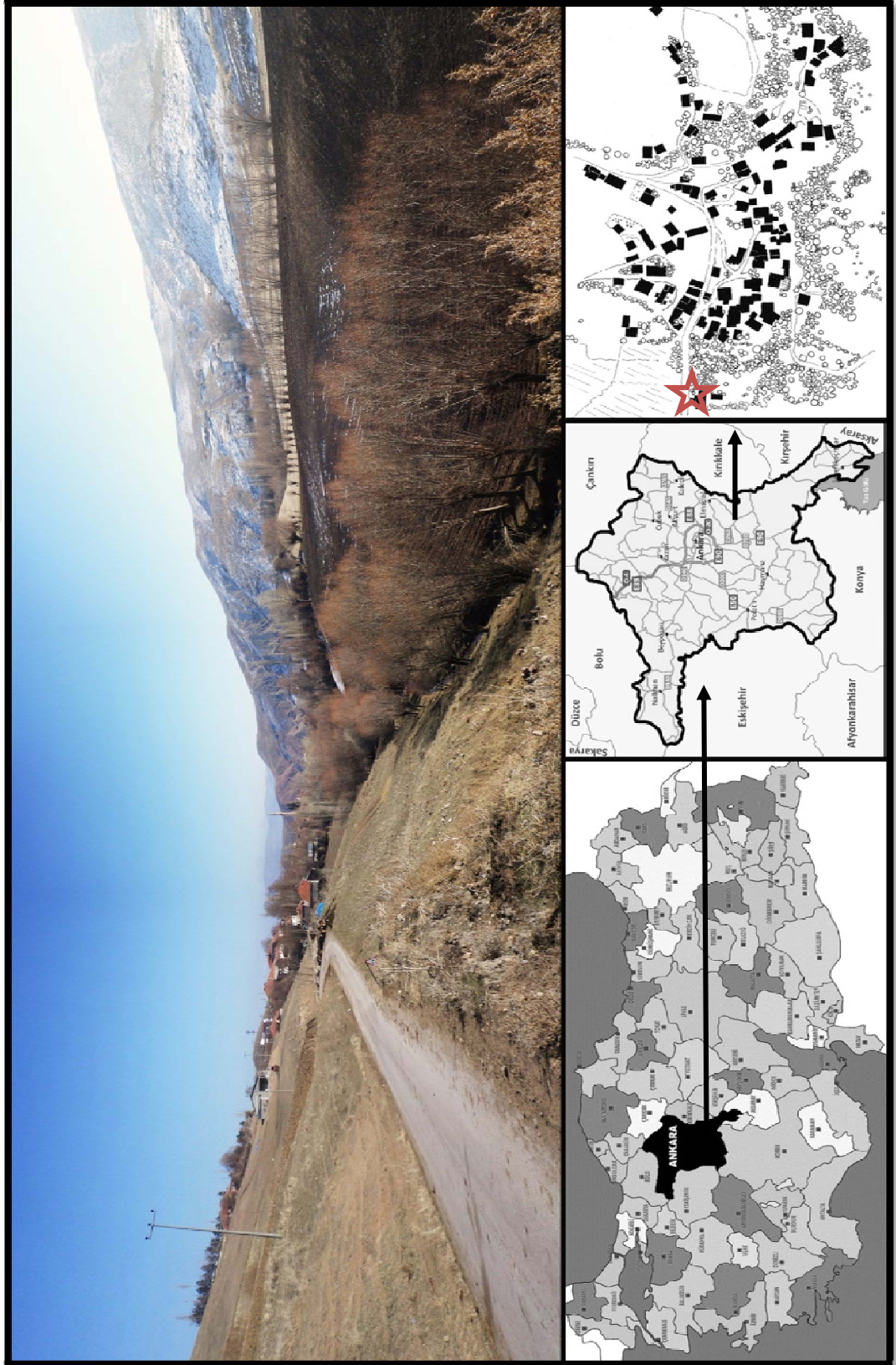
Belediyenin yapmış olduğu çalışma incelendiğinde genel olarak ulaşım bağlantılarını mahalle içi yollar stabilize ve toprak yol iken, ana yollar asfalt yoldur. Bu nedenle yağışlı günlerde ara yollarda çamur sorunu yaşanmaktadır. Belediyenin yapmış olduğu anket çalışmalarına göre, Evciler Mahallesi'nin mahalle içi yollarının dar olduğu, araç girişini engellediği belirtilmiştir (Yüksel vd. 2011).

4.3.4.1 Mahalle dışı ulaşım ağı

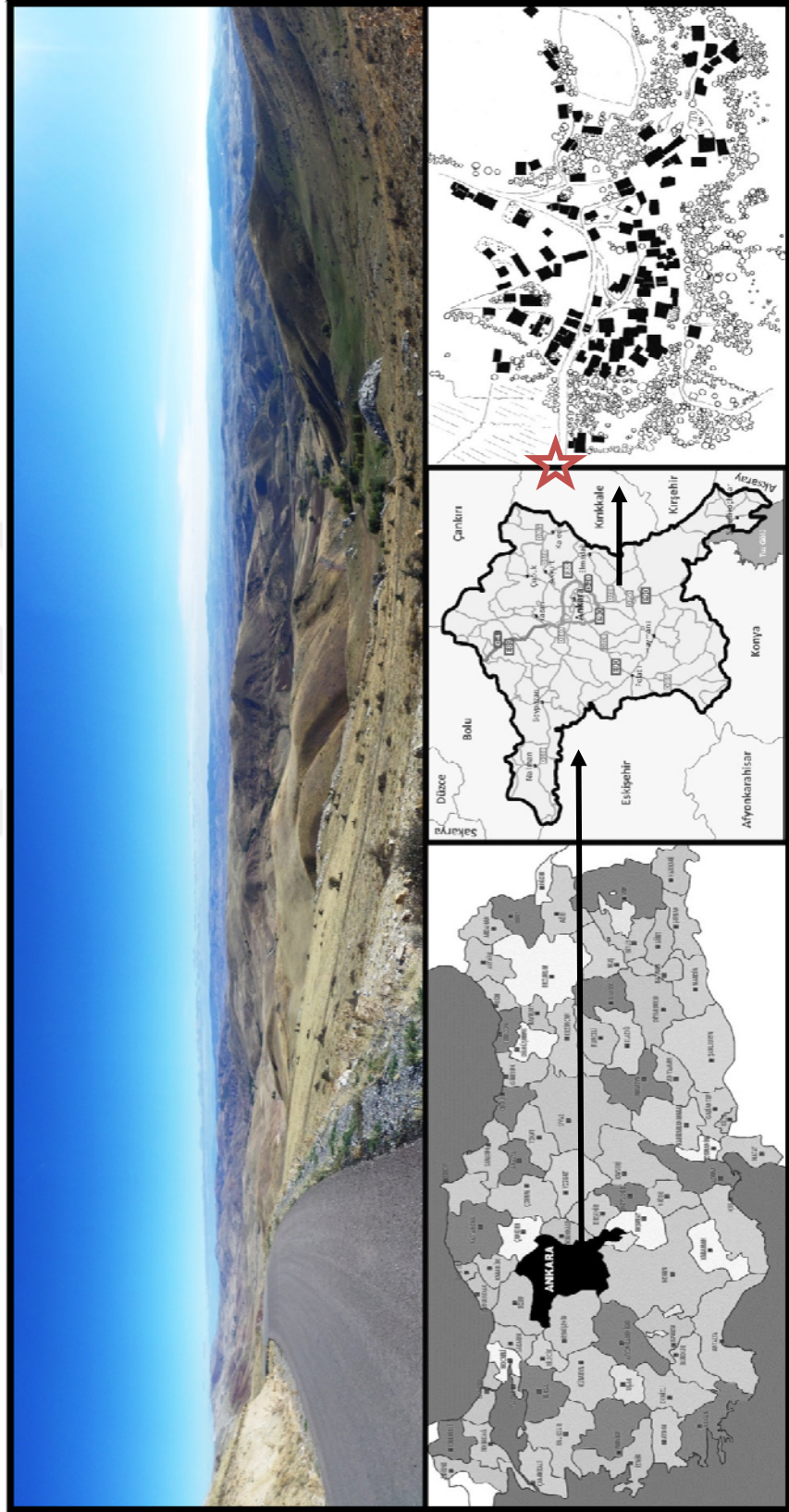
Belediye alanla ilgili mevcut durum analizi yaptığında mahallenin hem tarım, ve hayvancılık sektörlerinin gelişimi hem de kentle ilişkisinin güçleneceğini planlayarak ulaşım ağının iyileştirilmesini ve bir ring sistemi kurularak toplu taşıma araçlarının bu sistem üzerinden devam etmesini öngörmüştür.

Yapılan anket çalışması ile edinilen bilgiler; yerleşimde lise ve 3. sınıf sonrası eğitim-öğretim veren kurum olmadığından öğrenciler eğitimine ortaokul ve ilkokul devamı için Beynam'a, lise ve dengi okula devam için ise Gölbaşı'na gitmektedir. Öğrenciler için ulaşım sorunu çok yaşanmamaktadır fakat halk için ulaşım sorunu vardır. Yerleşime haftaiçi hergün Gölbaşı'nda eğitim gören lise ve dengi okula giden öğrenciler için sabah 7.00'de gidiş, 18.00'de dönüş olmak üzere okul servisi aktif çalışmaktadır. Beynam'a giden ilkokul ve ortaokul öğrencileri için ise haftaiçi hergün sabah 8.10'da gidiş, 15.30'da dönüş olarak servis aktif çalışmaktadır. Halk il merkezine ulaşımı sadece salı, perşembe ve cumartesi günleri sabah 8.00'de gidiş, akşam 17.00'de dönüş olarak tek seferlik ulaşım şekline yapabilmektedir. Şekil 4.18-4.19'da köy dışına ulaşım sağlanan yollardan görünüm verilmektedir.

Şekil 4.18 Yerleşime ulaşım sağlanan yoldan bazı görünüm (Orijinal 2015)

Şekil 4.19 Yerleşime ulaşım sağlanan yoldan bazı görünüşler (Orijinal 2015)

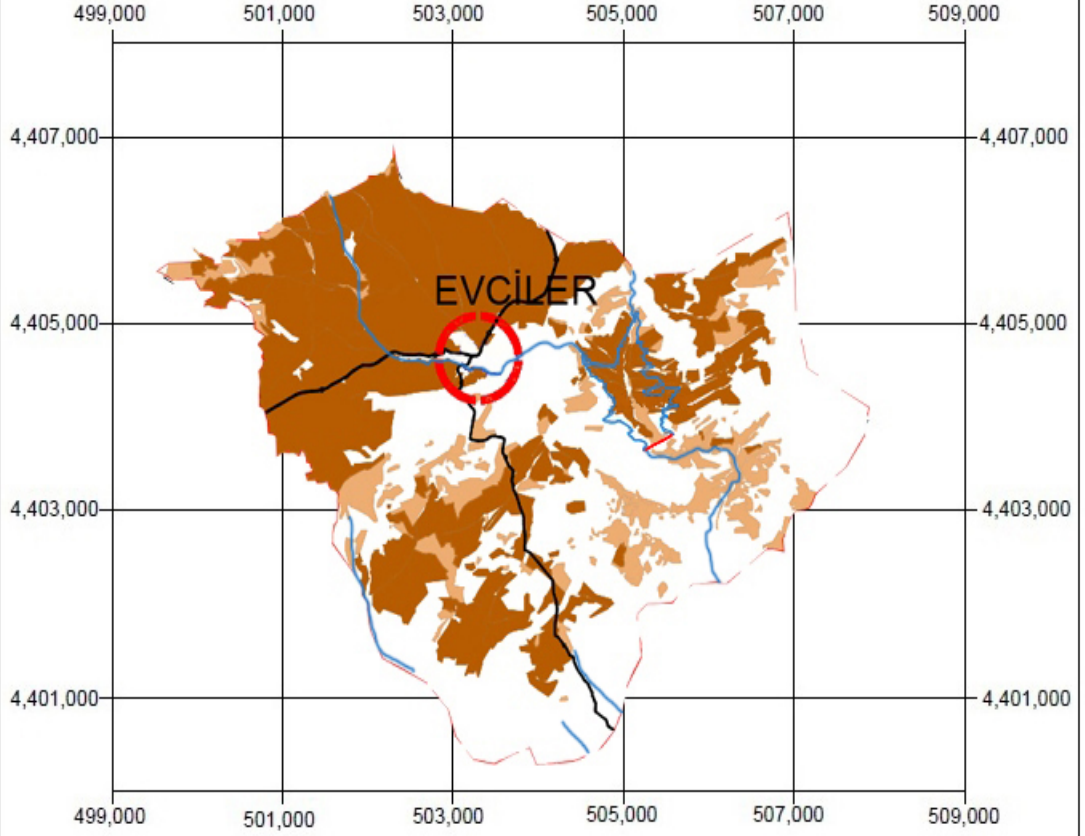
4.3.5 Ekonomik yapısı

Yerleşimin ekonomik durumu ve kırsal kalkınması ile ilgili daha önce bir çalışmaya rastlanmamıştır. Arazi sörveyinde yapılan gözlemlerin ve anket bilgilerinin incelenmesi sonucu; kırsal yerleşimin çoğunlukla geçimini bitkisel ve hayvansal üretimden karşıladığı görülmüştür, bunun dışında yerleşime gelir getiren bir kaynak mevcut değildir. Ceviz yetiştiriciliği, yetiştirilen nohut, yulaf, buğday, arpa gibi gelir getirebilecek diğer kuru tarım ürünleri ve arıcılık gibi gelir kaynakları yetiştirilmek istenen veya yetiştirilmesinin devamı istenen ürünlerdir.

4.3.5.1 Tarım alanları ve yapısı

Kırsal yerleşime ziyaretler sırasında yapılan anketler ile arazi sahiplerinin sayısı elde edilmiştir. Yaklaşık %86'sının tarım arazisinin olduğu saptanmıştır. Geçim kaynağı bitkisel ve hayvansal üretim ağırlıklı olduğu için yerleşim civarında aktif tarım alanlarının fazla olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra hayvancılık da oldukça fazladır ve çokça yayla ve mera alanları da görülmektedir. Harita 4.8'de Çankaya Belediyesi tarafından oluşturulan aktif/pasif tarım arazilerinin olduğu harita revize edilip, Evciler Mahallesi'nin tarım arazileri gösterilmiştir.

ANKARA - ÇANKAYA İLÇESİ EVCİLER MAHALLESİ TARIM ARAZİLERİ HARİTASI

GÖSTERİM

YERLEŞİM SINIRI	AKTİF TARIM ALANLARI
YERLEŞİM MERKEZİ	PASİF TARIM ALANLARI
BARAJ SULAMA HATTI	
YOLLAR	
AKARSU - BARAJ SINIRI	

Harita 4.8 Tarım Arazileri Haritası (Çankaya Belediyesi Kent Tarım çalışmalarından (2011) revize edilmiştir)

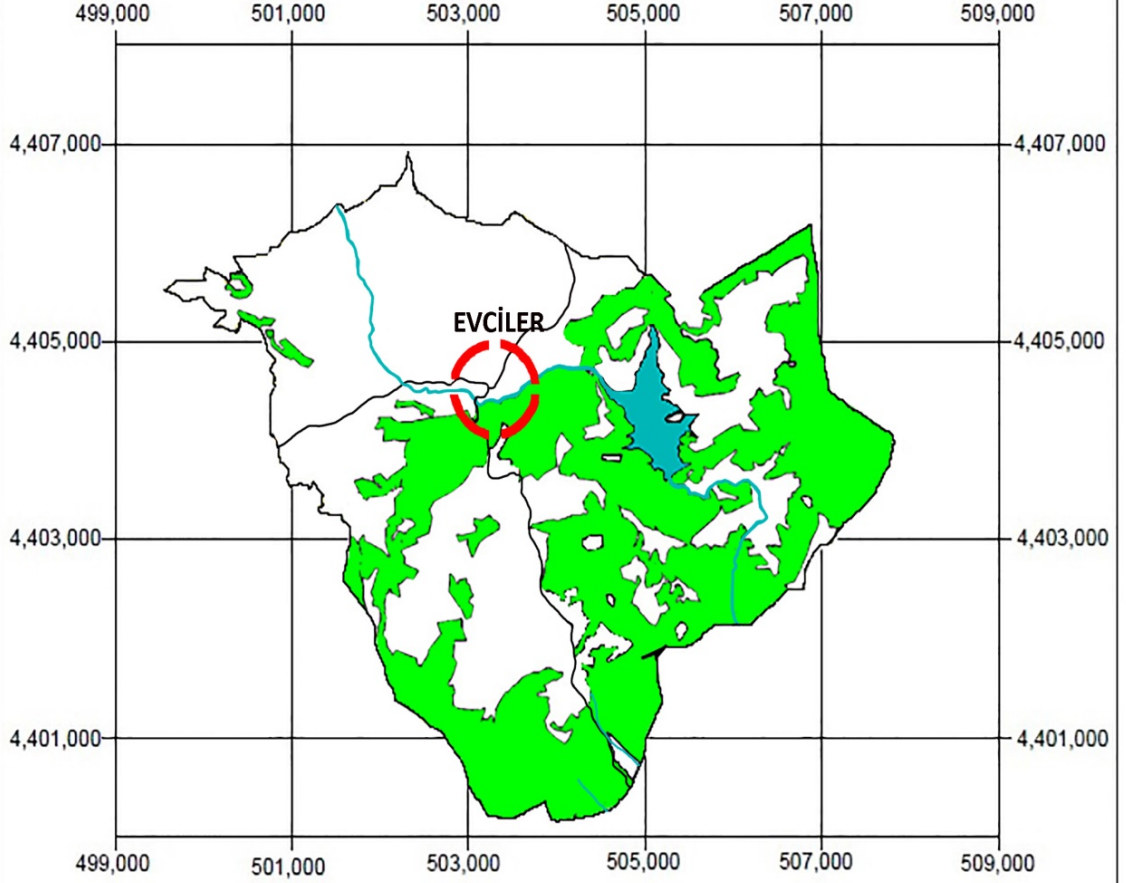
4.3.5.2 Hayvancılık

Hayvancılık insanların gıda maddeleri talebini karşılayan, bu yüzden de yaşamını doğrudan ilgilendiren ve vazgeçemeyeceği ekonomik bir faaliyettir. Bu nedenle, gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun, bütün insan topluluklarında hayvansal üretim sektörü stratejik olarak değerlendirilmektedir (Anonim 2004).

Hayvan ve hayvansal ürünlerin çağın değişen koşullarına uygun bir biçimde üretim ve kalitesinin artırılması, ilin ekonomisi açısından büyük önem taşımaktadır. Bunun başarılabilmesi büyük ölçüde pazarlama organizasyonu ve fonksiyonlarının etkin bir biçimde yerine getirilmesine bağlıdır (Anonim 2007).

Evciler Mahallesi hayvansal üretimi genelde bitkisel üretimle birlikte sürdürmektedir. Yerleşimde hayvancılığın amacı evin et ve süt ihtiyaçlarını karşılamak için yapılmaktadır. Hayvanlar yazın dışarıda (mera alanları) otlatılarak, kış aylarında ise yazdan hazırlanan saman, ot, mısır sapı ve yaprak ile beslenmektedir. Bu nedenle mera alanları hayvancılığın devamı için önem arz etmektedir (Harita 4.9).

ANKARA - ÇANKAYA İLÇESİ EVCİLER MAHALLESİ MERA ALANLARI HARİTASI

GÖSTERİM

- MERA ALANLARI
- EVCİLER BARAJI
- YERLEŞİM MERKEZİ
- YOLLAR
- AKARSU

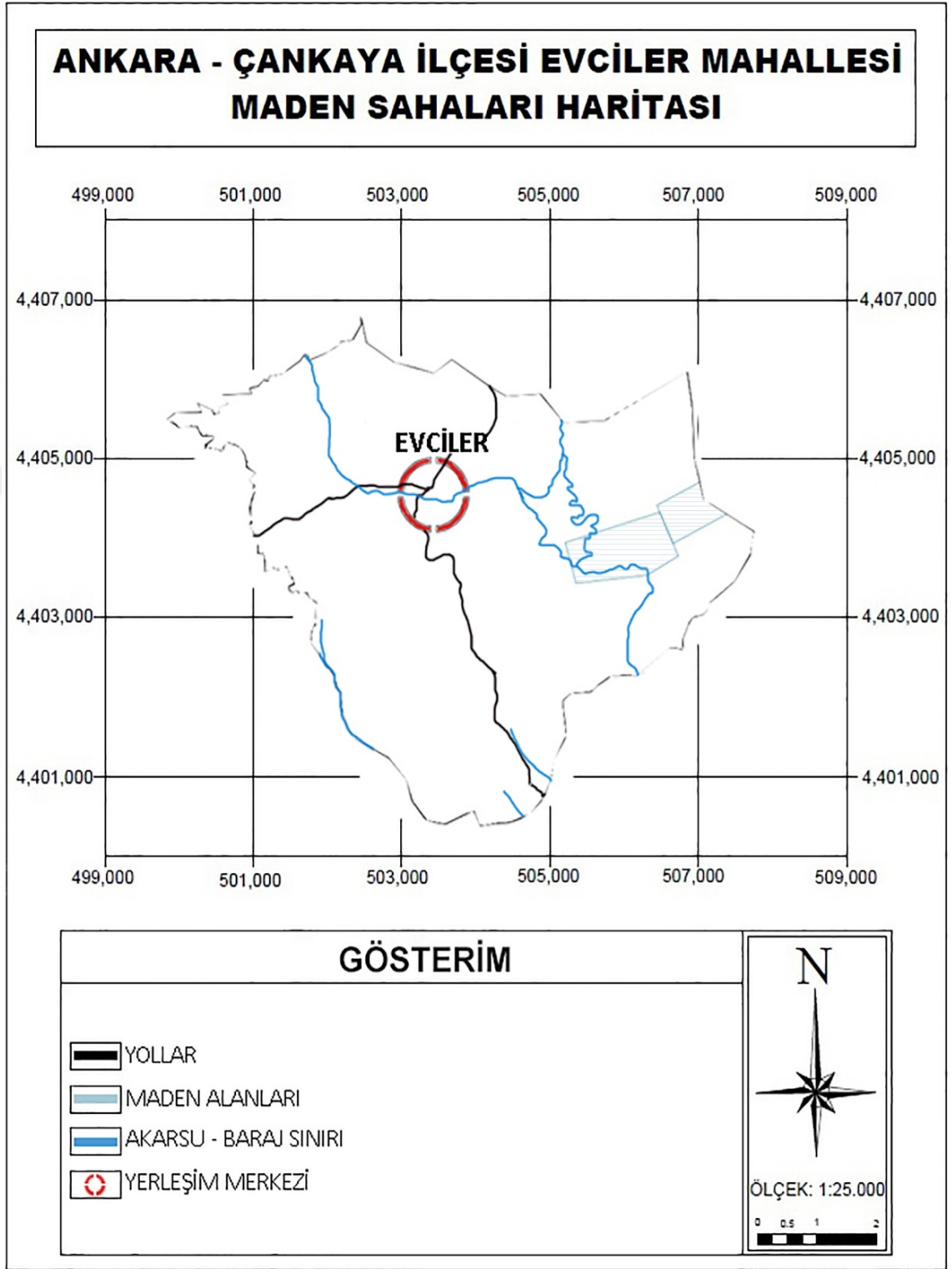
Harita 4.9 Mera Alanları Haritası (Çankaya Belediyesi Kent Tarım Çalışmalarından (2011) revize edilmiştir)

4.3.6 Maden sahaları

Çankaya Belediyesi tarafından mekânsal planlamaya altlık oluşturacak olan maden sahaları araştırması çalışma süresince tamamlanmamıştır. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün onaylı işletme ruhsatı evraklarına bakıldığında Evciler Mahallesi'nin sınırı dâhilinde maden ruhsatı verilmiş alanın var olduğu yönündedir. Fakat Maden Tetkik ve Arama Müdürlüğü'nün bilgileri doğrultusunda teyit edilmemiştir.

İnceleme alanı ve yakın çevresinde yaygın olarak bulunan Miskinedere Formasyonu (Tmi), konglomera-kumtaşı-çamurtaşı-marn ardalanması içinde, yer yer kalın tabakalar halinde evaporitik jips (alçıtaşı) oluşumları vardır. Alanda işletmeye uygun jips oluşumlarına rastlanmıştır. Jips, değerli bir endüstriyel hammaddedir. Bölgede, işletilen birkaç jips yatağı da bulunmaktadır (Anonim 2011a).

Harita 4.10'da Evciler Mahallesi sınırlarına giren ruhsatlı maden alanlarının haritası verilmiştir.

Harita 4.10 Maden Sahaları Haritası (Çankaya Belediyesi Kent Tarım Çalışmalarından (2011) revize edilmiştir)

4.4 Kırsal Yerleşim Peyzaj Karakter Analizi

Kent ve kırsal yerleşimler sosyal ve ekonomik yapısı ile çok farklı karakterlere sahiptirler. İnsanların ilk yerleşik hayata geçişi göz önüne alınırsa kırsal yerleşimler kent oluşumundan önce meydana gelmekte ve tarımsal faaliyetler ilk yerleşim yerlerini oluşturmaktadır. İnsanlar göçebe hayat sonrası süregelen zamanla kazandıkları kültürleri ile ekolojinin zenginliğini birleştirerek doğaya her yönüyle uyum sağlayan kırsal yerleşimleri oluşturmuştur. Kırsal yerleşimlerin karakterleri ekolojik bir denge oluşturmasının yanı sıra geleneksel yapıyı da göstermektedir. Bu yüzden kırsal yerleşimler yöresel karakterleri ile önemlidir, zamanla kentleşme sürecine girmeye zorlanırlarsa aynen günümüz kentlerinde yaşanan kimlik kaybı sorununu yaşayacaklardır.

Peyzajlar tarihsel süreci ve doğal oluşumları ile insan etkileşiminin oluşturduğu değişikliklerin gözlemlenmesini sağlayan ve bu özelliği ile mekânın kimliğinin açıklanabilmesi için bize bilgi veren en önemli unsurlardan biridir. Peyzaj kimliğini dikkate almak planlama çalışmalarının daha gerçekçi ve sürdürülebilir olmasını sağlayacaktır. Bu sayede gelecek nesillere kırsal ve kentsel peyzajların devamlılığını sağlayan alanlar bırakılabilecektir. Çalışma kapsamında da belirtildiği gibi, kentsel alanların yakın çevresinde yer alan kırsal yerleşimlerin peyzaj karakterlerinin özgünlüğünü yitirme riski bulunmaktadır. Bunu önleyebilmek amacıyla, kırsal yerleşim envanter ve analizlerinin doğal, kültürel ve görsel peyzaj özelliklerinin dikkate alınarak gerçekleştirilmesi gerekir. Tez ile böyle bir çalışma Evciler Mahallesi kırsal yerleşimi örneğinde gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma örneğinde; peyzaj özelliklerinin ayırt edici niteliklerinin ve bunu oluşturan öğelerin analizi yapılmaktadır, çalışma yöntemi ile mekânsal kimlik kaybını önleyebilecek bilgilerin kaydına ilişkin standart bir bilgi formu kullanımı ortaya konulmuştur. Özetle peyzaj karakter analiz ve değerlendirmesi ile çalışma alanının sürdürülebilir bir peyzaj olmasına ve peyzaj karakterinin kaybının engellenmesine katkı da bulunulmaya çalışılmıştır.

Bazı kırsal yerleşimlerin kendine özgü karakterini hala devam ettirdiği günümüz çalışmalarında görülmektedir. Fakat çoğu kırsal yerleşimin tarımsal faaliyet, sosyal

yapı, doğal çevre, konut, yapılar, rekreasyonel etkinlikler ve yaşayış ritüelleri ile gelenek ve tarihi süreci tam anlamıyla devam ettiremediği görülmektedir. Bu kırsal yerleşimlere bir örnek olarak çalışmanın yapıldığı Evciler Mahallesi verilebilir. Evciler Mahallesi belirli bir sınırdan kalmıştır ve ekonomik yapısı büyük ağırlıkla tarıma dayalıdır. Bu konuda ileriye dönük koruma ve kullanmaya yönelik çalışmalar olması için bu yerleşimin karakteri değerlendirilmiştir. Evciler Mahallesi'nin sahip olduğu her bir nitelik yerinde korunmalı ve geliştirilmelidir. Ayrıca çalışma devam ederken sadece alanın sınırlarının değil yerleşime ulaşana kadar ki güzergâh ve komşu yerleşimlerin de bu karakterin oluşumuna etki ettiği ve benzer özellikler gösterdiği görülmüştür bu nedenle yerinde korunmasına ve gelişmesine katkı sağlanması çok önem arz etmektedir.

4.4.1 Evciler kırsal yerleşiminin peyzaj karakteri

Kırsal yerleşimin karakteri değerlendirilirken; yerleşimin genel özellikleri, doğal peyzaj özellikleri ve kültürel peyzaj özellikleri ve bu özelliklerin şekillenmesinde rol oynayan bileşenler irdelenmiştir. Bu özellikler diğer kırsal yerleşimlerde benzer bazı özellikleri barındırır da her kırsal yerleşimin kendine özgü niteliklerinin daha fazla olduğu söylenebilir.

Kırsal yerleşimin karakteri değerlendirilirken birkaç yöntem birlikte kullanılmıştır. Bunlardan biri peyzaj karakterini tespit etmeye yönelik değerlendirme matrisidir. Matris üzerinde değerlendirilen ve ifade edilen bilgiler Çankaya Belediyesi, Meteoroloji Genel Müdürlüğü, Türkiye İstatistik Kurumu, arazi çalışmaları ve anket çalışmaları ile sağlanmıştır. Matrise göre üç bileşen bulunmaktadır; doğal kimlik bileşeni, kültürel kimlik bileşenleri-I ve kültürel kimlik bileşenleri-II olmak üzere, bu bileşenler ile zayıf, orta ve baskın karakterler belirlenmektedir.

Doğal kimlik bileşeni 6 başlık altında incelenmiştir (Şekil 4.20). Bu bileşenler; topografya, jeoloji, su yüzeyleri, su kaynakları, flora/bitki örtüsü ve fauna başlıklarından oluşmaktadır. Bunların içinde topografya karakter oluşumunda baskın bir

uzak olması, hayvancılık için yetiştirme ortamlarının evlere yakın hatta bitişiğinde konumlanması, yapı malzemelerinin çoğunluğunun o bölgeye ait olması, ulaşımın birkaç seçenikle çözülmesi gibi durumlar belirleyici olmasına örnek olarak verilebilmektedir. Mahallelinin toprağı nasıl kullandığını doğal özellikler belirlemiştir. Arazinin bulunduğu coğrafyaya bütün olarak bakıldığında peyzaj ve estetik açıdan doğaya uyum sağlayan bir yerleşim karakterinin olduğu hemen fark edilmektedir. Topografyanın hareketli olmasından yapılar daha yakın ve vadi içinde konumlanmakta, bozkır bitki örtüsü karasal iklimi ve dağlık arazi yapısını vurgulamaktadır. Bu özellikler ile yerleşimin unsurları uyum içindedir. Ayrıca gözü rahatsız eden bir unsur da bulunmayışı bu uyumu desteklemektedir.

Yerleşimin jeolojik yapısı; sunduğu oluşumlar ve görsel özellikleri ile peyzaj karakterini farklılaştırmaktadır. Çankaya Belediyesi'ne göre, yerleşimin jeolojik yapısının volkanik kayaç olduğu çalışma verileri arasındadır. Kayaç yapısından dolayı yerleşimde irili ufaklı pınarlar bulunmaktadır (Anonim 2011a). Arazi sörveyinde yerleşimin çok sayıda çeşmeye sahip olduğu ve yapılan ankette de içme suyunun tamamının doğal kaynaklardan elde edildiği bilgisine ulaşılmıştır. Ayrıca, yine Çankaya Belediyesi Jeolojik İnceleme Raporunda, kayaç yapısından dolayı mera hayvancılığının kolaylaştığı söylenmektedir ve Evciler Mahallesi çevrelerinde yüksek tepeleri ve dik yamaçları oluşturan kayaçların belirgin süreksizlik sistemlerine sahip olduğu belirtilmektedir. Bu süreksizliklerin, kayaç içinde açılan yol-temel-taş ocağı yarmalarında kaya düşmesi sorununu doğuracağı ve bu kesimlerde inen yüzeysel sular köy yerleşimlerinde ve vadi tabanlarında su baskınlarına, yamaçlar üzerinde ise toprak kaymalarına ve moloz akmalarına neden olacağı vurgulanmaktadır (Anonim 2011a).

Yerleşimin yakın çevresinde ekonomik gelir sağlayacak bir su kaynağı bulunmamaktadır. Onun dışında yakın civarında yeraltı kaynakları olarak çeşmeler dışında bir su varlığına da rastlanmamaktadır. Fakat bir baraj projesine başlanmıştır. Gelecek yıllar için Evciler yerleşiminin ekonomik ve rekreasyonel ihtiyaçları düşünüldüğünde hidrolojik açıdan daha zengin olacağı öngörülmektedir. Yerleşim yakınında su yüzeyi bulunmaması turizm, rekreasyonel, ulaşım, tarımsal aktivitelere kaynak bakımından yerleşimi olumsuz etkilemektedir.

Flora/bitki örtüsü mekâna boyut kazandırdığından kırsal dokular için önemlidir. Kırsal yerleşimin bitki örtüsü, bulunduğu coğrafyanın güzel örneklerindedir. Bitki örtüsüne baktığınızda karasal iklimin yerleşimi karakterize ettiği göze çarpmaktadır. Yerleşimin genelinde step bitki örtüsü hâkimdir, dere kenarlarında ise; kara kavak (*Populus nigra*) ve söğüt (*Salix spp.*) gibi bazı hızlı yetişen türlerin az sayıda da olsa örneklerine rastlanmaktadır. Anket çalışmasında yakın bazı mesafelerde makilik alanların olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Kırsal yerleşimin peyzajındaki topografya ile bitki örtüsünün uyumlu silueti çok belirgin bir şekilde görülmektedir (Şekil 4.21). Bitki örtüsünün topografyayı takip eden yayılış alanı ve yüksekliğe bağlı karakter değişimleri peyzaj değeri bakımından önemlidir.

Şekil 4.21 Kırsal yerleşimin peyzajındaki topografya ve bitki örtüsünün uyumu (Anonim 2015c)

Fauna açısından yöreye özgü, nesli tükenmekte olan bir türün bilgisine rastlanmamıştır. Daha önceki çalışmalara ve yapılan anket çalışmasına göre kontrolsüz yapılan avcılık ve tarımda kullanılan kimyasallar yörede mevcut olan faunaya zarar vermektedir. Yörede

bulunan hayvan türleri tavşan, tilki, kurt, bildircin, keklik gibi kırsal yerleşimde sıklıkla rastlanan türlerdir.

Kültürel kimlik bileşenleri insanların doğayı kullanması sonucu doğanın fiziksel yönden şekillenmesini anlatmaktadır. Tamamen insanlar tarafından oluşturulan yapısal mekanları kapsamaktadır. Bu bileşenler yerleşimin peyzaj karakterinin oluşmasında doğal kimlik bileşenleri kadar önemlidir.

Kültürel kimlik bileşenleri-I; yerleşimin fiziksel yapısı, üretim peyzajı, mimari karakter, dış mekan kurgusu, ulaşım, kültürel bitki dokusu ve çevresel kontrol yöntemleridir (Şekil 4.22).

Kırsal alanın yerleşim fiziksel yapısı topludur. Etrafında bulunan tepeler yapılaşmayı ve yerleşimi şekillendirmiştir. Konutlara bakıldığında yerleşimin arazi yapısının morfolojik özellikleri dikkate alınarak oluşturulduğu fark edilmektedir. Arazinin eğiminden dolayı yamaçlar tercih edilmiş ve iklimsel bileşenlerde göz önüne alınarak bir yerleşim oluşturulmuştur. Kırsal yerleşimde yakın çevre ve komşuluk ilişkileri gözlemlenmiştir.

Üretim peyzajı olarak tahıl köyüdür. Yerleşimde nohut, yulaf, buğday ve arpa gibi kuru tarım faaliyetleri ağır basmaktadır.

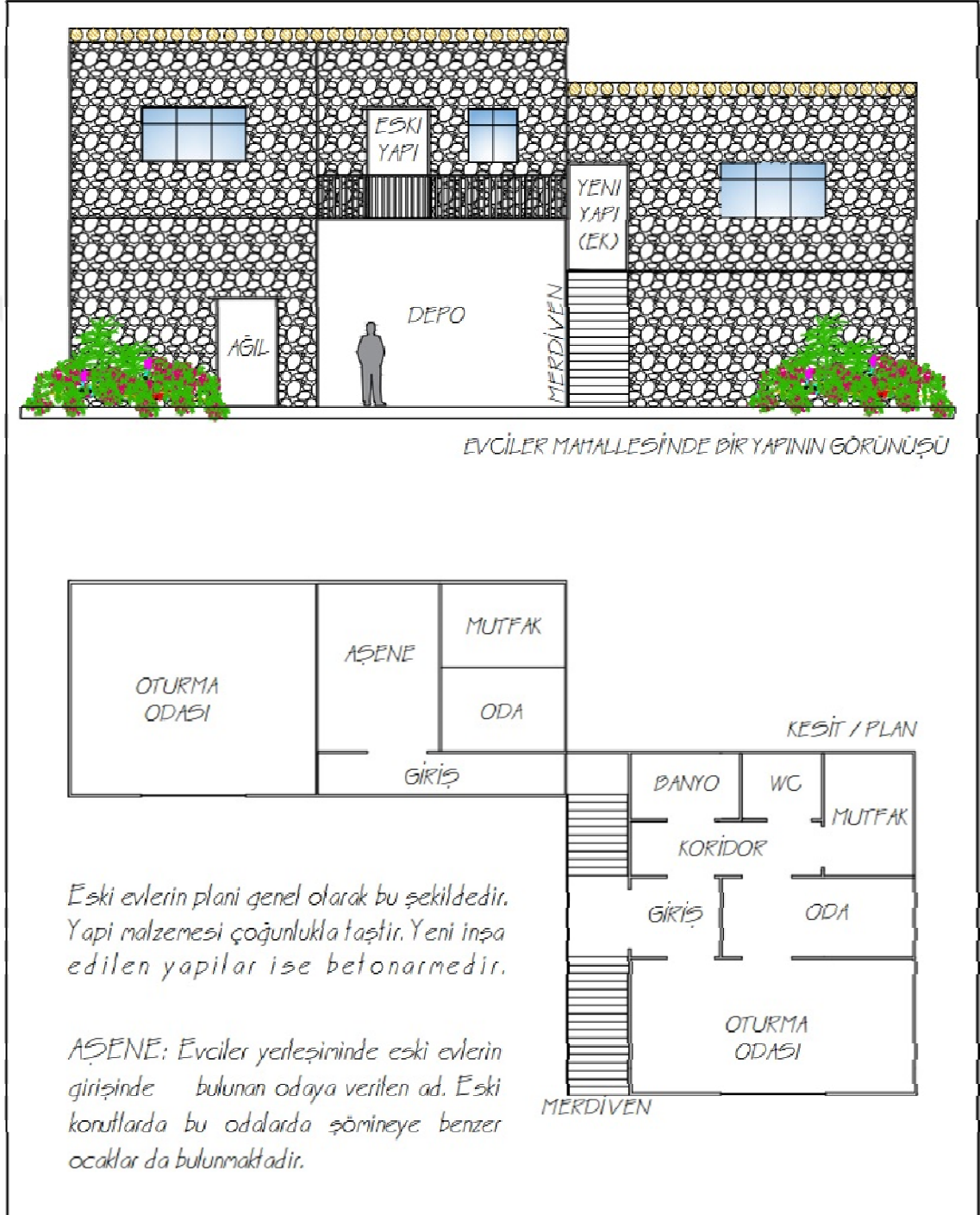
Yerleşimde konut, ağıllar, köy konağı, okul ve cami harici bir yapı yoktur. Ağıllar genelde konutlara eklenti şeklinde bulunmaktadır. Eski konutlar taştan ve iki oda bir mutfak şeklinde yapılmaktayken daha sonra konutlara eklentiler yapılmıştır. Yeni inşa edilen konutlar ise betonarmedir. Yapılaşmada akrabalık ilişkileri hala devam etmektedir. Aynı konut içerisinde ortalama iki aile yaşamaktadır.

Mimari karakter bakımından genelde konutların bulunduğu yerleşimde çiftlik yapıları, anıtsal yapı, endüstriyel yapı, arkeolojik kalıntı gibi yapı tipleri bulunmamaktadır. Bu durum, yerleşimi ekonomik ve sosyal aktivite olarak olumsuz yönde etkilemektedir. Yapı malzemesi olarak genelde mevcut olan kaynaklar geleneksel yöntemlerle kullanılmıştır. Kırsal yerleşimdeki yapılar incelendiğinde modernleşme ile birlikte kullanılan yapı malzemelerinin değişimi fark edilmektedir. Eskiden yapılarda taşın sıkça kullanıldığı gözlemlenmekte, şu an ise yapı malzemesi olarak tuğla ve biriket kullanımı daha fazladır.

Kırsal yerleşim içerisinde yer alan yapılar ve yapıların bir araya geliş düzenleri, fiziksel anlamda iklime ve topoğrafyaya bağlı olarak biçimlenmektedir (Erdem 2012). Buna göre Evciler'in yapılarına bakıldığında konutlar birbirine yakın ve konutların avluları bitişik olarak konumlanmaktadır. Ağılların konutlara bağlantılı şekilde biçimlendiği gözlenmiştir. Bu özelliklerle yerleşim kendine has bir peyzaj karakteri kazanmaktadır.

Evciler yerleşimindeki mimari karakter ve fiziksel biçimleniş bir konutun planı çizilip, görsel olarak anlatılmaya çalışılmıştır (Şekil 4.23). Mahallede bulunan bazı eski konutlar ve ağıllar incelenmiş ve fotoğraflanmıştır (Şekil 4.24-4.28).

Şekil 4.23 Evciler Mahallesi'nde bir konutun plan ve görünüşü (Orijinal 2015)

Şekil 4.24 Evciler Mahallesi'nde bir konuttan bazı örnekler (Orijinal 2015)

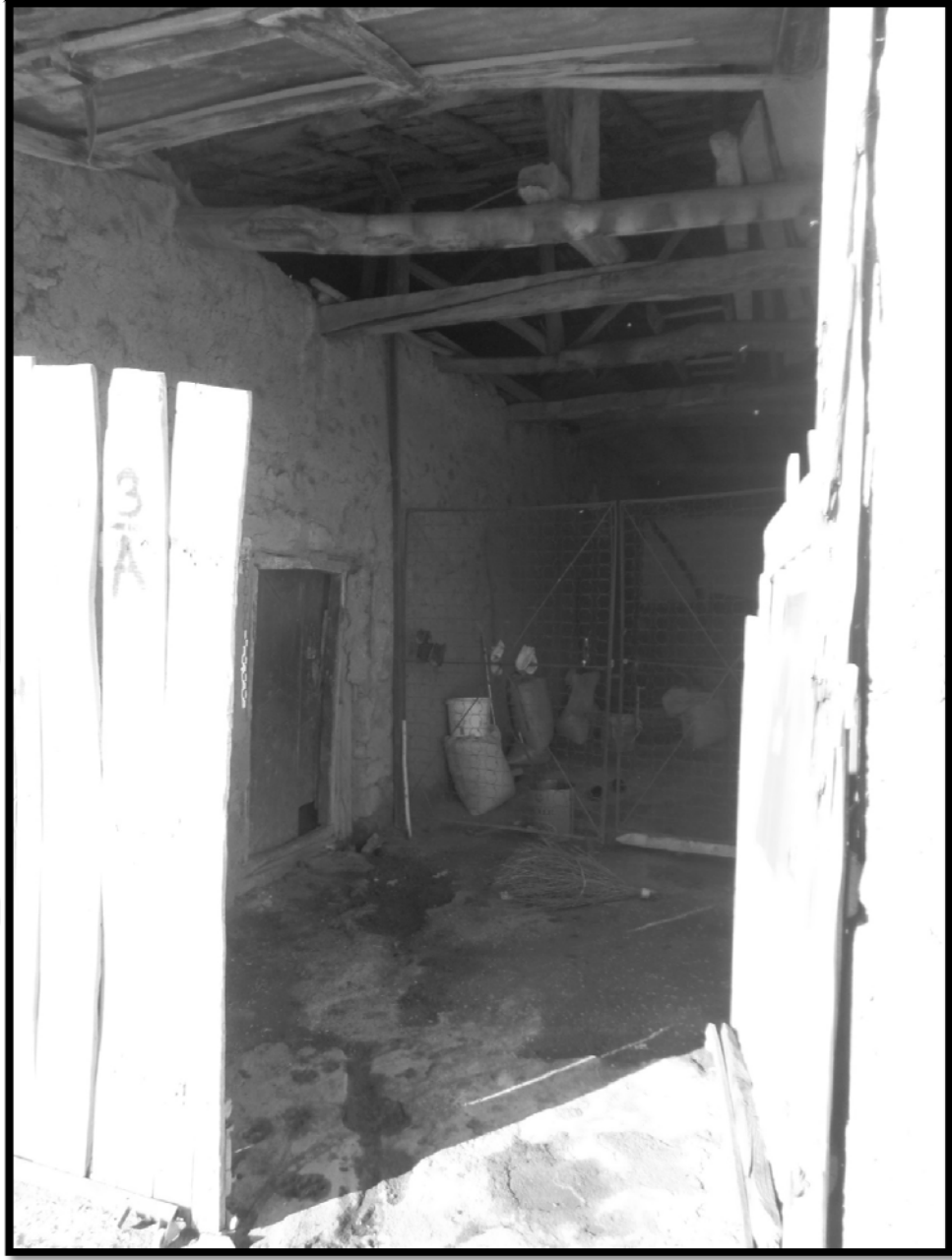
Şekil 4.25 Evciler Mahallesi'nde bir konuttan bazı örnekler (Orijinal 2015)

Şekil 4.26 Evciler Mahallesi'nde bulunan evlerin ağıllarından bazı örnekler (Orijinal 2015)

Şekil 4.27 Evciler Mahallesi'nde bulunan evlerin ağıllarından bazı örnekler (Orijinal 2015)

Şekil 4.28 Evciler Mahallesi'nde bulunan evlerin ağıllarından bazı örnekler (Orijinal 2015)

Evciler engebeli bir arazi yapısına sahip olduğundan yapılar topoğrafyaya uyumlu kademeleme oluşturacak şekilde ilişkilendirilmiştir. İklimsel olarak daha sıcak olması açısından konumlanmada yamaçlar tercih edilmiş ve konutlar birbirinin görüş alanını kısıtlamayacak şekilde konuşlanmıştır. Refere edilen peyzaj kimlik özelliklerini

değerlendirme matrisinde bulunan arazi ile olan ilişkilerden sadece kademeleme mimari karakteri görülmüştür.

Eski yapılarda yapı malzemesi olarak taş kullanılmasına rağmen günümüzde artık beton ve kiremit kullanılmaktadır. Dış mekân kurgusunda pazar yeri, meydan, park ve çay bahçeleri gibi kamusal kullanılan bileşenler bulunamamaktadır. Buluşmalar, kutlamalar, ziyaretçileri karşılama ve toplanma alanı olarak köy konağı kullanılmaktadır. Yerleşimin dış mekânı olan sokaklar eğimli ve dar-kıvrımlı olarak kurgulanmıştır. Açık mekân kurgusunda yerleşimde çeşmeler çok önemli yere sahiptir. Peyzaj unsurlarından en fazla çeşmeler kullanılmış ve bu unsur işlevsel olarak yaşantıda önemli bir bileşendir.

Kırsal alanların gelişmesinde ulaşımın yeri göz ardı edilemez. Bu noktada yerleşime ulaşım kolay ve iki ayrı asfalt güzergâhtan sağlanmaktadır. Yerleşimin yakın çevresinde ise patikalar ve toprak yollarla ulaşım sağlandığı tespit edilmiştir.

Kültürel bitki dokusunda, açıklıklar kapalı bitki örtüsünden fazladır. Açıklıkları mera ve tarım yüzeyleri oluşturmaktadır. Yerleşimin bitki dokusunu step ve soliter bitkiler oluşturmaktadır. Çevresel kontrol önleminde rüzgâr ve toz perdesine, maden ve su ıslahına gerek olmadığı için sınırlamalara çok ihtiyaç duyulmamış, yer yer teraslama yapılmıştır.

Tezcan (1970)'a göre, Kırsal yerleşimlerin peyzaj kimliğinin en önemli parçası yerleşimde süregelen, belirli bir canlılığa sahip sosyal yaşantı ve bu yaşantıya bağlı olarak gelişen ekonomik aktivitedir (Erdem 2012). Sosyal yaşantıyı canlı tutmak için kırsal alana özgü karakteri oluşturan geleneksel değerlerin sürekliliği korunmalıdır.

Yapılan anket çalışması ve gözlemlerden yola çıkarak, Evciler'de geleneklerin, eski gündelik yaşantının ve örf-adetlerin devam ettirilmediği görülmüştür. Matris, anketle desteklenerek, kırsal yerleşimin sosyo-kültürel etkileşimi detaylı olarak anlatılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, kültürel kimlik bileşenleri-II; yerel ekonomik yapı, etnik-

4.4.2 Evciler Mahallesi kırsal peyzaj karakteri

Bu peyzajda bölge ve alt bölge ölçeğinde bir peyzaj karakteri tanımlaması yapılmıştır.

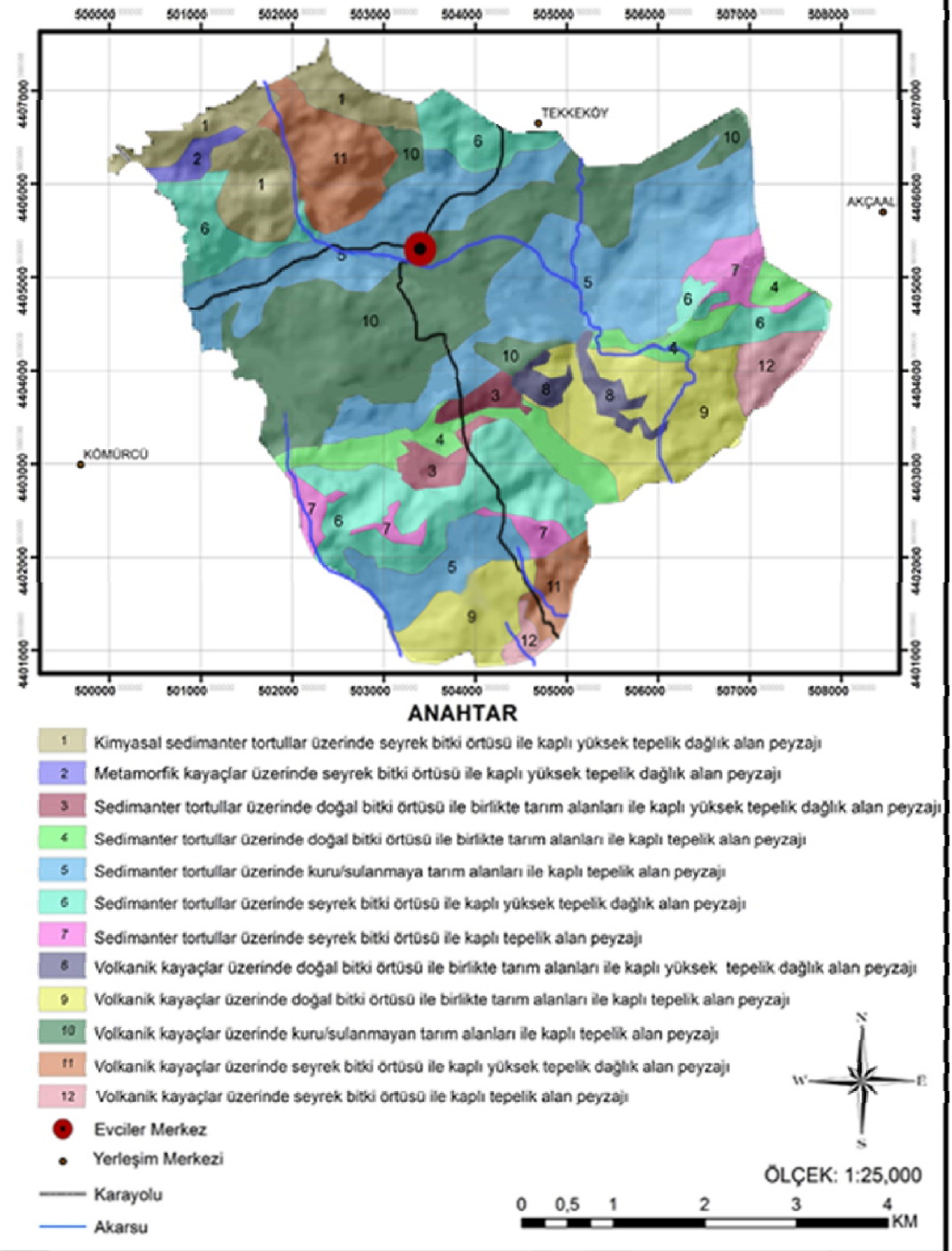
“Avrupa Peyzaj Sözleşmesi'nin Uygulanması Yolunda Türkiye Sempozyumu” IV. Çalışma Grubu, ulusal ölçekte bir peyzaj sınıflandırma çalışması için değerlendirilmesi gerekli temel katmanları belirlemiştir. Bunlar (Şahin vd. 2013):

1. İklim özellikleri
2. Jeolojik yapı
3. Jeomorfografya
4. Peyzaj deseni

Yerleşimin bulunduğu kırsal alanda peyzaj karakter tipleri, bölge ve alt bölge ölçeğinde veri ayrıntısına sahip peyzaj bileşenlerinin karşılaştırılmasıyla belirlenmiştir (Harita 4.11).

Yerel peyzaj karakter özelliği bölge ölçeğinde farklı olmakla birlikte topografik hareketlilik açısından irdelendiğinde kapalı bir peyzaj içerisinde yer almaktadır. Alt bölge ölçeğinde peyzaj karakter tiplemesine gidilememiştir bunun nedeni kırsal yerleşime ait herhangi bir kurumda detaylı harita (iklim haritası, 1/5000) olmayışından kaynaklanmaktadır. Yerleşimin peyzaj karakteri vadi içerisinde yamaçlara yerleşmiş kırsal peyzajdır.

ANKARA - ÇANKAYA İLÇESİ EVCİLER MAHALLESİ PEYZAJ KARAKTER TİPLERİ

Harita 4.11 Alanın peyzaj karakter tipleri (Orijinal 2016)

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

5.1 Bulguların Çalışma Alanı Olan Evciler Mahallesi Açısından Değerlendirilmesi

5.1.1 Kırsal yerleşimin miras değeri

Araştırmalar ile alanın peyzaj karakteri tespit edilirken, kırsal alanın mevcut durumu ortaya konulmaya çalışılmış bunun yanı sıra halkın görüşü alınarak yerleşimin potansiyeli topluca değerlendirilmiştir. Kırsal yerleşimin kente uzak bulunmasına rağmen kendine özgü yaşam rituellerinden koptukları ve gelişim adına pek bir değişim sürecinin de olmadığı görülmüştür.

Yerleşimde gelenek ve görenekler günümüzde tam anlamıyla devam ettirilmediği için sürdürülebilirliğinin nasıl sağlanacağı öngörülmemiştir. Daha önce uygulanan gelenek ve görenekler mahallede yaşayan ve bilgi sahibi olan kişilerin yönlendirmesi ile, yeniden canlandırılması ile ilgili çalışmalar yapılabilir.

Evciler Mahallesi belediyeye bağlanmış olsa da eski köy yaşantısına devam etmektedir ve arazi sörvey sırasında da bu yaşantılarını devam ettirme konusunda istekli oldukları fark edilmiştir. Kentleşme, imarlaşma gibi bir çabaları yoktur fakat yaşam standartlarının iyileşmesi için bazı beklentileri vardır.

5.1.2 Kırsal yerleşimin ekonomik değeri

Evciler Mahallesi'nde gelir kaynağı olarak tarım önemli olduğu kadar hayvancılık da önemlidir. Hayvanlar genellikle arazide otlatılarak beslenmektedir. Mera alanlarının çoğaltılmasına teşvik edilerek hem geleneksel ve az kaynaklı yem üretiminden, verimli yem üretimi geçişine katkı sağlanabilir hem de toprak erozyonu oluşumu meralar sayesinde ortadan kaldırılabilir. Yem bitkileri üretim yöntemleri konusunda üreticilere bilgilendirme yapılarak, yem bitkileri yetiştiriciliğine özendirilmelidir. “Türkiye

Mimarlar ve Mühendisler Odası Birliği (TMMOB) Ziraat Mühendisleri Odası'nın Büyükbaş Hayvancılık konusunda hazırlamış olduğu raporda (2015); 1980 yılından bu yana Türkiye`de nüfusun %70'in üzerinde (yaklaşık 44 milyondan 77 milyona) artmasına karşılık, toplam hayvan varlığının %32 düzeyinde gerilediği (yaklaşık olarak 85 milyondan 57 milyon başa düştüğü) görülmektedir” (Anonim, 2016c). Bu verileri bakıldığında ülkemizde hayvancılığın ve besiciliğın azaldığı anlaşılmaktadır. Evciler Mahallesi gibi hayvancılığın yapılmaya devam edildiği yerlerdeki potansiyel kullanılarak, ülkenin kırmızı et üretimi karşılanabilir. Bunun için Evciler Mahallesi ve diğer hayvancılıkla uğraşan mahalle ve köylere teşvik edici projeler ve uygulamalar oluşturulmalıdır. Kente yakın olan fakat doğal üretim ve yaşamayı devam ettiren bu tür yerleşimler hayvancılık ve besicilik açısından potansiyeli yüksek yerlerdir. Bu proje ve uygulamalar ile bu mahallelerin ekonomisine katkı sağlanabilecektir. Aynı zamanda bu yerleşimlere yakın yerlerde işletme ve mezbahaların kurulması ile çevre iller için de istihdam olanağı sağlanabilecektir. Bu sayede daha sağlıklı, verimli ve kaliteli ürünler çıkarılıp, ülke ve kırsal yerleşimlerin ihtiyaçları karşılanabilecektir. Birkaç akılcı çözüm ile Evciler Mahallesi gibi yerleşimler kentleşmeden geleneksel yaşantılarını beklentileri karşılanarak sürdürme olanağı yakalayabilirler.

Evciler Mahallesi'nde bulunan tarımsal kalkınma kooperatifinin idari ve mali açıdan güçlendirilmesi, etkin çalışması için ilgili kurumlarla koordinasyonu konusunda yol gösterilmesi, kooperatifler bünyesinde istihdam edilecek ziraat ve gıda mühendisleri aracılığıyla planlanacak tüm çalışmaların kooperatifler üzerinden yapılması yerleşimin ekonomik kalkınması açısından önemlidir. Tarımsal ve hayvansal ürünler için yerleşime yakın mesafede toplama, işleme ve pazarlama tesisleri kurulması düşünülebilir. Pazarlama açısından talep çekecek bir unsur olan kırsal yerleşimdeki organik ürünlerin tanıtımı yapılabilir. Bu sayede üretimin artmasıyla genç nüfusun kente olan göç hareketi azaltılacaktır. Evciler Mahallesi'nin bitkisel üretim ürünlerinden elde edilerek yapılmış olduğu pekmez, reçel, marmelat, turşu, konserve, kurutma sebze ve meyvelerin kentlerde satışına başlanarak ve üretilen ürünler organik ürün olarak sertifikasyon koşullarını sağlıyorsa bu alanda da satışa başlanarak mahallenin reklamı sağlanabilir.

Alanda bulunan düşük debili yüzey suları mera hayvancılığı için önem arz etmektedir. Evciler Mahallesi'ndeki yüzey sularından genellikle çeşmeler oluşturulduğu için içme suyu ve mera hayvancılığının ihtiyacını karşılamaktadır.

Evciler kırsal alanının peyzaj karakter analizini ve değerlendirmesini yaparken; araştırma süresince aynı zamanda kırsal yerleşimin sağlıklı gelişmeye yönelik planlama süreçleri, imkânları ve yetersizleri göz önünde bulundurulup, ileriye dönük koruma ve gelişim önerileri de aktarılmaya çalışılmıştır.

Anket çalışmalarda Evciler kırsal yerleşimde yaşayan halka yetiştirilmesi istenilen ürünler sorulduğunda arıcılık/bal üretimi için istekli oldukları sonucu çıkmıştır. Yerleşimin yapısı arıcılık faaliyetleri açısından coğrafi açıdan yüksek rakımlı olması ve doğal bitki örtüsü bakımından uygun olabilir. Bölgede yapılan çalışmalarda bu görüş desteklenmektedir.

Çankaya Belediyesi faaliyet raporlarına bakıldığında Evciler Mahallesi ve çevre mahallelerde bağcılık ve Ankara armudu yetiştiriciliği yapılmış fakat günümüzde bu alanlar bakımsızlık ve hastalık nedeniyle yok olmuş sonrasında ise belediyeye geçiş ile birlikte arazi fiyatlarının yükselmesi sonucu elden çıkarılmıştır.

Kırsal yerleşime yapılan ziyaretlerde yapılan yazılı ve sözlü ifadelerde görülmüştür ki; bitkisel üretim yanında bazı aromatik ve tıbbi bitkilerde toplanmaktadır. Bunlardan başlıca kullanılan bitkiler; kuzukulağı, yarpuz, nane, madımak, çiğdem, geven kökü (daha çok hayvan yemi olarak) ve mantardır. Mantar çeşitlerinden; göbek mantarı, domalan mantarı ve kara mantar olarak bildikleri mantarları sıkça tüketmektedirler. Ekonomik getiri olarak düşünüldüğünde bu mantarlar yerleşimde yetiştiriciliği sağlanarak satışa sunulabilir.

5.1.3 Kırsal yerleşimin dönüşüm değeri

Kırsal yerleşimdeki sorunlu konular belirlenip, yaşanılabilir ve sağlıklı bir alan haline getirmek için ne gibi dönüşümler yapılacağı düşünülmüştür. Dönüşümün belirlemiş olduğumuz peyzaj karakterine uygun şekilde yapılması alanın karakter değeri için önemlidir. Kırsal alanda bulunan konutlar, ağaçlar, ambarlar, köy konağı, doğal bitki örtüsü, mevcut su alanları ve üretim teknikleri peyzaj karakterine paralel olarak yapılması, yörenin kimliğine ve dokusuna aykırı uygulamalardan kaçınılması gerekmektedir.

Halk ile yapılan görüşmelerde mahalle içi ve mahalle dışı ulaşım sağlanan yolların düzeltilmesi ve bakımı için yoğun istek olduğu görülmüştür. Hava koşullarının sert ve yağışlı geçtiği zamanlarda mahalle halkı ulaşım zorluğu yaşamaktadır. Mahalle içi yolların da dar ve bakımsız olması, araçların rahat geçişini engellemektedir. Yolların düzeltilmesi ile ulaşımın daha rahat ve daha yoğun olacağı düşünülmektedir.

“Evciler Mahallesi deprem riski taşımaktadır ve zaten daha önceki depremlerden konut ve diğer yapılar etkilendiği için yeniden yerleşim konusunda isteklidir. Yeniden yerleşim olanakları araştırılmalıdır. Yeniden yerleşim ile modern bir tarım köy kurulması sağlanabilir” (Tatlídil vd. 2011).

Alanın kırsal turizm açısından birkaç potansiyeli göz önünde bulundurulmuş bunlardan birisi olan bisiklet yolları ve dinlenme noktalarının uygulanabilirliği tartışılmış ve bu güzergâhlar Evciler Mahallesi'ne ulaşım güzergâhları üzerinde oluşturulabileceği düşünülmüştür.

5.2 Köy Tasarım Rehberleri Açısından Yerleşim Peyzaj Karakter Analiz ve Değerlendirilmelerinin Önemi

Kültürel peyzaj ve miras değerlerinin teminatı tasarım rehberleri olmalıdır.

Bu tez ile çalışma alanı örneğinde gerçekleştirilen kırsal yerleşim peyzaj karakter analiz ve değerlendirmeleri, tasarım rehberlerinin temelini oluşturmaktadır.

Bu bağlamda (Design Guidance Development In The Countryside (2009), Rural Design Future Landscapes Guides and Projects (2011), Küre Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi (2014), Küre Dağları Milli Parkı Köy Tasarım Rehberleri (Bartın Bölümü) (2014), Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması: Bir Model Önerisi (2014)) başlıklı eserlerde tasarım ilkelerinin peyzaj karakterine dayandığı görülmektedir. Belirtilen kaynaklar incelendiğinde köy tasarım rehberleri öncelikle aşağıdaki konularda bilgi sağlanmaktadır.

1. Yerel özgünlük
  - Aidiyet
  - Peyzaj karakteri
    - Doğal, kültürel ve görsel peyzaj özellikleri
    - Problem analizi
    - Halkın doğa ile etkileşimi ile oluşan yerel bilgi
  - Yerleşim karakteri

Bu temel bilgilerden sonra ise aşağıdaki konularda çalışılan yerleşime ilişkin yapısal, işlevsel ve estetik ölçütler biçiminde temel tasarım ilkeleri yer almaktadır.

2. Tasarım ilkeleri
  - Kullanılabilecek malzemeler
  - Renk kullanımına ilişkin olanaklar
  - Mekân dili
  - Ortak kullanım alanları

- Görsel etki
  - Yapım formu ve teknikleri
  - Sokak tipolojisi
  - Doğal peyzajın hassasiyeti
  - Yerel halkın toprak ve su koruma stratejileri
3. Tasarım süreci
- Veri tabanı oluşturma
  - Halkın katılımı için yöntem belirleme
  - Uzman değerlendirmeleri
  - Tasarım ve uygulama

Evciler mahallesi için herhangi bir planlama ve tasarım çalışması öncesinde bu tez ile ortaya konulan bulgular temel alınarak ve yukarıda belirtilen doğrultusunda tasarım rehberinin oluşturulmasına gereksinim bulunmaktadır.

5.3 Kırsal Yerleşim Peyzaj Karakter Analizi: Yöntemsel İyileştirme Önerisi ve Uygulama Olanakları

Aran (1938), “Evedik Köyü: Bir Köy Monografisi “ başlıklı çalışmasında; köyün ekonomi bakımından durumunu incelemektedir; köyün doğal özelliklerini, idari durumunu, sosyal durumunu, ulaşım ve el sanatları konularına da çözümler sunmaya çalışmıştır. Coğrafik, Morfolojik, Jeolojik, Klimatolojik bakımdan bütün öğeleriyle araştırılmıştır. Bu konu başlıkları Evciler kırsal yerleşimi peyzaj karakterini analiz ederken de kullanılmaktadır. Tarım alanının köy hayatı için önemli olduğu vurgusu Evedik Köyü ve Evciler Yerleşimi için de geçerlidir.

Cengiz (2003), “ Peyzaj Değerlerinin Korunmasına Yönelik Kırsal Kalkınma Modeli Üzerine Bir Araştırma: Seben İlçesi (Bolu) Alpağut Örneği” başlıklı çalışmasında; kırsal alanlardan kentlere olan göç, işsizlik, kırsalda genç nüfusun az olması vb. gibi sorunlara uygun kırsal kalkınma modeli bulmaya hedeflemiş ve Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS) yöntemi ve ekolojik planlama yöntemleri kullanılarak hem subjektif hem de objektif bir araştırma yürütmeye çalışılmıştır. Alan kullanım alternatifleri sunularak,

arazinin kullanıma uygun olduğu saptanmaktadır. Evciler kırsal yerleşimi için böyle bir alternatif sunulmadan tipolojiler ve arazi kullanımı belirlenerek uygun olan öneriler getirilmiştir. Araştırmada kullanılan yöntem envanter için birçok planlama çalışmasında olduğu gibi Mc HARG'ın ekolojik planlama yöntemi, Evciler kırsal yerleşimi ve Seben İlçesi için de kullanılmıştır.

Sarioğlu (2003), “Ankara İli Bala İlçesi Tohumlar, Kömürcü, Evciler Köylerinde Kırsal Kalkınma Potansiyelinin Tespiti Üzerine Bir Araştırma” başlıklı çalışmada; kırsal kesimde yaşayan halkın sorunları ve çözüm önerilerini incelemektedir. Bu çalışma ile aynı alan çalışma alanı olarak seçildiği için ortak bir nokta bulunmaktadır. Bu araştırma verileri, günümüz verileri ile tam uyuşmasa da alanımızın eski ve yeni durumu hakkında karşılaştırma yapmamızı sağlamıştır. Böylece Evciler'in çok fark edilir bir gelişime sahip olmadığı görülmektedir.

Eminağaoğlu (2004), “Kırsal Yerleşmelerde Dış Mekan Organizasyonu-İlgili Politikalar Ve Değerlendirmeler” başlıklı çalışmada; kırsal yerleşmelerin korunması ve geliştirilmesi araştırılırken doğa, toplumsal yapı, özgün konum, özgün kimlik değerleri ile ülke ölçeğinde bir tasarım politikası oluşturularak, yasal çerçevenin sağlanması gerektiğini bunun da tasarım rehberleri ile mümkün olacağı vurgulanmıştır. Bu çalışmaya paralel olarak bu tez çalışmasında da kırsal yerleşimler için köy tasarım rehberlerinin olmazsa olmaz bir uygulama olduğu anlatılmaya çalışılmıştır.

Gündüz (2004), “Ankara İli Kalecik İlçesinde Tarımsal Turizme Uygun Alanların Saptanması ve Tarımsal Turizm Modelinin Oluşturulması Üzerine Bir Araştırma” başlıklı çalışmada; kırsal kalkınmayı amaçlamakta fakat Evciler kırsalının aksine turizm faaliyetlerinin fazla olduğu bir yerleşim için model oluşturulan alanın tarımsal turizme yatkınlığını vurgulamaktadır. Tarımsal faaliyetlerin yönetim ve planlama ile artırılması yönündeki öneriler Evciler çalışmasına alternatif fikirler kazandırmıştır.

Özsüle (2005), “Geleneksel Yerleşimlerin Korunması Açısından Kültürel Peyzaj Değerlendirmesi: Mudanya Örneği” başlıklı çalışmada; bir kültürel peyzaj özelliği taşıyan çalışma alanının geçmişten günümüze nasıl bir değişim geçirdiği, ne kadar

etkilendiği ve bugün nasıl kullanıldığının araştırılması ve bu araştırma sonucunda alanın kültürel peyzaj karakter alanlarının ortaya konulmasını değerlendirmiş kültürel alanlara gereken hassasiyetin vurgulanması sonucu ile Evciler yerleşimi beklentilerini göstermektedir.

Mudanya için, doğal ve kültürel elemanları göz önünde bulundurularak, kent dört farklı peyzaj karakter alanına ayrılarak incelenmiş ve bu bölgelerin farklı bazı özellikler gösterdikleri görölmektedir. Evciler için tek tip yaşama şekli ve dışardan çok sayıda göç almadığı için yerleşimin peyzaj karakterinde kültürel açıdan farklılıklar görölmemektedir.

Yılmaz ve Atik (2006), “Doğal Peyzaj Özelliklerinin Kırsal Yerleşimler Üzerindeki etkileri: Bartın Örneği” başlıklı çalışmasında; kırsal yerleşim alanları ile doğal peyzaj özellikleri arasında var olan etkileşimi belirlemektedir. Evciler kırsal yerleşimi için doğal, kültürel kimlik bileşenlerini içeren matris sonucunda da göröldüğü gibi doğal peyzaj özellikleri kırsal yerleşimler üzerinde fazlasıyla etkilidir. Matriste doğal peyzaj özellikleri yerleşimlerin yapısını etkilemektedir sonucu elde edilmişti, Bartın örneği için elde edilen sonuçta da doğal peyzaj özelliklerinin kırsal yerleşimlerin dağınık veya toplu oluşunda önemli bir etken olduğuna ulaşılmaktadır.

İklim özellikleri, insan yaşamı bakımından olumlu özellikler taşımaktadır. Ayrıca bitki gelişimi ve tarımsal faaliyetler için uygun ortamlar sağlamaktadır (Yılmaz ve Atik, 2006). Tarımsal faaliyetleri ve arazi kullanımını etkileyen faktörle paralel olarak belirtilmektedir.

Ayhan (2007), “Özgün Peyzaj Karakteristiklerine Sahip Mekanlara Yönelik Bir Peyzaj Planlama Yönteminin Ortaya Konulması; Bozcaada Örneği” başlıklı çalışmasında; alan kullanım tipleri değerlendirmesinde her birim için; koruma, yerleşim, tarım ve turizm-rekreasyon ağırlık dereceleri faktörleri içeren Electre yöntemi ile kullanımlar sunulmuştur. Bozcaada'nın tarihi, geleneksel, ekolojik, tarımsal yapısı ve günümüzdeki kullanımları da dahil edilerek, sayısal verilere dayanan, uzmanlar tarafından görüş bildirilen çok yönlü bilimsel bir çalışmadır. Koruma, turizm-rekreasyon, tarım ve

yerleşim kriterleri ile ilçenin bütününe yönelik bir peyzaj planlama yöntemi oluşturulmuştur. Farklı yöntemler kullanılmış olsa da envanter girdileri ve alan tipleri ile benzer değerlendirme matrisi oluşturulmuştur.

Yukarıda belirtilenlerden yola çıkarak tez ile, kırsal yerleşim peyzaj karakter analizi için kullanılan ve incelenen literatür içerisinde en kapsamlısı olduğu görülen modelde (Erdem, M. (2012). Kırsal Yerleşim Peyzaj Kimlik Özelliklerinin Tespiti, Korunması ve Geliştirilmesine Yönelik Değerlendirme Matrisi Önerisi) iyileştirme önerilmektedir. Şekil 5.4’de görülen iyileştirilmiş model Erdem (2012)’in modeline (Şekil 5.1-5.3), Şahin vd. (2013). “Bölge - Alt Bölge (İl) Ölçeğinde Peyzaj Karakter Analizi ve Değerlendirmesi Ulusal Teknik Kılavuzu” çalışmasında bulunan bileşenlerden aşağıdaki konuların eklenmesi ile gerçekleştirilmiştir.

İlave analiz katmanları

- Algısal nitel özellik kimlik bileşeni
- Algısal nicel özellik kimlik bileşeni
- Peyzaj karakter tipi
- Siluet değeri

PEYZAJ KİMLİK ÖZELLİKLERİNİ DEĞERLENDİRME MATRİSİ																																														
YERLEŞİM ADI:														TARİH: / /																																
COĞRAFİ KONUM:														TARİHİ GEÇMİŞİ:																																
BÖLGE:																																														
NÜFUS:																																														
MERKEZE UZAKLIK:																																														
RAKIM:																																														
DOĞAL KİMLİK BİLEŞENLERİ																																														
ÖNEM DERECESİ	TOPOĞRAFYA						JEOLOJİ			SU YÜZEYLERİ							SU KAYNAK.			BİTKİ ÖRTÜSÜ									YABAN YAŞAMI																	
	1	2	3	DAĞ	VADI	OVA	YAMAÇ	TEPE	KIYI	FALEZ	MAGMATİK KAYAÇ	VOLKANİK KAYAÇ	TORTUL KAYAÇ	DENİZ	GÖL	AKARSU	DERE	KURU DERE	ÇAY	HALIÇ	LAGÜN	DELTA	ŞELELE	SU HAYZASI	YERALTI SULARI	TERMAL KAYNAK	SU AKIŞ HATTI	FORMASYON			TIP						NADİR TÜRLER	DOĞAL YAŞAM ALANI	YOK OLMUŞ TÜRLER							
																												KİTLE	GRUP	TEK	KİTLE	GRUP	TEK	KAYNAK	BİTKİSEL	KUMUL				KARIŞIK ORMAN	İBRELİ ORMAN	YAPRAKLI ORMAN	MAKİ	STEP	GALERİ ORMANI	SU KENARI VEJ.
TANIMLAMA:																																														
ARAZİ SÖRVEYİ SIRASINDA OLUŞTURULAN SKEÇLERİN KONULACAĞI ALAN																																														
TOPOĞRAFYA						JEOLOJİK DURUM			SU YÜZEYLERİ							SU KAYNAKLARI			BİTKİ ÖRTÜSÜ									HAYVAN TOPLULUKLARI																		
BASKIN						ORTA			ZAYIF							BASKIN			ORTA									ZAYIF																		

Şekil 5.1 Doğal kimlik bileşenleri - matriste bulunan bileşenler (Erdem (2012) tarafından hazırlanan doktora tezinden uyarlanmıştır)

BASKIN				ORTA				ZAYIF			
YER.FİZİKSEL YAPISI				YER.FİZİKSEL YAPISI				YER.FİZİKSEL YAPISI			
YAPI TİPİ				YAPI TİPİ				YAPI TİPİ			
FİZİKSEL BİÇİMLENMİŞ				FİZİKSEL BİÇİMLENMİŞ				FİZİKSEL BİÇİMLENMİŞ			
ARAZİ İLE OLAN İLİŞKİ				ARAZİ İLE OLAN İLİŞKİ				ARAZİ İLE OLAN İLİŞKİ			
YAPI MALZEMESİ				YAPI MALZEMESİ				YAPI MALZEMESİ			
AÇIK MEKAN BİLEŞENİ				AÇIK MEKAN BİLEŞENİ				AÇIK MEKAN BİLEŞENİ			
SOKAK				SOKAK				SOKAK			
PEYZAJ UNSURLARI				PEYZAJ UNSURLARI				PEYZAJ UNSURLARI			
ULAŞIM				ULAŞIM				ULAŞIM			
KÜLTÜREL BİTKİ DOKUSU				KÜLTÜREL BİTKİ DOKUSU				KÜLTÜREL BİTKİ DOKUSU			
ÇEVRESEL KONTROL ÖNL.				ÇEVRESEL KONTROL ÖNL.				ÇEVRESEL KONTROL ÖNL.			
YER.FİZİKSEL YAPISI				YER.FİZİKSEL YAPISI				YER.FİZİKSEL YAPISI			
YAPI TİPİ				YAPI TİPİ				YAPI TİPİ			
FİZİKSEL BİÇİMLENMİŞ				FİZİKSEL BİÇİMLENMİŞ				FİZİKSEL BİÇİMLENMİŞ			
ARAZİ İLE OLAN İLİŞKİ				ARAZİ İLE OLAN İLİŞKİ				ARAZİ İLE OLAN İLİŞKİ			
YAPI MALZEMESİ				YAPI MALZEMESİ				YAPI MALZEMESİ			
AÇIK MEKAN BİLEŞENİ				AÇIK MEKAN BİLEŞENİ				AÇIK MEKAN BİLEŞENİ			
SOKAK				SOKAK				SOKAK			
PEYZAJ UNSURLARI				PEYZAJ UNSURLARI				PEYZAJ UNSURLARI			
ULAŞIM				ULAŞIM				ULAŞIM			
KÜLTÜREL BİTKİ DOKUSU				KÜLTÜREL BİTKİ DOKUSU				KÜLTÜREL BİTKİ DOKUSU			
ÇEVRESEL KONTROL ÖNL.				ÇEVRESEL KONTROL ÖNL.				ÇEVRESEL KONTROL ÖNL.			

TANIMLAMA:			
1	ÖNEM DERECESİ	MIMARI KARAKTER_ARA ZİLİLE İLİŞ.	KÜLTÜREL BİTKİ DOKUSU
			ÇEVRESEL KONTROL ÖN.
2	ÖNEM DERECESİ	MIMARI KARAKTER_YAPI MALZEMESİ	ARAZI SÖRVEYİ SIRASINDA OLUŞTURULAN SKEÇLERİN KONUSULACAGI ALAN
3	ÖNEM DERECESİ	DİŞ MEKAN BİLEŞENİ	

TANIMLAMA:			
1	ÖNEM DERECESİ	MIMARI KARAKTER_ARA ZİLİLE İLİŞ.	MIMARI KARAKTER_YAPI MALZEMESİ
			DİŞ MEKAN BİLEŞENİ
2	ÖNEM DERECESİ	MIMARI KARAKTER_YAPI MALZEMESİ	DİŞ MEKAN BİLEŞENİ
			DİŞ MEKAN BİLEŞENİ
3	ÖNEM DERECESİ	DİŞ MEKAN BİLEŞENİ	ULUŞIM/İLETİŞİM

TANIMLAMA:			
1	ÖNEM DERECESİ	MIMARI KARAKTER_ARA ZİLİLE İLİŞ.	MIMARI KARAKTER_YAPI MALZEMESİ
			DİŞ MEKAN BİLEŞENİ
2	ÖNEM DERECESİ	MIMARI KARAKTER_YAPI MALZEMESİ	DİŞ MEKAN BİLEŞENİ
			DİŞ MEKAN BİLEŞENİ
3	ÖNEM DERECESİ	DİŞ MEKAN BİLEŞENİ	ULUŞIM/İLETİŞİM

TANIMLAMA:			
1	ÖNEM DERECESİ	MIMARI KARAKTER_ARA ZİLİLE İLİŞ.	MIMARI KARAKTER_YAPI MALZEMESİ
			DİŞ MEKAN BİLEŞENİ
2	ÖNEM DERECESİ	MIMARI KARAKTER_YAPI MALZEMESİ	DİŞ MEKAN BİLEŞENİ
			DİŞ MEKAN BİLEŞENİ
3	ÖNEM DERECESİ	DİŞ MEKAN BİLEŞENİ	ULUŞIM/İLETİŞİM

Şekil 5.2 Kültürel kimlik bileşenleri-I - matriste bulunan bileşenler (Erdem (2012) tarafından hazırlanan doktora tezinden uyarlanmıştır)

		ÖNEM DERECESİ					
		3	2	1			
TANIMLAMA:	BASKIN	YEREL EKONOMİK YAPI			TARIM	YEREL EKONOMİK YAPI	
		GELENEKSEL/SOSYAL GRUPLAR			ORMANCILIK		
		ETNİK-DİL VE DİNİ YAPI			BALIKÇILIK		
		SOSYAL KİMLİK			MADENCİLİK		
		RİTÜELLER/FOLKLORİK DEĞERLER			HAYVANCILIK		
		YÖNETİM POLİTİKALRI			TURİZM		
		YEREL EKONOMİK YAPI			EL-SANATLARI		ETNİK-DİN-KÖKEN
		GELENEKSEL/SOSYAL GRUPLAR			OSMANLI KÖYÜ		
		ETNİK-DİL VE DİNİ YAPI			ALEVİ KÖYÜ		
	SOSYAL KİMLİK			TÜRKMEN KÖYÜ			
	RİTÜELLER/FOLKLORİK DEĞERLER			YÖRÜK KÖYÜ			
	YÖNETİM POLİTİKALRI			GÖÇMEN KÖYÜ			
	YEREL EKONOMİK YAPI			FESTİVALLER	GELENEKSEL YAPI		
	GELENEKSEL/SOSYAL GRUPLAR			BAYRAMLAR			
	ETNİK-DİL VE DİNİ YAPI			ŞENLİKLER			
	SOSYAL KİMLİK			YEREL HALK OYUNLARI			
	RİTÜELLER/FOLKLORİK DEĞERLER			YÖRESEL KIYAFETLER			
	YÖNETİM POLİTİKALRI			BESLENME ALIŞKANLIKLARI			
	YEREL EKONOMİK YAPI			GELENEKLER		YÖNETİM POLİTİKALARI	
	GELENEKSEL/SOSYAL GRUPLAR			YASAL HÜKÜMLER			
	ETNİK-DİL VE DİNİ YAPI			DEVLET POLİTİKASI			
	SOSYAL KİMLİK			YEREL YÖNETİM POLİTİKASI			
	RİTÜELLER/FOLKLORİK DEĞERLER			SİT ALANI			
	YÖNETİM POLİTİKALRI			KORUMA PLANLARI			
	YEREL EKONOMİK YAPI			YATIRIM PLANLARI	ARAZİ YÖN. YAPI		
	GELENEKSEL/SOSYAL GRUPLAR			BİREYSEL ÖLÇEKLİ ARAZİLER			
	ETNİK-DİL VE DİNİ YAPI			ARAZİ ORTAKÇILIĞI			
	SOSYAL KİMLİK			PARSELASYON SİSTEMİ			
	RİTÜELLER/FOLKLORİK DEĞERLER			KOMŞULUK İLİŞKİLERİ			
	YÖNETİM POLİTİKALRI			YARDIMLAŞMA			
			SEÇKİNLER GRUBU				
			AİLE YAPISI				

Şekil 5.3 Kültürel kimlik bileşenleri-II – matriste bulunan bileşenler (Erdem (2012) tarafından hazırlanan doktora tezinden uyarlanmıştır)

ALGISAL NİTEL ÖZELLİK KİMLİK BİLEŞENİ

		Değer			Değer
Doğallık	Doğal		Uyarıcı	Büyüleyici	
	Yarı doğal			İlgi çekici	
	Yapay			Sıradan	
Kuşatma	Açık		Memnuniyet	Güzel	
	Yarı açık			Hoş	
	Kapalı			Hoşnutsuzluk	
Çeşitlilik	Çeşitli		Güvenlik	Güvenilir	
	Tek tip			Huzursuz	
Renk	Renkli			Dominantlık	Korkutucu
	Tek renk		Arazi formu		
	Donuk		Bitki örtüsü		
Çizgi	Hareketli		Su ögesi		
	Kavisli (yarı hareketli)		Tarım		
	Yatay (durağan)		Yerleşim-Kırsal		
Sakinlik	Hareketli		Yerleşim-Kentsel		
	Sakin				

ALGISAL NİCEL ÖZELLİK KİMLİK BİLEŞENİ

Anahtar faktörler	Değerlendirme Kriterleri	Puan	PK	Anahtar faktörler	Değerlendirme Kriterleri	Puan	PK
Arazi Formları	Yüksek reliyef, dik uçurum, sivri tepe, kumul, vadiler, kanyon, kayalıklar, lavlar	5	5	Renk	Diğer bileşenler ile hoş giden zıtlık, canlı ve zengin renk	5	5
	Orta reliyef, ilginç erozyon desenleri, dik tepe, tek tepe, dar tepe, farklı ölçü	3			Bileşenler ile zıtlık, orta yoğunlukta, zengin ama baskın olmayan renk	3	
	Çok az reliyef, küçük yuvarlak tepeler, düzlükler, sıradan peyzaj	1			Yumuşak goze çarpmayan renk kombinasyonları, zıtlıklar	1	
Vejetasyon	İlginç doku, formlu yıl boyu veya zamansal çeşitlilik gösteren vejetasyon	5	5	Nadirlik	Hatırlanmaya değer, bölge içinde nadir, zamana bağlı kısa ömürlü görüntü	5	5
	Az miktarda çeşitlilik gösteren vejetasyon	3			Bölge içinde diğerlerine benzer olmasına rağmen, farklı olan alanlar	3	
	Çok az ya da sıfır çeşitlilik, vejetasyon içinde zıtlık	1			İlginç nitelikte olan ancak bölgede oldukça ortak özellik gösteren alanlar	1	
Su	Baskın ve temiz durgun ya da akan su, beyaz su kaskatı	5	5	Kültürel Değişimler	Görsel uyumu artırırken, görsel çeşitliliği de belirli bir oranda destekleyen	2	5
	Akan ya da durgun, baskın olmayan su	3			Görsel uyumsuzlukların olmadığı, görsel çeşitliliğe az etkisi olan alanlar	0	
	Varlığı belli olmayan, zor fark edilen su	1			Güçlü bir uyumsuzluk oluşturan, çok düzensiz olan değişiklikler	-4	

PEYZAJ KARAKTER TİPİ KİMLİK BİLEŞENİ

Kırsal Yerleşim ve Çevresi Peyzaj Tipi (sörvey noktası): Tip adı ya da tipi anlatacak anahtar kelimeler

Kırsal Yerleşim ve Çevresi Peyzaj Tipleri (civar): Tip/Tipler adı ya da tipi anlatacak anahtar

Şekil 5.4 Matrise eklenmesi önerilen bileşenler

Estetik ve algısal ile birlikte görsel değerlendirme kırsal yerleşim bulunduğu peyzaj karakterini tanımlama da kullanılmalıdır. Silüet değeri ise yerleşimin kırsal peyzajdan görünürlüğü ile ortaya konulmalıdır.

Değerlendirme Katmanı

Aşağıdaki değerlendirme paneli matrise eklenmiştir (Çizelge 5.1):

Çizelge 5.1 Kırsal yerleşimler ve kırsal alanlar için değerlendirme ölçütleri

Değerlendirme Ölçütleri	Kırsal Yerleşim	Kırsal Alan
1.Korumaya alınacak güçlü ve pozitif kırsal yerleşim peyzajı.		
2.Bazı yerlerdeki zararlanmaya karşı güçlü ve pozitif kırsal yerleşim peyzajı. Genellikle korunmalıdır ancak restorasyon ve bakım gerekebilir.		
3.Bazı pozitif kırsal yerleşim peyzajı özelliklerine karşı genellikle zararlanmış kırsal yerleşim peyzajı. Restorasyon gerekli.		
4.Nadir birkaç özelliğe sahip, büyük oranda olumsuz kırsal yerleşim peyzajı. Yeniden oluşturma gerekli.		

Böyle bir yöntemin uygulamada yerini alabilmesi için mevzuat ile tanımlanmış olması gereklidir. Öte yandan, kırsal peyzaj karakter analizi terimi, mevcut ulusal mevzuatımızda henüz yer almamakla birlikte aşağıda listelenen ulusal ve uluslararası belgelerde bu konuyu kapsayacak ifadeler yer almaktadır (Çizelge 5.2).

Diğer uluslar “peyzaj” kelimesi ile tarandıklarında peyzaj yapılarla tanımlanmaktadır ama ne yazık ki ülkemizde “peyzaj” kelimesi “manzara” olarak çevrilmektedir veya “alan” kelimesi ile karşılık bulmaktadır. Ancak alan kelimesi peyzaja karşılık gelmemektedir.

Çizelge 5.2 Tez konusunu kapsayacak ifadeleri içeren Ulusal ve Uluslararası Belgeler
(Kaynak: Çizelge Tez Kapsamında Hazırlanmıştır)

ULUSAL/ULUSLARARASI BELGELER		
KANUN NO.	MEVZUZAT/ SÖZLEŞME ADI	İLGİLİ MADDE/MADDELER
KABUL TARİHİ		
442 18.03.1924	KÖY KANUNU (1)	<p>Madde 1 – Nüfusu iki binden aşağı yurlara (köy) ve nüfusu iki bin ile yirmi bin arasında olanlara (kasaba) ve yirmi binden çok nüfusu olanlara (şehir) denir. Nüfusu iki binden aşağı olsa dahi belediye teşkilatı mevcut olan nahiye, kaza ve vilayet merkezleri kasaba itibar olunur. ve Belediye Kanununa tabidir.</p> <p>Madde 2 – Cami, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar bağ ve bahçe ve tarlalarıyla birlikte bir köy teşkil ederler.</p>
3-9862 sayılı karar 25.08.1949	UNESCO Türkiye Milli Komisyonu - Tarihî Kentsel Peyzaja İlişkin Tavsiye Kararı United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü	<p>3.Bununla birlikte, hızlı ve kontrolsüz kentleşme çoğu zaman sosyal ve alansal bölünmüşlük, kentsel ortamın ve bunu çevreleyen kırsal çevrenin kalitesinin ciddi bir şekilde bozulmasıyla sonuçlanmaktadır. Bu durum özellikle aşırı inşaat yoğunluğundan, standartlaşmış ve aynı tarz binalardan, kamu alanı ve donatılarının kaybından, yetersiz altyapıdan, aşırı yoksulluktan, sosyal soyutlanmadan ve iklime dayalı felaketler riskinin artmasından kaynaklanmaktadır.</p> <p>17. Kentlerin büyümesi, birçok tarihî kentsel alanını köklü değişime uğratmaktadır. Küresel süreçlerin, toplumların kentsel alanlara ve ortamlarına atfettiği değerler ile yerleşenler ve kullananların algıları ve gerçekleri üzerinde derin etkileri bulunmaktadır. Kentleşme, bir yandan, yaşam kalitesini ve kentsel alanların geleneksel özelliklerini arttıran ekonomik, sosyal ve kültürel fırsatlar sunmakta; diğer yandan, kentlerin büyümesi ve nüfus yoğunluğuyla ortaya çıkan yönetilememiş değişimler yer duygusunu, kentsel yapının bütünlüğünü ve toplumların kimliğini zedeleyebilmektedir. Bazı tarihî alanlar işlevselliklerini, geleneksel rollerini ve nüfuslarını kaybetmektedirler. Tarihî kentsel peyzaj yaklaşımı, bu tür etkileri azaltmada ve yönetmede yardımcı olabilir.</p>

Çizelge 5.2 Tez konusunu kapsayacak ifadeleri içeren Ulusal ve Uluslararası Belgeler (Kaynak: Çizelge Tez Kapsamında Hazırlanmıştır) (devamı)

KANUN NO.	MEVZUZAT/ SÖZLEŞME ADI	İLGİLİ MADDE/MADDELER
KABUL TARİHİ		
1975	ICOMOS Tüzükleri - Amsterdam Bildirgesi	<p>Kongre aşağıdaki temel düşünceleri vurgulamaktadır:</p> <p>b. Mimarlık mirası yalnız üstün nitelikli tek yapılan ve çevrelerini değil, tarihsel ve kültürel özelliği olan tüm kentsel ve kırsal alanları içerir.</p> <p>Kongre tartışmalar sonucu ortaya çıkan sonuç ve önerilerini aşağıda sunmaktadır.</p> <p>Yeni bir koruma politikası ve bütünlük koruma uygulanmazsa, toplumumuz çok yakında geleneksel çevresini oluşturan yapı ve sit mirasının çoğunu yitirmiş olduğunu görecektir. Koruma bugün tarihi park ve bahçelerin yanısıra, tarihi kentler, kentlerin eski mahalleleri ve geleneksel karakteri olan kent ve köyler için de gereklidir. Bu mimarlık ürünlerinin korunması en büyüğünden en alçak gönüllülerine kadar, günümüz yapılarını da unutmadan, kültürel değer taşıyan tüm yapıları çevreleriyle birlikte kapsayan geniş bir perspektif içinde görülebilir.</p>
2863 21.7.1983	KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KANUNU ⁽¹⁾ ⁽²⁾	<p>Madde 3 – Bu Kanunda geçen tanımlar ve kısaltmalar şunlardır:</p> <p>a) Tanımlar:</p> <p>(1) (Değişik:14/7/2004 – 5226/1 md.)"Kültür varlıkları"; tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır.</p>
3534 03.10.1985	AVRUPA MİMARİ MİRASININ KORUNMASI SÖZLEŞMESİ	<p>Madde 10 - 1. Mimari mirasın korunmasını kırsal yörelerle şehirlerin düzenlenmesinde başlıca hedefler arasına dahil etmek ve bu gereksinmenin hem düzenleme planlarının hazırlanması ve hem de sözkonusu planların uygulamaya konulması aşamalarında dikkate alınmasını sağlamak;</p> <p>4. Kırsal yöreler ve kent planlamasında koruma önlemlerinin mümkün olan her durumda alınmasını kolaylaştırmak ve işbu Sözleşmenin 3. Maddesi, 1. fıkrasının anlamı uyarınca korunmayı gerektirmediği halde, konumu bakımından bir değer taşıyan binaların da kentsel ve kırsal çevre ve yaşam tarzı çerçevesinde korunmasını ve kullanılmasını sağlamak;</p>

Çizelge 5.2 Tez konusunu kapsayacak ifadeleri içeren Ulusal ve Uluslararası Belgeler
(Kaynak: Çizelge Tez Kapsamında Hazırlanmıştır) (devamı)

KANUN NO.	MEVZUZAT/ SÖZLEŞME ADI	İLGİLİ MADDE/MADDELER
KABUL TARİHİ		
1987	<p>ICOMOS Tüzükleri - Washington Tüzüğü - (Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması Tüzüğü)</p>	<p style="text-align: center;">GİRİŞ VE TANIMLAR</p> <p>İster zamanla yavaş yavaş gelişmiş, ister özel olarak bir araya getirilmiş olsun, kentlerde yaşayanlar, toplumların tarih boyunca sahip oldukları çeşitliliğin bir ifadesidir. Bu tüzük küçük veya büyük tarihi kentsel alanlarla ilgilidir; kentleri ve tarihi merkezleri saran doğal ve insan yapısı çevreyi de kapsamaktadır. Bu alanlar tarihi belge olma özelliklerinin yanı sıra, geleneksel kent kültürüne ait değerleri de barındırırlar. Endüstrileşmeyi izleyen kentsel değişimlerin etkisiyle günümüz dünyasında tarihi kentler ve kentsel alanlar tehdit altındadır; ihmal edilmekte, harap olmakta, hatta yok edilmektedirler.</p> <p style="text-align: center;">İLKELER VE HEDEFLER</p> <p>1. Etkili olabilmek için, tarihi kentlerin ve diğer tarihi kentsel alanların korunması tutarlı ekonomik ve sosyal gelişme politikalarının ve her düzeydeki kent ve bölge planlamanın ayrılmaz bir parçası olmalıdır.</p> <p>2. Korunması istenen nitelikler kentin veya kentsel alanın tarihi karakteri ile bu karakteri oluşturan maddi ve tinsel bileşenlerdir, özellikle:</p> <p>a) Parsel ve sokakların tanımladığı kent dokuları, b) Binalarla yeşil ve açık alanlar arasındaki ilişkiler, c) Binaların ölçek, boyut, üslup, yapım tekniği, kullanılan malzemeler, renk ve bezemeler ile tanımlanan biçimleri, iç ve dış görünüşleri, d) Kent veya kentsel alanın doğal ve insan yapısı çevresi ile arasındaki ilişki; ve e) Kent veya kentsel alanın zaman içinde yüklendiği değişik işlevler.</p> <p>Bu özellikleri tehdit eden olumsuz etkenler tarihi kent veya kentsel alanın özgünlüğünü zedeleyebilir.</p>

Çizelge 5.2 Tez konusunu kapsayacak ifadeleri içeren Ulusal ve Uluslararası Belgeler
(Kaynak: Çizelge Tez Kapsamında Hazırlanmıştır) (devamı)

KANUN NO.	MEVZUZAT / SÖZLEŞME ADI	İLGİLİ MADDE/MADDELER
KABUL TARİHİ		
1994	ICOMOS Tüzükleri - Nara Özgünlük Belgesi	<p>Kültürel Çeşitlilik ve Miras Çeşitliliği</p> <p>5- Kültür ve kültür mirası çeşitliliği, tüm insanlık için, yeri doldurulamaz bir duygu ve düşünce zenginliği oluşturmaktadır. Temel bir özellik olarak kabul görmesi gereken bu çeşitliliğin, yalnız korunması değil, geliştirilmesi de insanlığın gelişimi için büyük önem taşımaktadır.</p> <p>6- Hem kültürler, hem de bunlara bağlı yaşam biçimleri için bu çeşitlilik, mekan ve zaman boyutuyla kendini gösterir. Kültürler arasındaki farkların bir çatışma yarattığı durumlarda, kültürel çeşitliliğe saygı gereği, bütün taraflara özgü değerlerin meşruiyeti tanınmalıdır.</p> <p>Değerler ve özgünlük</p> <p>9- Kültür mirasının tüm biçimleri ve tüm tarihsel dönemleriyle korunabilmesi, bu mirasa değerler atfedildiği ölçüde kolaylaşır. Bu değerleri olabilecek en doğru bir biçimde algılama yeteneğimiz, bu değerler hakkındaki bilgi kaynaklarının inanılır olmasına ve doğru anlaşılmasına da bağlıdır. Bu değerleri tanımak, anlamak ve kültür mirasının ilk tasarımına ve sonradan kazandığı özelliklerine, tarihsel varlığına ve anlamına bağlı olarak yorumlamak, söz konusu yapıtın özgünlüğü konusunda varılacak yargının temelini oluşturur ve hem biçimle, hem de malzemeyle ilgilidir.</p>
1999	ICOMOS Tüzükleri - Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü	<p>KORUMA İLKELERİ</p> <p>1. Geleneksel çevrenin korunması çokdisiplinli bir uzman ekip tarafından , değişim ve gelişmenin kaçınılmaz olduğu kabul edilerek ve toplumun kültürel kimliğine saygı gösterilerek yürütülmelidir.</p> <p>2. Geleneksel yapılara, yapı guruplarına ve yerleşmelere yapılacak çağdaş müdahaleler onların kültürel değerlerine ve geleneksel karakterlerine saygı göstermelidir.</p> <p>4. Geleneksel mimarlık kültürel peyzajın temel bileşenidir ve koruma yaklaşımları geliştirilirken bu ilişki dikkate alınmalıdır.</p> <p>5. Geleneksel miras yalnız somut biçimler, kütleler, strüktürler ve mekânlardan oluşmaz, bunların kullanılış ve algılanış biçimlerini, gelenekleri ve onlara bağlı elle tutulamayan ilişkileri de kapsar.</p>

Çizelge 5.2 Tez konusunu kapsayacak ifadeleri içeren Ulusal ve Uluslararası Belgeler (Kaynak: Çizelge Tez Kapsamında Hazırlanmıştır) (devamı)

KANUN NO.	MEVZUZAT / SÖZLEŞME ADI	İLGİLİ MADDE/MADDELER
KABUL TARİHİ		
1999	ICOMOS Tüzükleri - Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğü	<p style="text-align: center;">GİRİŞ</p> <p style="text-align: center;">Tüzüğün özellikleri</p> <p>En geniş anlamıyla, doğal ve kültürel miras tüm insanlara aittir. Onun evrensel değerlerini anlamak, takdir etmek ve korumak her bireyin hak ve sorumluluğudur. Miras doğal ve kültürel çevreyi kapsayan geniş bir kavramdır. Peyzajlar, tarihi alanlar, sitler ve yapıları çevrelerin yanı sıra, biyolojik çeşitlilik, koleksiyonlar, geçmişte kalan ve süregelen kültürel uygulamalar, bilgi ve yaşam deneyimlerini içine alır. Çeşitli ulusal, bölgesel, yerli ve yerel kimliklerin esasını oluşturan, uzun tarihi gelişim süreçlerini anlatır, kaydeder; çağdaş yaşamın bütünleyici bir parçasıdır. Kültür mirasının yönetiminde önemli bir hedef kültür mirasının önemini ve niçin korunması gerektiğini ev sahibi topluluğa ve ziyaretçilere açıklamaktır. Kültür mirasına mantıklı, iyi yönetilen, fiziksel, entelektüel ve/veya duygusal erişim ile kültürel gelişim hem bir hak, hem bir ayrıcalıktır. Kültür mirasına erişim, beraberinde bugünkü ev sahibi topluluğun, yerli koruyucular veya tarihi sahiplerinin kültür değerlerine, çıkarlarına ve yasal haklarına, o kültür mirasının geliştiği peyzaj ve kökenini oluşturan kültürlere saygı gösterilmesini gerektirir.</p> <p style="text-align: center;">İLKE – 2</p> <p>2.5 Turizmi geliştirme ve altyapı projeleri kültür mirası alanlarının estetik, sosyal ve kültürel boyutlarını, doğal ve kültürel peyzaj değerlerini, biyolojik çeşitlilik özelliklerini ve daha geniş ölçekte görsel çerçevesini dikkate almalıdır. Yerel malzeme kullanımı tercih edilmeli, yerel mimari üsluplar veya sivil mimari gelenekleri gözetilmelidir.</p>
2.11.2001	UNESCO Türkiye Milli Komisyonu - Kültürel Çeşitlilik Evrensel Bildirgesi	<p style="text-align: center;">Kimlik, Çeşitlilik Ve Çoğulculuk</p> <p style="text-align: center;">Madde 1- Kültürel çeşitlilik: insanlığın ortak mirası Kültür, zaman ve mekân içerisinde çeşitli biçimler alır. Bu çeşitlilik insanlığı oluşturan grupların ve toplumların kimliklerinin özgünlüğünde ve çoğulluğunda yansıma bulur. Biyolojik çeşitliliğin doğa için gerekli olduğu kadar; değişim, yenilik ve yaratıcılık kaynağı olarak kültürel çeşitlilik de insanlık için gereklidir.</p>

Çizelge 5.2 Tez konusunu kapsayacak ifadeleri içeren Ulusal ve Uluslararası Belgeler
(Kaynak: Çizelge Tez Kapsamında Hazırlanmıştır) (devamı)

KANUN NO.	MEVZUZAT / SÖZLEŞME ADI	İLGİLİ MADDE/MADDELER
KABUL TARİHİ		
2001	ICOMOS Tüzükleri - Valletta İlkeleri	<p style="text-align: center;">Önsöz</p> <p>İnsanlık bugün bir dizi değişiklikle yüzleşmek zorundadır. Bu değişimler, genelde insan yerleşimleri, tarihi kasaba ve özellikle kentsel alanlarda ilgilidir. Üretim yöntemleri ve piyasaların küreselleşmesi; bölgeler arası ve kasabalarda özellikle büyük şehirlere doğru nüfus kaymalarına neden olmaktadır. Siyasi yönetim ve iş uygulamalarındaki değişimler kırsal alanlarda ve kasabalarda yeni yapılar ve yeni koşullar gerektirmektedir. Bunlar aynı zamanda kimlik güçlendirme girişimlerinin bir parçası olarak sosyal köklerinden koparılmışlığa ve ayrışmaya karşı koymak için gereklidir.</p> <p style="text-align: center;">1 - Tanımlar</p> <p style="text-align: center;">a - Tarihi kentler ve kentsel alanlar</p> <p>Tarihi kasabalar ve kentsel alanlar soyut ve somut unsurları oluşturur. Kentsel yapı, mimari elemanlar, kent içindeki ve etrafındaki peyzajlar, arkeolojik kalıntılar, panoramalar, silüetler, seyir-hatları, kent simgeleri de dahil soyut unsurlardır. somut unsurlar ise; etkinlikler, sembolik ve tarihi fonksiyonlar, kültürel uygulamalar, gelenekler, anılar ve tarihi değerlerin esasını oluşturan kültürel kaynakları içerir.</p> <p>Tarihi kasabalar ve kentsel alanlar, bir toplumun ve onun kültürel kimliğinin evrimini açıklayan mekansal yapılarıdır.</p> <p>Bu mekanlar kültürel veya doğal kapsamda geniş bir parçayı oluşturur ve bunlar ayrılmadan dikkate alınmalıdır.</p> <p style="text-align: center;">Değişim ve Soyut Miras</p> <p>Somut olmayan kültürel mirasın korunması, inşa edilmiş çevrenin korunması ve sahip çıkılması kadar önemlidir. Yerlerin kimliğine ve ruhuna katkıda bulunan soyut unsurların belirlenmiş ve korunmuş olması gerekir çünkü bunlar bir alanın ve alanın ruhunun karakterini belirlememize yardımcıdır.</p> <p style="text-align: center;">Koruma Planı</p> <p>"Koruma planı tarihi kent bölgeleri ile bütün şehir arasında uyumlu bir ilişki sağlamayı hedeflemelidir...." (Washington Tüzüğü 5.madde).</p> <p>Gelişimine engel olmadan bir yerin kimliğini korumak amacıyla hem somut hem de soyut unsurları kapsamaktadır.</p>

Çizelge 5.2 Tez konusunu kapsayacak ifadeleri içeren Ulusal ve Uluslararası Belgeler (Kaynak: Çizelge Tez Kapsamında Hazırlanmıştır) (devamı)

KANUN NO.	MEVZUZAT / SÖZLEŞME ADI	İLGİLİ MADDE/MADDELER
KABUL TARİHİ		
4881 10.06.2003	AVRUPA PEYZAJ SÖZLEŞMESİ	<p>Madde 1 - Tanımlar</p> <p>Sözleşme'nin amaçları çerçevesinde:</p> <p>a) "Peyzaj", insanlar tarafından algılandığı şekliyle, karakteri doğal ve/veya insanî unsurların eyleminin ve etkileşiminin sonucu olan bir alan anlamına gelir;</p> <p>Madde 5 – Genel Tedbirler</p> <p>Her bir Taraf şunları taahhüt eder:</p> <p>a. Yasalarında, peyzajları, insanların çevrelerinin önemli parçası olarak tanımak ve ortak olarak paylaşılan kültürel ve doğal mirasın çeşitliliğinin bir ifadesi ve insanların kimliklerinin bir esası olarak, kabul etmek;</p> <p>b. Madde 6'da sınırları belirlenen özel tedbirlerin benimsenmesi ile, peyzajın korunması, yönetilmesi ve planlanması amacıyla peyzaj politikaları oluşturmak ve uygulamak;</p> <p>d. Peyzajı, ülke bölge ve kent planlama politikaları ve ülkenin kültürel, çevresel, tarımsal, sosyal ve ekonomik politikaları ile olduğu gibi; peyzaj üzerinde olası doğrudan veya dolaylı etkisi olabilecek diğer politikalarla bütünleştirmek.</p> <p>Madde 6- Özel Tedbirler</p> <p>Tanımlama ve Değerlendirme</p> <p>1. a.</p> <p>i) Kendi toprakları üzerindeki peyzajları tanımlamak;</p> <p>ii) Peyzajlarının karakteristikleri ve onları dönüştüren güç ve baskıları analiz etmek;</p> <p>iii) Bu değişimleri kaydetmek;</p>
26006 27.11.2005	Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik	<p>Tanımlar</p> <p>Madde 4 – Kültür varlığı:</p> <p>Tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesiya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıkları ifade eder.</p> <p>Alan yönetiminin hedefleri</p> <p>Madde 5 — Alan yönetiminin hedefleri şunlardır:</p> <p>a) Alan sınırlarının tarihi, sosyal, kültürel, coğrafi, doğal, sanatsal bir bütünlük içerisinde etkileşim sahaları ve tarihi, kültürel, sosyal, coğrafi ve sanatsal nedenlerle ilişkili bulunduğu bağlantı noktalarının alanın korunması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi bakımından doğru tespit edilmesinin sağlanmasıdır.</p>

Çizelge 5.2 Tez konusunu kapsayacak ifadeleri içeren Ulusal ve Uluslararası Belgeler
(Kaynak: Çizelge Tez Kapsamında Hazırlanmıştır) (devamı)

KANUN NO.	MEVZUZAT / SÖZLEŞME ADI	İLGİLİ MADDE/MADDELER
KABUL TARİHİ		
1965	<p>ICOMOS Tüzüğü - Uluslararası Yönetmelik - International Council On Monuments And Sites Uluslararası Anıtlar Ve Sitler Konseyi</p>	<p style="text-align: center;">Madde-3 Amaçlar</p> <p>ICOMOS, aşağıda somut ve somut olmayan boyutlarıyla tanımlanan kültürel mirası korumayı geliştirmeye uğraşan bir uluslararası örgüttür.</p> <p>c. Yapı toplulukları: Mimari, planlama, homojenlik özelliklerinden veya peyzaj içindeki konumlarından dolayı tarihi, arkeolojik, sanatsal, estetik, bilimsel, sosyal, etnolojik, antropolojik, kültürel veya manevi değer taşıyan Tek, ya da birleşik yapı grupları ile onların doğal veya yapılı çevreleridir.</p> <p>d. Sit: Tarihi, mimari, arkeolojik, sanatsal, estetik, bilimsel, sosyal, etnolojik, antropolojik, kültürel veya manevi değer taşıyan, tarihi park ve bahçelerin de dahil olduğu insanın, doğanın veya insan ve doğanın birlikte ürettiği topografik alanlar ve peyzajlardır.</p>
2005	<p>ICOMOS Tüzükleri - Faro Konvansiyonu - Avrupa Konseyi Toplum için Kültürel Mirasın Değeri Çerçeve Sözleşmesi.</p>	<p>6. Sözleşme, kültürel değerlerin çevre, bölgesel kimlik, peyzaj karakteri ve kültürel mirasın çevresel boyutlarında artan öneminin altını çizen yeni eğilimlerle tutarlıdır. Bu özelliği ile Sözleşme açık bir şekilde, Avrupa Konseyi'nin ve UNESCO5 'nun önceki uluslar arası enstrümanlarından ayrılmakta, "kültürel çevre" kavramı için temel oluşturmaktadır.</p> <p>Üçüncü paragraf, kültürel mirasın sürdürülebilir kalkınmada bir etken olarak değerini vurgularken, çeşitlilik ve kimlik saygısının sürdürülebilirlik kavramının doğasında var olduğunun hatırlanmasına hizmet eder.</p>

Çizelge 5.2 Tez konusunu kapsayacak ifadeleri içeren Ulusal ve Uluslararası Belgeler
(Kaynak: Çizelge Tez Kapsamında Hazırlanmıştır) (devamı)

KANUN NO.	MEVZUZAT / SÖZLEŞME ADI	İLGİLİ MADDE/MADDELER
KABUL TARİHİ		
5448 19.01.2006	UNESCO Türkiye Milli Komisyonu - Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi	<p style="text-align: center;">Madde 2: Tanımlar</p> <p>Bu Sözleşmenin amaçları bağlamında,</p> <p>1. “Somut olmayan kültürel miras” toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekanlar-anlamına gelir.</p> <p>Kuşaktan kuşağa aktarılan bu somut olmayan kültürel miras, toplumların ve grupların çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak, sürekli biçimde yeniden yaratılır ve bu onlara kimlik ve devamlılık duygusu verir; böylece kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına duyulan saygıya katkıda bulunur. İşbu Sözleşme bağlamında, sadece, uluslararası insan hakları belgeleri esaslarına uyan ve toplumların, grupların ve bireylerin karşılıklı saygı gereklerine ve sürdürülebilir kalkınma ilkelerine uygun olan somut olmayan kültürel miras göz önünde tutulacaktır.</p> <p>2. “Somut olmayan kültürel miras”, özellikle aşağıdaki alanlarda belirir:</p> <p>a) Somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören dille birlikte sözlü gelenekler ve anlatımlar;</p> <p>b) Gösteri sanatları;</p> <p>c) Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler;</p> <p>d) Doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar;</p> <p>e) El sanatları geleneği.</p>
2008	UNESCO - WHC (World Heritage Centre) - Dünya Mirası Konvansiyonunun Uygulanması için İşlevsel İlkeler	<p style="text-align: center;">II. DÜNYA MİRAS LİSTESİ</p> <p style="text-align: center;">Kültürel Peyzaj</p> <p>47. Kültürel peyzajlar kültürel varlıktır ve Konvansiyonun 1. Maddesinde belirtilen “doğa ve insanın ortak eserlerini” temsil eder. Hem iç hem de dış ardışık sosyal, ekonomik ve kültürel güçlerin etkileri ve doğal çevrelerinin ortaya koyduğu fiziksel kısıtlamalar ve/veya fırsatların etkisi altında zaman içinde insan toplumlarının ve yerleşimlerinin evriminin örnekleridir.</p> <p style="text-align: center;">II.E Bütünlük ve/veya Özgünlük</p> <p>83. Ruh ve duygu gibi öznelilikler, özgünlük koşullarının pratik uygulamalarına çok elverişli değildir, ancak yine de gelenek ve kültürel devamlılığı sürdüren toplumlarda yer duygusu ve karakterin önemli bir göstergesidir.</p>

Çizelge 5.2 Tez konusunu kapsayacak ifadeleri içeren Ulusal ve Uluslararası Belgeler
(Kaynak: Çizelge Tez Kapsamında Hazırlanmıştır) (devamı)

KANUN NO.	MEVZUZAT / SÖZLEŞME ADI	İLGİLİ MADDE/MADDELER
KABUL TARİHİ		
28358 19.07.2012	Korunan Alanların Tespit, Tescil Ve Onayına İlişkin Usul Ve Esaslara Dair Yönetmelik	<p>Doğal sitlerin tespit ilke ve kriterleri</p> <p>MADDE 6 – (1) Doğal sit alanları, aşağıdaki özelliklerden bir ya da birkaçını ihtiva eden alanlardır.</p> <p>a) Ekosistem işlevlerini sürdürebilecek yeterli büyüklük.</p> <p>d) Kaynak ve peyzaj bütünlüğünü sağlayan sosyal, kültürel ve rekreasyonel değere sahip.</p> <p>MADDE 8 – (3) Bu alanlar aşağıdaki kriterlerden bir veya bir kaçını içerir.</p> <p>a) Doğal karakterini korumuş, büyük memeliler dahil besin zinciri içerisinde av-avcı ilişkisini muhafaza eden, yerli bitki ve hayvan topluluklarını bulunduran, özgün ekosistem yapısına sahiptir.</p> <p>b) Modern yaşam ve önemli insan faaliyetleri tarafından etkilenmemiş, kırsal yaşam özellikleri taşır.</p> <p>c) Doğal alanların ekolojik bütünlüğünü sağlar.</p> <p>ç) Aşırı derecede ve uygunsuz insan kullanımı ve mevcudiyetinden uzaktır.</p> <p>d) Yaban hayvanlarının barınma, beslenme ve üreme gibi hayati ihtiyaçlarını temin edebileceği uygun yaşama şartlarını sağlar.</p> <p>e) Biyolojik çeşitliliği, ekolojik süreçleri, ekosistem hizmetlerini, ekolojik barınakları muhafaza eder ve iklim değişikliklerine tampon sağlar.</p> <p>f) Korunacak hedef tür veya türlerin yıl içerisinde dönemlerine bağlı yaptıkları göç ve yayılma alanlarını ve göç yollarını ihtiva eder. g) Peyzaj değeri yüksektir.</p> <p>MADDE 9 –</p> <p>a) Peyzajı ile uyumlu insan yerleşimlerini içinde bulundurur.</p> <p>b) Doğal kaynak yönetim sistemleri ve ilgili kültürel değerleri, ekosistemleri ve habitatları içerir veya korunmasına katkı sağlar.</p> <p>c) İnsanlar ve doğa arasında dengeli ilişkilerin geliştirilmesine ve muhafaza edilmesine katkıda bulunur.</p> <p>ç) Uygulanabilir durumlarda yerel halkın sosyal ve ekonomik kazançlarına katkı sağlar.</p> <p>d) Ulusal, bölgesel ve yerel seviyelerde doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımına ve kalkınmaya destek olur.</p> <p>e) Ekolojik, ekonomik ve sosyal boyutları dikkate alarak doğal kaynakların sürdürülebilir koruma ve kontrollü kullanımına elverişli alanlardır.</p>

Çizelge 5.2 Tez konusunu kapsayacak ifadeleri içeren Ulusal ve Uluslararası Belgeler (Kaynak: Çizelge Tez Kapsamında Hazırlanmıştır) (devamı)

KANUN NO.	MEVZUZAT/ SÖZLEŞME ADI	İLGİLİ MADDE/MADDELER
KABUL TARİHİ		
2013	ICOMOS Tüzükleri - Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi	<p style="text-align: center;">Kültürel Peyzaj Alanları</p> <p>Toplumun ve insan yerleşmelerinin, tarih içinde ekonomik, sosyal ve kültürel etkenler bağlamında doğal çevreleriyle birlikte ve etkileşim içinde bulunarak dönüştürdüğü alanların yanı sıra, insanın ve doğanın birlikte oluşturduğu kültürel ve doğal kaynakları ve bu bağlamda yaban hayatı ve evcil hayvanları içeren, tarihi bir olay ve bir etkinlikle birlikte anılan, ya da çeşitli kültürel ve estetik değerler sergileyen coğrafi alanlardır.</p> <p style="text-align: center;">Kırsal Sit</p> <p>Yerleşim düzeni, yapım tekniği ve tasarımıyla yerelin ürünü olan yapıların, yol, meydan, tarım alanı vb. öğelerle birleşerek oluşturduğu, korunacak değerler taşıyan kırsal alanlardır.</p>
2013	ICOMOS Tüzükleri - Burra Tüzüğü	<p style="text-align: center;">ÖNSÖZ</p> <p style="text-align: center;">Neden koruyoruz?</p> <p>Kültürel değeri olan yerler genellikle geçmişi ve yaşadığı deneyimleri, toplum ve peyzaj bağlantısına ilham verici his ve bir anlam sağlaması ile insanların yaşamını zenginleştirmektedir. Bu yerler Avustralya kimliğinin ve yaşamının önemli ifadelerini barındıran tarihi kayıtlardır.</p> <p>Kültürel değeri olan yerler; Avustralya peyzajını ve bizi oluşturan geçmişi ve bize kim olduğumuzu anlatan toplumların çeşitliliğini yansıtır.</p> <p>Bu yerler eşsiz ve değerlidir. Kültürel değeri olan bu yerler günümüz ve gelecek nesiller için kuşaklararası eşitlik ilkesi gereğince muhafaza edilmelidir.</p>

Çizelge 5.2 Tez konusunu kapsayacak ifadeleri içeren Ulusal ve Uluslararası Belgeler (Kaynak: Çizelge Tez Kapsamında Hazırlanmıştır) (devamı)

KANUN NO.	MEVZUZAT / SÖZLEŞME ADI	İLGİLİ MADDE/MADDELER
KABUL TARİHİ		
2014	<p>ICOMOS Tüzükleri - Floransa Bildirgesi - İnsani Değer Olarak Miras ve Peyzaj (Heritage and Landscape as Human Values) - “Kültürel mirasın ve peyzajların barışçıl ve demokratik toplumları desteklemek için taşıdığı değere ilişkin ilke ve tavsiyeler bildirgesi”</p>	<p>Peyzajların, geçmiş kuşakların yaşayan hafızası olmaları ve gelecek kuşaklara somut ve somut olmayan bağlantılar sağlayabilecek olmaları dolayısıyla, kültürel mirasın ayrılmaz bir parçası olduğu kabul ediyoruz. Kültürel miras ve peyzaj, toplulukların kimliklerinin vazgeçilmez bir unsurudur ve biyolojik çeşitliliğin de korunmasını güvenceye alan geleneksel uygulamalar ve bilgiler üzerinden yaşatılmalıdır.</p> <p>2. Kültürel habitat olarak peyzaj 2.1 Toplum odaklı bir yaklaşım</p> <p>a. Peyzaj kavramı – ister kentsel ister kırsal anlamda olsun – uyumlu gelişme için yeni bir paradigma haline gelmekte, ekonomik, sosyal ve çevresel süreçleri bütünleştirebilen bir yaklaşım sunmaktadır.</p> <p>b. Kentsel ve kırsal peyzajlar arasında, kültürel, sosyo-ekonomik ve çevresel süreçlerle, aynı zamanda insan nüfusunun esenliğiyle ilgili çok çeşitli ilişkiler bulunmaktadır.</p> <p>2.2 Kültür ve doğanın bileşimi olarak peyzaj</p> <p>a. Kültürel peyzajlar sadece koruma alanları olarak değil, aynı zamanda sürdürülebilir gelişme stratejilerinin başarıyla uygulanabileceği yerler olarak görülmelidir.</p> <p>b. Birçok peyzajda, “doğal” ve “kültürel” gibi kavramlar anlamlarını büyük oranda yitirmiş, bu kavramlar yerine, sadece yerleşimlerin ve tarımın değil, aynı zamanda canlı türlerinin ve canlıların yaşam alanlarının da insanlar tarafından belirlendiği ve korunduğu bir “biyokültürel anlayış” gelişmektedir.</p> <p>3. Geleneksel bilgi yoluyla sürdürülebilirlik 3.1 Geleneksel bilginin yarattığı gündelik yaşam kalitesi</p> <p>b. Geleneksel bilginin ürettiği kimliklerin, sosyal bütünlüğün, sosyal katılımın ve yaşam kalitesinin önemi anlaşılmalıdır.</p> <p>c. Geleneksel teknikler ve uygulamalar ile ilgili anlam, sembolizm ve ritüellere ilişkin daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.</p>

Yukarıda listelenen mevzuatlarda alanların sahip olduğu doğal ve kültürel değerlerden bahsedilmektedir. Bu değerler peyzaj kavramı yok sayılarak ele alındığı takdirde bu alanların eksik değerlendirilmesi anlamına gelecektir. Ulusal, bölgesel veya yerel karakterlerin oluşması uzun bir tarihin sonucudur ki peyzajların sahip olduğu doğal ve kültürel özellikler bu kültürel mirasın en önemli parçasını oluşturmaktadır. Peyzaj; doğal bileşenleri yanı sıra geçmiş, günümüze ulaşan kültürleri, deneyimleri ve yaşayış biçimlerini barındırmaktadır.

Ülkemizdeki mevzuatlarda kırsal yerleşimleri içeren en bilinen tasarım politikası köy kanunudur. Çok genel ilkeleri içeren bu kanunun güncellenmesi gerekmektedir. Ülkemizde kırsal alanların tasarım politikaları ve tasarım politikalarının uygulanabilirliği adına kırsal peyzaj için düzenlemeler oluşturulmalıdır. Bu düzenlemelerin başında tasarım rehberleri gelmektedir ve önceki bölümde ülkemizde kırsal yerleşimleri kapsayan planlama çalışmalarının genel standartları içermesi, yönlendirici ve yerele indirgenebilmesi için tasarım rehberlerinin oluşturulması gerektiği vurgulanmıştır. Uygulama olanaklarına fikir edinmek adına diğer bir husus yurt dışında yapılan çalışmalara dikkat çekilmesidir. Avrupa Birliği'nin kırsal alanlar hakkındaki öncelikleri; çevre koruma, sürdürülebilirlik, kentsel ve kırsal alanları dengelemek ve kalkınma gibi politikalarla biçimlendirilmiş peyzaj planlama çalışmalarıdır.

Bu çalışmada yapılan analizler sonucunda Evciler kırsal yerleşimi üzerinde kentleşme baskısı olduğu görülmektedir ve önlem alınmadığı takdirde yerleşimin karakterinin zamanla yok olacağı öngörülmektedir. Evciler kırsal yerleşimi sahip olduğu doğal ve kültürel peyzaj özellikleri ile özgün bir kırsal peyzaja sahiptir. Fakat doğal ve kültürel peyzaj özelliklerinde yapılan müdahaleler peyzaj karakterini değişime uğratmaktadır. İnsanların seçeneklerinin sınırlı olmasından dolayı sadece teknoloji ve modernleşmeye yönelmesi geleneksel yapının yaşatılmamasına ve yok olmasına neden olmaktadır.

Sonuç olarak, peyzaj birimlerinin arçgıs ile çakıştırılması ve alanın verileri kullanılarak uygulanan matris ile yerleşime ait peyzaj karakteri tanımlanmıştır. Bu sayede yerleşimin sahip olduğu karakter korunabilir ve geliştirebilir. Peyzaj karakterinin tanımlanma

amacı bir alandaki değişimi yönetme sürecine katkı sağlamaktır. Gelecekte yapılacak uygulamalara ve yönetimlere göre yerleşimin peyzaj karakteri de değişim gösterecektir. Yerleşim zerindeki peyzaj değişimlerinin incelenmesi için bu çalışma bir araç olarak görülmelidir. Bu alışma değişim sürecine girecek olan Evciler kırsal yerleşimi için daha sonra karşılaştırma yapılabilcek bir belge niteliğindedir. Günümüzde bile Evciler yerleşimi devam ettiremediği kültürel değerlerini içeren geçmişten gelen bir belgeye sahip değildir. Bu çalışmaya ilave olarak yerleşimin sosyal içeriği hakkındaki bilgi eksiklikleri değerlendirilerek detaylı bir çalışma yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akdoğu, G. 2014. Kentleşme Sürecinde Kırsal Yerleşmelerde Yaşanan Peyzaj Değişimlerinin İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 135, İstanbul.
- Anonim. 1924. Köy Kanunu (1924), T.C. Resmi Gazate, 68, 18 Mart 1924.
- Anonim. 2003. İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD). Web Sitesi: <http://www.oecd.org/>, Erişim Tarihi: 13.08.2016.
- Anonim. 2004. Bartın Tarım Master Planı, İl Tarım ve Kırsal Kalkınma Master Planlarının Hazırlanmasına Destek Projesi, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı ve Bartın Tarım İl Müdürlüğü, Bartın, 128 s.
- Anonim, 2007. TR 5 Batı Anadolu Bölgesi Tarım Master Planı. T.C. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara, 300 s.
- Anonim. 2009. Mülga T.C. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Kentleşme Şurâsı 2009, II. Komisyon Raporları, 2009, Ankara, Türkiye.
- Anonim. 2011a. Evciler, Kömürcü, Tohumlar, Karahasanlı, Çavuşlu, Yaylaköy, Akarlar, Yakupabdal ve Karataş Mahallelerinin Çevre Yolunun Güneyinde Kalan Alanlarının Jeolojik İnceleme Raporu. Ankara.
- Anonim. 2011b. Evciler, Kömürcü, Tohumlar, Karahasanlı, Çavuşlu, Yaylaköy, Akarlar, Yakupabdal ve Karataş Mahallelerinin Tarımsal Üretim Odaklı Toprak ve Su Kaynaklarının Araştırılması İşİ (İTU - MAP Tarımsal Mühendislik Tic.Ltd.Şti.). Ankara.
- Anonim. 2015a. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi. Web Sitesi: <http://www.ibb.gov.tr/sites/Avrupa-Birligi/Documents/yerelyontalaniantlasmalar/AVRUPA%20PEYZAJ%20S%C3%96ZLE%C5%9EMES%C4%B0.doc>, Erişim Tarihi: 14.05.2015.
- Anonim. 2015b. TÜİK. Web Sitesi: www.tuik.gov.tr/, Erişim Tarihi: 18.05.2015.
- Anonim. 2015c. Web Sitesi: <http://balevcilerkoyu.tr.gg/CO%26%23286%3BRAFYA-VE-%26%23304%3BKL%26%23304%3BM%26%23304%3B-.htm>, Erişim Tarihi: 12.05.2016.
- Anonim. 2015d. Web Sitesi: <http://www.cografya.gen.tr/tr/ankara/iklim.html>, Erişim Tarihi: 15.11.2015.
- Anonim. 2015e. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Arazi İzleme Sistemi. Web Sitesi: http://aris.ormansu.gov.tr/index.php?q=tr/arazi_kullanim/avrupa_cevre_ajansi_corine_siniflandirma_sistemi, Erişim Tarihi: 25.09.2015.

- Anonim. 2016a. Web Sitesi: <http://golgegezgin.blogspot.com.tr/2016/01/solo-hiking-26-ankara-cankaya-komurcu.html>, Erişim Tarihi: 20.07.2016.
- Anonim. 2016b. Web Sitesi: <http://www.balkansulphur.com/spesifications.html>, Erişim Tarihi: 10.07.2016.
- Anonim. 2016c. Web Sitesi: <http://www.zmo.org.tr>, Erişim Tarihi: 20.07.2016.
- Anonim. 2016d. YÖK. Web Sitesi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>, Erişim Tarihi: 27.01.2016.
- Anonim. 2016e. ICOMOS. Web Sitesi: <http://www.icomos.org.tr/?Sayfa=Tuzukler1&dil=tr>, Erişim Tarihi: 25.06.2016.
- Anonim. 2016f. Kültür ve Turizm Bakanlığı. Web Sitesi: <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,50543/somut-olmayan-kulturel-mirasin-korunmasi-sozlesmesi.html>, Erişim Tarihi: 27.01.2016.
- Anonim. 2016g. Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. Web Sitesi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/11/20051127-2.htm>, Erişim Tarihi: 02.07.2016.
- Anonim. 2016h. Faro Konvansiyonu. Web Sitesi: <http://europanostra.org.tr/files/file/Farokonvansiyonu.pdf>, Erişim Tarihi: 17.05.2016.
- Anonim. 2016i. Kültürel Miras Yönetimi. Web Sitesi: <http://kitap.okur-yazar.net/e-kitap/aof/KMT201U-kulturel-miras-yonetimi.pdf>, Erişim Tarihi: 17.07.2016.
- Anonymous. 2016. UNESCO. Web Sitesi: <http://en.unesco.org/>, Erişim Tarihi: 02.05.2016.
- Aran, S. 1938. Evedik Köyü: Bir Köy Monografisi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Yüksek Ziraat Enstitüsü, 160, Ankara.
- Aran, S. 1975. Peyzaj mimarisi temel prensipleri, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarisi Bölümü Ziraat Fakültesi Yayınları Ders Kitabı: 635, 198, Ankara.
- Atik, M. ve Ortaçşme, V. 2010. Peyzaj Karakter Analizi Yöntemi ile Antalya Side Bölgesi Kültürel Peyzajlarının Karakter Analizi. TÜBİTAK Proje No: 108Y345; Antalya.
- Ayhan, Ç.K. (2007). Özgün Peyzaj Karakteristiklerine Sahip Mekanlara Yönelik Bir Peyzaj Planlama Yönteminin Ortaya Konulması; Bozcaada Örneği. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 159, İzmir.

- Campbell, A. 2011. Rural Design Future Landscapes Guides and Projects. The Scottish Government St Andrew's House, 29, Edinburgh.
- Cengiz, T. 2003. Peyzaj Değerlerinin Korunmasına Yönelik Kırsal Kalkınma Modeli Üzeine Bir Araştırma: Seben İlçesi (Bolu) Alpağut Köyü Örneği. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 302, Ankara.
- Christie, A.B. 2009. Design Guidance Development In The Countryside. North Ayrshire Council, 56, Scotland.
- Cullotta, S. ve Barbera, G. 2011. Mapping traditional cultural landscapes in the Mediterranean area using a combined multidisciplinary approach: Method and application to Mount Etna (Sicily; Italy), Landscape and Urban Planning, 100 (1-2) 98–108.
- Dinçer, İ. 2013. Kentleri Dönüştürürken Korumayı ve Yenilemeyi Birlikte Düşünmek: "Tarihi Kentsel Peyzaj" Kavramının Sunduğu Olanaklar. International Journal of Architecture and Planning, 1 (1); 22-40.
- Dirik, H. 2005. Kırsal Peyzaj Planlama ve Uygulama İlkeleri. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayını, 453, İstanbul.
- Eminağaoğlu, Z. 2004. Kırsal Yerleşmelerde Dış Mekan Organizasyonu-İlgili Politikalar Ve Değerlendirmeler. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, 305, Trabzon.
- Erdem, M. 2012. Kırsal Yerleşim Peyzaj Kimlik Özelliklerinin Tespiti, Korunması ve Geliştirilmesine Yönelik Değerlendirme Matrisi Önerisi. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erdoğan, A. 2014. Peyzaj Karakter Analizi: Artvin Şavşat İlçesi Örneği. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 265, Erzurum.
- Eryazıcıoğlu, M.E. 2012. Kültürel Peyzaj Alanlarının Korunmasına Yönelik İlkeler: İstanbul Boğaziçi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, 232, İstanbul.
- Gökalp, D.D. ve Yazgan, M.E. 2013. Kırsal Peyzaj Planlamada Agroturizm ve Agriturizm. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomi Araştırmalar Dergisi, 15 (24): 25-29.
- Görmüş, S. Atmış, E., Artar, M., Özkazanç, N.K. 2015. Küre Dağları Milli Parkı Köy Tasarım Rehberleri (Bartın Bölümü). Bartın Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları No:10, 234 s., Bartın.
- Gül, A. 2000. Peyzaj - İnsan İlişkisi ve Peyzaj Mimarlığı, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Seri A(1): 97-114.

- Gündüz, S. 2004. Ankara İli Kalecik İlçesinde Tarımsal Turizme Uygun Alanların Saptanması Ve Tarımsal Turizm Modelinin Oluşturulması Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 247, Ankara.
- İkiz, E. 2007. Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkı Bartın Bölümünün Doğal Ve Kültürel Peyzaj Özelliklerinin Saptanması Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 135, Ankara.
- Khabbazi, A.P. ve Yazgan, M. 2012. Kırsal Peyzaj ve Ekoturizm. Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 2 (2): 5-9.
- Kıvrak, T.E. 2011. Beykoz-Polonezköy'ün Kültürel Peyzaj Analizi ve Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 175, İstanbul.
- Kızıloğlu, F.M., Okuroğlu, M. ve Örüng, İ. 2006. Kırsal Yerleşimler ve Doğal Afetler. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 23 (2), 53-58.
- Koç, N. ve Şahin, Ş. 1999. Kırsal Peyzaj Planlaması. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Kitabı, 275, Ankara.
- Konuk, G., Gül, M., Ögdül, H., Erbaş, A.E., vd. 2014. Küre Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı Belge No: 2015-RP-2/92; Kastamonu.
- Öksüz, A.M., Erdem, R., Meşhur, M.Ç., Demirel, Ö., Kurdoğlu, B. ve Baykan, C.S. 2014. Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması: Bir Model Önerisi. KAMAG/KOKAP; Samsun, Trabzon, Konya, Mersin.
- Özsüle, Z. 2005. Geleneksel Yerleşimlerin Korunması Açısından Kültürel Peyzaj Değerlendirmesi: Mudanya Örneği. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 232, İstanbul.
- Sarıoğlu, M. 2003. Bala İlçesi Tohumlar, Kömürcü ve Evciler Köylerinde Kırsal Kalkınma Potansiyelinin Tespiti Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şahin, Ş., Perçin, H., Kurum, E., Uzun, O. ve Bilgili, C., 2013. Bölge - Alt Bölge (İl) Ölçeğinde Peyzaj Karakter Analizi ve Değerlendirmesi Ulusal Teknik Kılavuzu. Müşteri Kurumların T.C. İçişleri Bakanlığı, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı olduğu, T.C. Ankara Üniversitesi'nin Yürütücü Kuruluş olduğu ve TÜBİTAK KAMAG 1007 Programı 109G074 Nolu PEYZAJ-44 Projenin Çıktısı, 148 Sayfa, Ankara.
- Tatlıdil, F.F., Dellal, İ. ve Köksal, Ö. 2011. Evciler, Kömürcü, Tohumlar, Karahasanlı, Çavuşlu, Yaylaköy, Akarlar, Yakupabdal Ve Karataş Mahallelerinin Sosyo Ekonomik Durum Analizi Projesi, Final Raporu. Çankaya Belediyesi Arşivi, Ankara.

- Wascher, D.M. 2005. European Landscape Character Areas. Information Press, Oxford, 148 p., England.
- Yeşil, M. 2010. Tozanlı Havzası Tokat-Almus İlçesi Ekolojik Temelli Kırsal Peyzaj Planlaması. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 179, Erzurum.
- Yılmaz, B. ve Atik, G. 2006. Doğal Peyzaj Özelliklerinin Kırsal Yerleşimler Üzerindeki etkileri: Bartın Örneği. ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 8 (10); 1-9.
- Yüksel, M., Emiroğlu, O., Yıldırım, G., Günay, M., Hekim, S., Aykan, B., Akansoy, M.E., Tekin, Y.E., Yıldırım, S., Keleş, D., Karahan, G. Ve Balıkçı, H. 2011. Çankaya Belediyesi 2010-2014 Kent-Tarım Çalışmaları Faaliyet Raporu. Çankaya Belediyesi Arşivi, Ankara.

EKLER

EK 1 Köy Bilgi Formu

EK 2 Ankara Kenti Ve Evciler Mahallesi Kullanıcılarının Profilini Ve Taleplerini
Araştırma Anketi

EK 1 Köy Bilgi Formu

Formu dolduran:	Muhtarın adı soyadı, telefonu:	Tarih:
------------------------	---------------------------------------	---------------

1. Köyün fiziksel yapısı: Elmadağ yamaç plato düzlüğünde engebeli bir yerleşim yeri.
2. Köyün *GPS koordinatları*: 39° 46' 48.8208" ve 33° 2' 21.2028"
3. Köyün en yakın merkeze uzaklığı (km) ve ulaşım durumu:

	Patika	Hamyol	Stabilize	Asfalt
İl adı:				Ankara – 34 km
Mahalle adı:				Kömürcü – 3.9 km
Mahalle adı:				Tekke - 3.7 km
Mahalle adı:				Yakupabdal - 16.5 km

4. Köyün yönetsel örgütlenmesi

(a) Belediye yönetimi	(b) Bucak yönetimi	(c) Köy yönetimi
-----------------------	--------------------	------------------

5. Hayvan varlığı sayısı

- (a) Büyükbaş:.....
- (b) Küçükbaş:.....
- (c) Kümes hayvanları:.....

6. Köyün toplam nüfusu ne kadardır?

Erkek:..... Kadın:..... Toplam:.....

7. Yaş grupları nelerdir?

a. 0-10 yaş arası:.....

b. 10 - 20 yaş arası:.....

c. 20 -35 yaş arası:.....

d. 35- 50 yaş arası:.....

e. 50 yaş ve üzeri:.....

8. Köyde göç durumu:

1. Köyden dışarı göç var mı? (a) Var (b) Yok Varsa nereye? (a) İl (b) İlçe

2. Göç var ise nedeni? (a) İşgücü (b) Diğer

9. Köyün ortalama hane halkı sayısı:.....

10. Köyde toplam hane sayısı:.....

11. Köyün alt yapı durumu (var/yok olarak cevaplayınız)

(a) İçme suyu:

(b) Kanalizasyon:

(c) Elektrik:

(d) Posta, Telgraf, Telefon:

12. Köyde tarımsal amaçlı kamu tesisleri var mı?

(a) Var (hangileri)

(b) Yok

(c) Yakın mesafede var mı? varsa ismi:.....

13. Köyde kooperatif var mı?.....

(a) Var (Aşağıdakilerden hangileri)

(1) Tarım kredi koop.	(2) Tarım satış koop.	(3) Tarımsal kalkınma koop.	(4) Diğer
-----------------------	-----------------------	-----------------------------	-----------

14. Köyde toprak sahibi ve topraksız hane halkı sayısı:

(a) Topraklı hane halkı sayısı:.....

(b) Topraksız hane halkı sayısı:.....

15. Köyünüzde aşağıdaki altyapı tesislerinden (kamu ya da özel sektör) hangileri var?

Sosyo-ekonomik altyapı	0. Hiç yok 1. Var	Köyde yoksa	
		En yakın nerede?	Kaç km mesafede?
a. İlköğretim okulu			
b. Lise			
c. Hastane			
d. Seyyar sağlık aracı			
e. Sağlık ocağı			
f. Jandarma/karakol			
g. Kütüphane			
h. Dükkanlar (Bakkal, kasap, fırın vb.)			
i. Finansal (ör: bankalar, ATM'ler, döviz büroları)			
j. Postane			
k. Kahvehane			
l. Lokanta			
m. Turistik tesisler (otel, pansiyon, kamp y.)			
n. Köy odası			
o. Diğer (belirtiniz)			

16. Köyünüzde haneler yaylaya çıkıyor mu?

1. Evet

2. Hayır

17. Köyde yaylaya çıkan aile sayısı?.....

18. Yayla olarak nereye gidiyorsunuz?.....

19. Yaylada yılda ne kadar kalıyorsunuz?.....

20. Köyünüzün sınırları içinde cami, yatır, türbe ya da başka dinden olan kutsal yapılar (kilise vb.) var mı? 1. Evet Belirtiniz..... 2. Hayır

21. Köy içme suyu nasıl karşılanmaktadır? 1. Şebekeli 2. Çeşmeli

22. Sahip ise suyun temini hangi kaynaktan sağlanıyor ?

1. Doğal Kaynak 2. Sondaj 3. Keson Kuyu 4. Diğer.....

23. Köyde Kanalizasyon şebekesi var mı ?

1. Var 2. Yok

24. Köyünüzde şehre etkin ulaşım var mı? Varsa ne sıklıkta?

1.Var Miktar:..... 2. Yok

25. Köylü eğitim durumu

(a) Okur-yazar olmayan:

(b) Okur yazar olup bir öğretim kurumundan mezun olmayan:

(c) İlkokul mezunu:

(d) Ortaokul ve dengi meslek okul mezunu:

(e) Yüksek okul mezunu:

26. Mahalle meydanı neresi?

.....
.....
.....

27. Köyün toplam arazisini kullanma biçimi (dönüm olarak):

1. Tarım alanı

a. Ekilen tarla toprağı:

b. Nadasa bırakılan tarla toprağı:

c. Bağ-meyva bahçesi:

d. Sebze bahçesi:

2. Çayır-Otlak alanı:

3. Tarıma elverişli ancak ekilemeyen toprak:

4. Koruluk ve orman toprağı:

5. Kullanılmayan toprak:

28. Köyde en çok yetiştirilen ürün nedir?

1. Tahıl (Buğday, Arpa, Mısır vb.)
2. Tütün
3. Sebze
4. Meyve
5. Diğer.....

29. Köye kar ne zaman yağar ne kadar süre kalır?

.....
.....

30. Köyün başlıca gelir kaynakları (Yuvarlak içine alınız):

(a) Bitkisel üretim	(b) Hayvansal üretim	(c) Turizm
(d) Orman ürünleri	(e) El sanatları	(f) Diğer

31. Köydeki üretim yöntemleri nasıldır ? İşaretleyiniz.

	GELENEKSEL	MODERN	KARMA
(a) Ekim-dikim			
(b) Sulama-bakım			
(c) Hasat-toplama			
	VAR (miktar?)		YOK
(d) Kimyasal kullanımı			
(e) Mekanizasyon			

32. Geçimini sağlamak amacı dışında, tatil gibi (yazlık evler) amaçlarla mevsimsel olarak köyünüze gelen kişiler var mı? 1. Evet 2. Hayır

Eğer varsa, hangi amaçla geliyorlar?.....

33. Yöre/köye has kültürel, geleneksel özellikler var mı? Lütfen belirtiniz. Geleneksel eğlenceler (müzik, festival, eğlence, buluşma, yarışma, oyunlar, düğün,vb.) Önceden olup şu an devam ettirilmeyen gelenekler var mı?:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

34. El sanatları (kilim dokuması, örtü, bakırcılık, battaniye, vb.):

.....
.....
.....

35. Sağlık bilgileri (şifalı otlar, geleneksel iyileştirme yöntemleri, vb.):

.....
.....
.....

36. Yetiştirdiğiniz bitkiler var mı? Varsa adı (halk arasındaki adı) nedir?

.....
.....
.....
.....
.....

37. Köyünüzün sınırları içinde tarihi yapılar/yerler (en eski yapı ne) var mı?

1. Evet belirtiniz.....

2. Hayır

38. Köyünüzün sınırları içinde görülmesi gereken önemli alanlar var mı (köy halkı tarafından ya da daha geniş çapta bilinen) ?

1. Evet 2. Hayır

39. Eğer varsa, bunlar nelerdir?

1. Kayak alanı varsa ismi:.....
2. Mesire yerleri varsa ismi:.....
3. Dinsel yapı varsa ismi: .....
4. Yayla varsa ismi:.....
5. Değirmen varsa ismi: .....
6. Tarihi alanlar varsa ismi: .....
7. Anıt ağaçlar varsa ismi .....
8. Orman varlığı varsa ismi: .....
9. Su varlığı (doğal/yapay) varsa ismi.....
10. Kaplıca ve ılıca varsa ismi: .....
11. Kültürel ve tarihi değerler varsa ismi:.....
12. Madenler varsa ismi:.....
13. İlginç doğal oluşumlar varsa ismi:.....
14. Diğer .....

40. Köye ait tarım arazilerinin sulama suyu ihtiyacı hangi kaynaktan sağlanıyor (modern sulama sisteminde herhangi biri kullanılıyor mu)?

1. Göze 2. Çay 3. Dere 4. Keson Kuyu 5. Sondaj

Modern sulama sistemi:.....

41. Köyünüzdeki yapı tipi (ençok)

1. Ahşap 2. Taş 3. Kerpiç 4. Yığma 5. Betonarme 6. Karkas 7. Diğer.....

42. Mahallenizde tarımsal üretimde azalma var mı?

- (a) Evet (b) Hayır

Varsa neden?

.....
.....
.....

43.Mahalle çevresinde av sahaları var mı nereler, ne avı?

.....
.....
.....

44.Mahalle çevresinde av dışı yaban hayvanı var mı neler? Eskiden var olup şimdi olmayanlar var mı neler?.....

.....
.....

45.Köyünüzdeki başlıca ekonomik faaliyetler nelerdir? (Faaliyetin önem derecesini belirtin)

	1. Var	Önem
	2. Yok	Sırası
a. Tarım (tarım ürünleri, bağ-bahçe, sera)		
b. Büyükbaş hayvancılığı		
c. Küçükbaş hayvancılığı		
d. Arıcılık		
e. Balıkçılık		
f. Avcılık		
g. Ormancılık		
h. Madencilik/ taş ocağı		
i. İmalat/ işleme		
j. İnşaat		
k. Ulaşım ve haberleşme hizmetleri		
l. Ticaret (ör: dükkan)		
m. Zanaatkarlık		
n. Eğitim/sağlık hizmetleri, sosyal hizmetler		
o. Turizm		
p. Kamu hizmetleri		
r. Diğer (belirtiniz)		

46.Evciler Mahallesi'nin ismini duyurmak istediğiniz yetiştirmek istediğiniz bir ürün var mı ? Varsa hangi özelliklerden dolayı anlatınız.?

.....
.....
.....
.....

47.Varsa mahallenizde en önemli sorunuz nedir?

- (a) Çevre kirliliği (Hava, toprak, su kirliliği)
- (b) Erozyon ve çoraklaşma
- (c) İşletme büyüklüğünün küçülmesi
- (d) İşsizlik
- (e) Hizmet ve servislerin eksikliği
- (f) Tarımsal girdinin noksanlığı
- (g) Ürün pazarlaması
- (h) Diğer

EK 2 Ankara Kenti Ve Evciler Mahallesi Kullanıcılarının Profilini Ve Taleplerini Araştırma Anketi

1. Ankara denildiğinde aklınıza gelen ilk üç kelimeyi yazınız.

.....
.....
.....

2. Evciler Mahallesi denildiğinde aklınıza gelen ilk üç kelimeyi yazınız.

.....
.....
.....

3.Kırsal Yerleşimin Avantajları

	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne de Katılmıyorum	Katılıyorum
Tarihsel zenginlik			
Ulaşım			
Yemekleri			
Doğal güzellikleri			
Coğrafi konumu			
Çevre temizliği			
Kültürel etkinlikleri			
Planlı kentleşmesi			
Sanatsal etkinlikleri			
İklimi			

4.Yerleşimin Soyut İmaj Unsurları

	Hiç	Biraz	Çok
Sakin			
Ucuz			
Temiz			
Güvenli			
Gelişmiş			
Dışa açık			

5.Yaşadığınız Yerin Halkı

	Hiç	Biraz	Çok
Dindar			
Geleneksel			
Sakin			
Çalışkan			
Dürüst			
Samimi			
Sıcak			
Sıkıcı			
Girişimci			
Cömert			
Nazik			
Yenilikçi			

6.Yaşadığınız yerdeki tarihi ve kültürel değerler (geleneksel) yeterince korunabiliyor mu?

1. Evet 2. Hayır

a. Cevap evetse; korunanlar hakkında bilgi verir misiniz?

.....
.....
.....
.....

7.Ev planı hakkında bilgi verir misiniz? Eve girişten itibaren odaların sıralanışı, tuvaletler içerde mi dışarda mı ve avlu, ahılların, bahçelerin eve konumu nasıl?

.....
.....
.....
.....
.....

8.Serbest zamanlarınızda yakın çevrenizdeki en fazla hangisini kullanıyorsunuz?

1. Dere kenarı
2. Kendi bahçemizi
3. Yayla ve ormanlık alanları
4. Tarım alanları
5. Tarihi-geleneksel doku içeren alanları
6. Cami avlusu ve çevresi
7. Diğer (hangisi).....

9.Yaşadığınız yeri (Evciler'i) seviyor musunuz?

1. Çok   2. Kısmen   3. Hiç

10.Nerelisiniz?

- 1 Ankara Merkez
2 Ankara İlçe
3 Ankara köy
4 Diğer il (Yazınız).....

11.Kendinizi şehirli olarak görüyor musunuz?

1. Tamamıyla   2. Kısmen   3. Hiç

12.Köy dışına ne sıklıkla çıkarsınız?

- Haftada bir gün
 Haftada bir kaç gün
 Ayda bir gün
 Ayda bir kaç gün
 Yılda bir kaç gün
 Hiç gitmem

13.Köy dışına çıktığınızda en çok nereye gidersiniz?

- Başka köye
 Kasabaya
 İl merkezine
 Başka ile

14.Ankara denilince aklınıza gelen sanatçı kimdir?.....

15.Ankara denilince aklınıza gelen siyasetçi kimdir?.....

16.Siz dâhil kaç kardeşiniz?

- 1.[ ] Bir 2. [ ] İki 3.[ ] Üç 4.[ ] Dört ve üzeri

17.Evinizde kimler yaşıyor?

- 1[ ] Dede-nine,anne-baba,çocuklar
2[ ] Anne-baba,çocuklar
3[ ] Baba ve çocuklar (anne ölmüş)
4[ ] Anne ve çocuklar (baba ölmüş)
5[ ] Anne veya babadan biri ayrı ve çocuklar
6[ ] Yalnız yaşıyor

18.Öğrenim durumunuz nedir?

- 1[ ] Okur-yazar değil
2[ ] Okur-yazar okul bitirmemiş
3[ ] İlkokul
4[ ] Orta ve dengi okul
5[ ] Lise ve dengi okul
6[ ] Yüksek okul/Fakülte

19.Mesleğiniz nedir?

- 1 [ ] İşçi
2 [ ] Memur
3 [ ] Doktor, Avukat, Mühendis vb.
4 [ ] Ticaret
5 [ ] Çiftçi
6 [ ] Emekli
7 [ ] İşsiz
8 [ ] Düzenli bir işi yok

9 [ ] Ev kadını

10[ ] Öğrenci

20.Ailenizin bir aylık ortalama geliri ne kadar?

1 [ ]650 TL den az

2 [ ]651 – 1000 TL

3 [ ]1001 – 1.500 TL

4 [ ]1.501 – 2.000 TL

5 [ ]2001 – 2.500 TL

6 [ ]2.501 YTL den fazla

21.Ankara’da yaşayanlar içinde kendinizi meslek, eğitim ve gelir bakımından nasıl görüyorsunuz?

1[ ]Üst tabakada

2[ ]Orta tabakada

3[ ]Alt tabakada

22.Yaşınız? .....

23.Medeni durumunuz

1[ ]Hiç evlenmedi

2[ ]Evli

3[ ]Eşi ölü

4[ ]Boşandı

24.Cinsiyetiniz   1[ ]Erkek   2[ ]Kadın

ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı : Yekta KÖSE
Doğum yeri : Ortaköy/Aksaray
Doğum Tarihi : 28.02.1989
Medeni Hali : Bekâr
Yabancı Dili : İngilizce

Eğitim Durumu

Lise : Ertuğrul Gazi Anadolu Lisesi (Aksaray- Ortaköy)
Özel Lise (Y.Dil Ağırlıklı Program Uygulayan Liseler)
(2002-2006)
Lisans : Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü
(2006-2010)
Yüksek Lisans : Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mim. Anabilim
Dalı
(Şubat 2011 – Eylül 2016)

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl

2012 - ....., Celal Bayar Üniversitesi Demirci MYO Ormancılık Bölümü
Öğretim Görevlisi, Manisa
2012 - 2012, Elmadağ Belediyesi, Ankara
2011 - 2012, Dağ Çiçekçilik ve Peyzaj Ltd.Şti.Aş, Ankara
2010 - 2011, Ortaköy Kaymakamlığı, Aksaray